

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031

luty, 2023r.

Spis treści

Wstęp.....	3
Część wprowadzająca do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	5
Podstawa prawna opracowania Strategii	6
Metodyka opracowania	7
Okres trwania Strategii.....	9
Część diagnostyczna	10
Informacje ogólne	10
Zasoby instytucjonalne umożliwiające realizację zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych.....	11
Demografia.....	12
Pomoc społeczna.....	15
Świadczenia rodzinne i opiekuńcze	20
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego.....	27
Realizacja Programu „Posiłki w szkole i w domu”.....	28
Karta Dużej Rodziny.....	29
Dodatki mieszkaniowe i energetyczne	30
Stypendia socjalne.....	30
Edukacja	31
Ochrona zdrowia	32
Działalność kulturowa i sportowa	34
Mieszkalnictwo.....	35
Lokalny rynek pracy.....	37
Organizacje pozarządowe	41
Finanse publiczne	43
Charakterystyka lokalnych problemów społecznych	44
Bezrobocie.....	46
Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba	51
Ubóstwo	54
Wspierania rodziny.....	58
Sytuacja osób starszych.....	62
Potrzeba ochrony macierzyństwa	63
Przemoc domowa.....	63
Uzależnienia	66
Bezdomność	69
Bezpieczeństwo publiczne.....	69

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031

Analiza SWOT	72
Badanie sondażowe wśród mieszkańców gminy Gowarczów	74
Część programowo-wdrożeniowa	80
Podsumowanie diagnozy.....	80
Problemy stojące przed systemem pomocy społecznej w gminie Gowarczów	82
Wizja i Misja Gminy Gowarczów	83
Cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań	84
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	92
Źródła finansowania zadań przewidzianych w Strategii	93
Zgodność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 z innymi dokumentami o znaczeniu strategicznym i planistycznym	94
Poziom europejski	94
Poziom krajowy	95
Poziom powiatowy oraz wojewódzki	96
Poziom lokalny	97
Koordynator Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	98
System wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	98
Monitoring i ewaluacja.....	99
Spis tabel.....	102
Spis wykresów	103
Spis rysunków.....	103

Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 jest dokumentem pomagającym kształtować system polityki społecznej na terenie gminy. Konieczność jej opracowania wynika bezpośrednio z ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Artykuł 17 wspomnianej ustawy precyzuje:

Obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych nakłada na gminę art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Strategia musi szczególnie uwzględniać programy pomocy społecznej, profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych szczebla gminnego musi zawierać w szczególności:

1. diagnozę sytuacji społecznej;
2. prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
3. określenie:
 - a. celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b. kierunków niezbędnych działań,
 - c. sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d. wskaźników realizacji działań.

Prezentowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 składa się z trzech zasadniczych części, będących odpowiedzią na wymagany ustawą zakres, tj. części wprowadzającej, diagnostycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych, społeczno-gospodarczych, analityczno-programowych) opracowywanego dokumentu.

Część diagnostyczna podzielona jest na dwa elementy: analizę gminy i jej zasobów instytucjonalnych oraz diagnozę lokalnych problemów społecznych. Część ta została oparta na analizie źródeł zastanych, głównie sprawozdań przygotowywanych przez Gminny Ośrodek Polityki Społecznej w Gowarczowie, ale również danych Urzędu Gminy w Gowarczowie, Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Końskich oraz identyfikacji mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT).

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. Rozdział ten

zawiera również informację o źródłach finansowania działań, kto odpowiada za koordynację realizacji Strategii oraz jak wygląda system jej monitoringu i ewaluacji.

Taka struktura niniejszego dokumentu strategicznego umożliwia racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określenie oraz wdrożenie wizji, celów i kierunków działań, po uprzednim uwzględnieniu przeprowadzonej diagnozy społecznej gminy, powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować skutki negatywnych kwestii społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, oraz doprowadzić do ich integracji społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów służyć będzie jako podstawa określająca kierunki zamierzeń rozwojowych w sektorze pomocy społecznej, na terenie gminy w latach objętych strategią a jej głównymi odbiorcami nie są pracownicy sektora publicznego lecz mieszkańcy, stąd też Strategia została spisana językiem prostym, dostępnym dla osób niespecjalizujących się w pomocy społecznej.

Część wprowadzająca do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Dokument mający duży wpływ na kreowanie rzeczywistości społecznej powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej, czyli doktrynach i normach działania, którymi to właśnie powinny się kierować podmioty polityki społecznej przy realizacji postawionych celów. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada przezorności** – bezpieczeństwo socjalne jednostki nie powinno być efektem tylko i wyłącznie świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać także z odpowiedzialności za przyszłość własną oraz rodziny.
2. **Zasada pomocniczości** – w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
3. **Zasada samorządności** – wyraża się poprzez organizację życia społecznego w sposób gwarantujący prawo do aktywnego udziału jednostkom i grupom w istniejących instytucjach społecznych oraz do tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
4. **Zasada wielosektorowości** - polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.
5. **Zasada samopomocy** – opiera się na istnieniu i rozwoju wzajemnej pomocy ludzi, którzy zmagają się z podobnymi problemami życiowymi, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
6. **Zasada solidarności społecznej** – oznacza wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
7. **Zasada partycypacji** – określa taką organizację życia społecznego, która umożliwia jednostkom realizację swoich ról społecznych, a grupom pozwala zająć równoprawne z innymi grupami miejsce w społeczeństwie.
8. **Zasada dobra wspólnego** - przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najuboższych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Podstawa prawna opracowania Strategii

Przygotowując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 oparto się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi. Najważniejszym aktem prawnym państwa polskiego oraz fundamentem państwa i systemu prawnego jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. To ona określa podstawowe prawa i wolności obywatelskie, a także gwarantuje poszanowanie praw osobistych, politycznych, ekonomicznych oraz socjalnych. Szczególną ochroną obejmuje dobro rodziny. Konstytucja Rzeczypospolitej Polski mówi, że wszyscy obywatele są równi wobec prawa i obowiązków. Mają prawo do równego ich traktowania i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Oznacza to również, że pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiać im życie w warunkach odpowiednich godności człowieka.

Głównym aktem prawnym wyznaczającym kierunek lokalnej pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, jednak na treść i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym;
- ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych;
- ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych;
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego;

- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- ustawa z dnia 25 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego;
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny;
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
- ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem";
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

Realizacja Strategii będzie wymagała także odwoływania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia, prawa pracy itp.

Metodyka opracowania

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 powierzono ekspertowi zewnętrznemu. Dokument został wypracowany jednak metodą ekspercko-partycypacyjną, co umożliwiło udział lokalnej społeczności na każdym etapie budowania Strategii, zaczynając od diagnozy i na części programowej kończąc. Proces opracowania Strategii składał się z następujących działań

- Realizację badania sondażowego wśród mieszkańców gminy Gowarczów obejmującego kwestie lokalnych problemów społecznych;
- Analizę sytuacji społecznej gminy metodą desk research;
- Opracowanie diagnozy społecznej gminy;
- Analizę silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń polityki społecznej w gminie podczas spotkania warsztatowego Zespołu ds. opracowania strategii;
- Ustalenie celów strategicznych, szczegółowych oraz zadań niezbędnych do ich realizacji przez członków Zespołu wraz z ekspertem zewnętrznym,
- Przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu dokumentu.

Proces tworzenia Strategii rozpoczęto realizacją badania sondażowego. Mieszkańcy mogli wypowiedzieć się poprzez ankietę elektroniczną zamieszczoną na głównej stronie Urzędu Gminy w Gowarczowie. W ramach tego badania mogli się wypowiedzieć m.in. na temat aktualnych warunków

bytowych, głównych problemów społecznych oraz zaproponować najlepsze ich zdaniem rozwiązania. Celem tych konsultacji było zdiagnozowanie obecnej sytuacji społecznej gminy, poprzez wskazanie największych problemów, które następnie należało uwzględnić podczas prac nad strategią, zestawiając je z danymi statystycznymi dotyczącymi gminy Gowarczów.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Urzędu Gminy Gowarczów, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gowarczowie, Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Końskich, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach oraz instytucji i organizacji współpracujących z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Przygotowując strategię polityki społecznej na obszarze gminy uwzględniono m.in. dane dotyczące demografii i stopy bezrobocia. Informacje takie pozwalają przewidzieć zmiany zachodzące wśród mieszkańców gminy, przekładają się także na kierunek polityki społecznej.

W ramach warsztatów strategicznych omówiono wyniki badania sondażowego, główne problemy społeczne gminy, wskazano ich przyczyny oraz wpływ na mieszkańców, wypracowano analizę SWOT, której celem było wskazanie mocnych i słabych stron gminy w kontekście pomocy społecznej oraz wypracowano matrycę strategiczną porządkującą kierunki przyszłych działań.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, oświaty, radni oraz mieszkańcy. Dnia 12 stycznia 2023 roku Zarządzeniem nr 0050.5.2023 Wójta Gminy Gowarczów powołano Zespół ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031, w którego skład weszli przedstawiciele Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Gminy, Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej, Komendy Powiatowej Policji oraz Szkoły Podstawowej w Gowarczowie.

Obecność w Zespole ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 przedstawicieli różnych środowisk gwarantował rzetelne oraz zrównoważone podjęcie problematyki społecznej. W pracę nad Strategią mieszkańcy byli włączeni przed przygotowaniem wstępnego projektu dokumentu poprzez udział w badaniu ankietowym oraz po przygotowaniu projektu dokumentu w trakcie konsultacji nad jego zapisami. Ostateczny kształt dokumentowi nadał Zespół ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 przy aktywnym wsparciu eksperta zewnętrznego.

Opracowana Strategia ma charakter otwarty, zawiera w sobie założenie ciągłego doskonalenia zawartych w niej zapisów, modyfikacji kierunków działań oraz sposobów realizacji założonych celów.

Stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów z zakresu

pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych działań zależy zarówno od środków finansowych posiadanych przez gminę jak i efektywności w ich dalszym pozyskiwaniu, dlatego też dobrze opracowana Strategia jest podstawą skutecznego ubiegania się o środki z budżetu państwa oraz fundusze Unii Europejskiej na realizację projektów ze sfery społecznej, dla których stanowi potencjalne uzasadnienie. Jako uzupełnienie środków gminnych należy wskazać aktywną współpracę z partnerami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi, które to niejednokrotnie mają szersze możliwości ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe, często niedostępne dla jednostek samorządu terytorialnego

Okres trwania Strategii

Okres obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów został ustalony do roku 2031. Oznacza to, że zaplanowano działania w dziewięcioletniej perspektywie czasu. Taka długość wiąże się z wieloma czynnikami ryzyka, dlatego istotnym jest określenie zasad ewaluacji dokumentu.

Wyznaczony okres obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 wynika głównie z okresu obowiązywania dokumentów strategicznych szczebla krajowego oraz wojewódzkiego. Strategia Rozwoju Województwa oraz Strategia Polityki Społecznej dla województwa świętokrzyskiego obowiązują do 2030 roku i są to dwa główne dokumenty, z którymi zgodna musi być niniejsza strategia. Ważnym również jest czas trwania unijnej perspektywy finansowej, która obowiązuje do 2027 roku. Z dotychczasowego doświadczenia należy założyć, że dokumenty wykonawcze dla kolejnej perspektywy finansowej pojawią się w okolicach roku 2030. Biorąc powyższe pod uwagę, ustalony rok trwania Strategii umożliwi Gminie Gowarczów przygotowanie nowej Strategii zgodnej z wytycznymi kolejnych dokumentów strategicznych szczebla wojewódzkiego oraz nowej perspektywy finansowej.

Część diagnostyczna

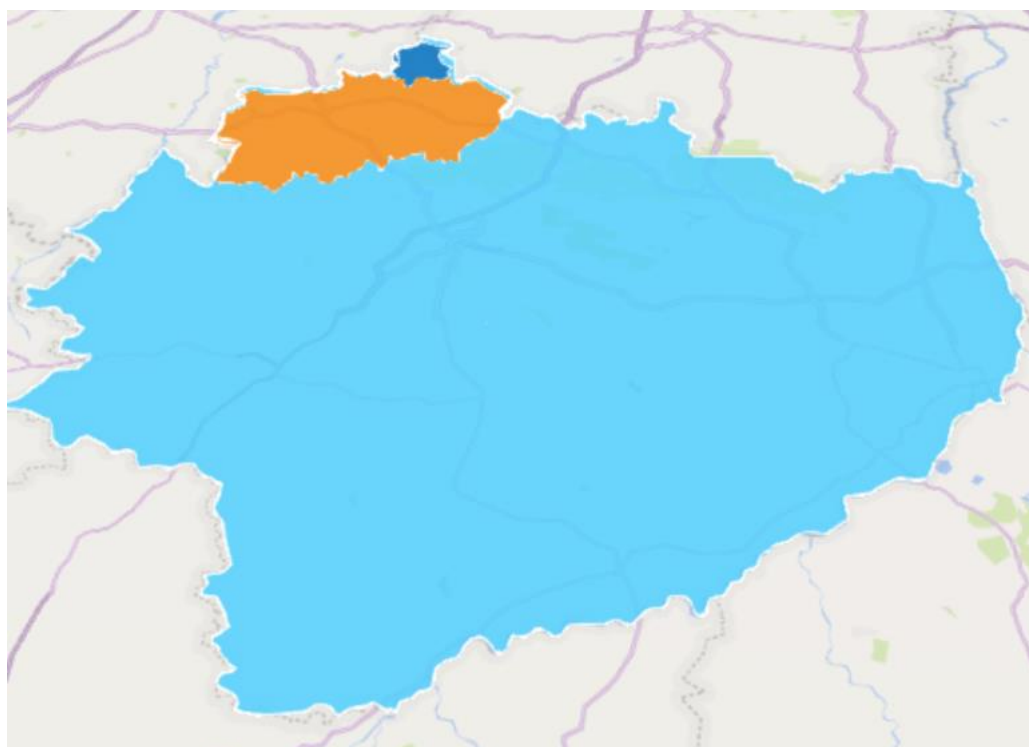
Niniejsza część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 poświęcona jest analizie sytuacji społecznej gminy, rozszerzonej o powiązane z nią aspekty: gospodarcze, edukacyjne itp. Podstawę spojrzenia na gminę w perspektywie ostatnich lat stanowiły dokumenty i sprawozdania przygotowane przez instytucje publiczne. Uzupełnieniem obrazu ilościowego było przeprowadzone badanie sondażowe oraz spotkanie warsztatowe, które umożliwiło zweryfikowanie statystyk z „jakościowym” obrazem gminy Gowarczów.

Informacje ogólne

Gmina Gowarczów administracyjnie należy do powiatu koneckiego i jest najdalej na północ wysuniętą gminą województwa świętokrzyskiego. Od północnego-wschodu graniczy z położonymi w województwie mazowieckim gminami Gielniów i Przystucha; od zachodu z gminami województwa łódzkiego: Białaczów i Opoczno oraz od południa z gminą Końskie będącą siedzibą starostwa powiatowego.

Rysunek 1. Położenie Gminy Gowarczów na tle powiatu koneckiego oraz województwa świętokrzyskiego

Źródło. Opracowanie własne.

Odległość między gminą (budynkiem Urzędu Gminy) a Starostwem Powiatowym w Końskim to około 10 km, które można pokonać w 10 minut samochodem. Od Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach gminę dzieli 57 km (około godziny jazdy, w zależności od pory dnia i natężenia ruchu). Więszymi ośrodkami miejskimi będącymi destynacją mieszkańców czy to do pracy czy na zakupy są również: Łódź (około 120 km), Piotrków Trybunalski (około 64 km) oraz Radom (około 62 km). Gmina Gowarczów jest gminą o charakterze rolniczym, podzieloną na 16 sołectw: Bernów, Bębnów, Borowiec, Brzeźnica, Giełzów, Gowarczów, Kamienna Wola, Komaszyce, Korytków, Kupimierz, Kurzacze, Miłaków, Morzywół, Rogówek, Ruda Białaczowska, Skrzyszów. Główną miejscowością jest Gowarczów, gdzie zlokalizowane są instytucje publiczne gminy: Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej w Gowarczowie, Biblioteka Publiczna, Szkoła Podstawowa. Taka sytuacja powoduje, że o ile mieszkańcy tej miejscowości niemal wszystkie swoje sprawy administracyjne są w stanie załatwić „na miejscu”, tak mieszkańcy innych wiosek, zwłaszcza Ci nie dysponujący swoim samochodem mają utrudniony dostęp do usług publicznych. Dlatego też od 2023 roku uruchomiono gminną komunikację publiczną składającą się z czterech linii, łączącą miejscowości gminy z miastem powiatowym.

Zasoby instytucjonalne umożliwiające realizację zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych

Obowiązkiem gminy jest udzielenie pomocy mieszkańcom znajdującym się w trudnej sytuacji. Warunkiem sprawnego funkcjonowania jest posiadanie zasobów kadrowych i instytucjonalnych zdolnych do podejmowania działań. Wśród zasobów instytucjonalnych na terenie gminy Gowarczów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych należy wymienić:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Gowarczowie,
- Samorządowy Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Gowarczowie,
- Hospicjum Sykulski,
- Urząd Gminy w Gowarczowie,
- Świetlica środowiskowa,
- Świetlice wiejskie.

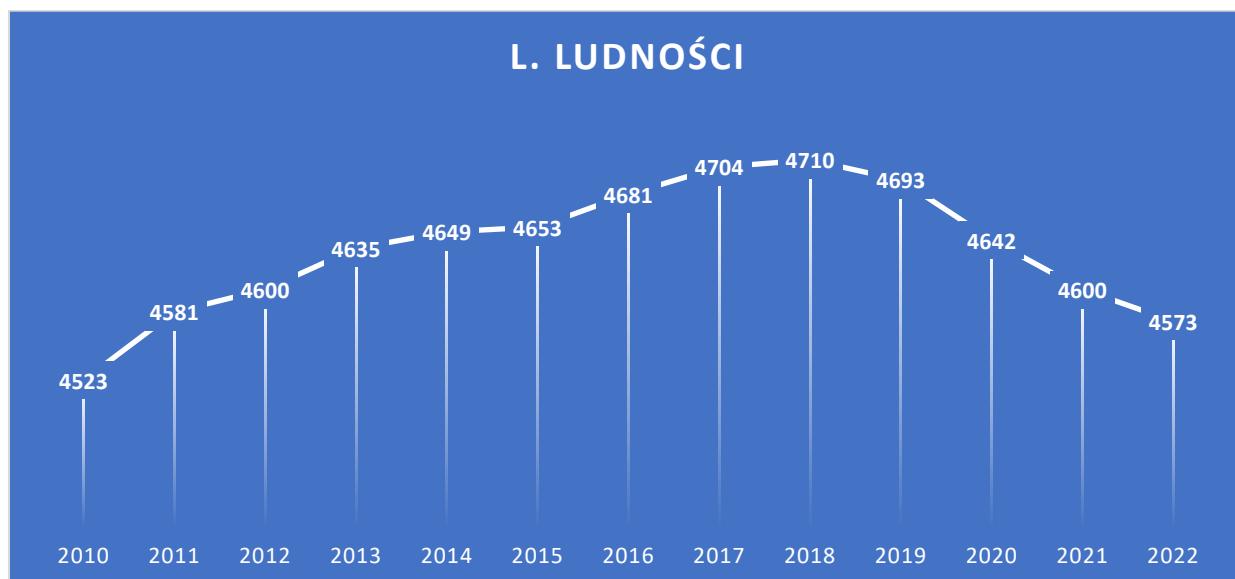
Demografia

Demografia stanowi bardzo ważny element analizy strategicznej każdej gminy w Polsce. Jednym z warunków rozwoju gminy jest stały wzrost potencjału ludzkiego. Zasoby, ranga oraz rola kapitału ludzkiego uwarunkowane są nie tylko liczebnością populacji czy osób zatrudnionych, lecz również poziomem wiedzy, umiejętności, kreatywnością, przedsiębiorczością, stanem zdrowia itp. W interesie władz gminy jest zabieganie o nowych mieszkańców, gdyż ich obecność przyczynia się do zwiększenia dochodów budżetowych.

Aktualna struktura demograficzna, która jest rezultatem przeszłych procesów, determinuje przyszłe kształtowanie zjawisk demograficznych i społecznych. Od liczby ludności, przekroju grup wiekowych, wskaźnika przyrostu naturalnego oraz dalszych prognoz powinny zależeć kolejne decyzje władz samorządowych, które wpłyną na kierunki podejmowanych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. W ujęciu strategicznym, wyniki analizy demograficznej powinny determinować politykę rozwojową gminy, w tym kwestię inwestycji skierowanych do poszczególnych grup odbiorców (szkoły, place zabaw, dom seniora itp.). Poniżej zaprezentowano wykres przedstawiający liczbę ludności w gminie Gowarczów w latach 2010-2022. Dane te pochodzą z rejestru Urzędu Gminy w Gowarczowie i nieznacznie różnią się z danymi podawanymi przez Główny Urząd Statystyczny.

Wykres 1. Liczba ludności gminy w latach 2010-2022

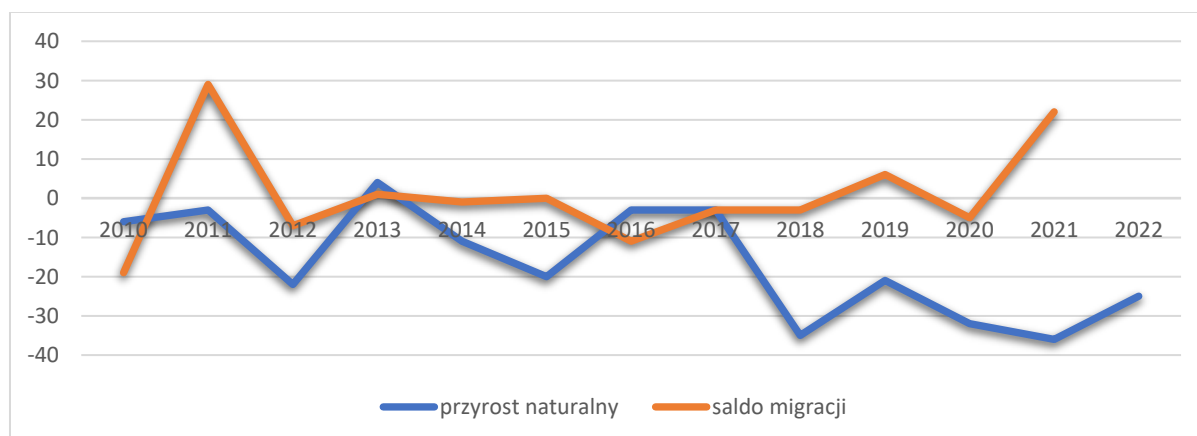
Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Gowarczowie

Na przestrzeni ostatnich trzynastu lat można zaobserwować tendencję wzrostową liczby ludności (do 2018 roku) oraz następującą tendencję spadkową (od 2019 do obecnie). Na koniec grudnia 2022 roku gmina Gowarczów liczyła 4573 mieszkańców, co oznaczało przyrost o 50 osób względem roku 2010, ale jednocześnie spadek o 137 osób względem szczytu w roku 2018. Kobiety stanowiły niewiele ponad 50% ogółu ludności gminy.

Zmniejszenie liczby ludności gminy jest zjawiskiem niepożądanym, w dłuższej perspektywie czasu mogącym w negatywny sposób odbić się między innymi na budżecie gminy. Sama dynamika zmian liczby mieszkańców nie oddaje pełnego obrazu gminy w kontekście zmian demograficznych. Koniecznym jest jeszcze ustalenie struktury gminy, czyli analizy jakościowej. Szukając powodów ostatnich spadków liczby ludności można w następstwie pokusić się o oszacowanie dalszych prognoz demograficznych. Mając dopiero taki pełny obraz należy określić potencjały i zagrożenia jakie z tego tytułu mogą mieć miejsce w jednostce.

Wskaźnikami obrazującymi dynamikę zmian w strukturze demograficznej gminy jest przyrost naturalny oraz saldo migracji. Przyrost naturalny określa różnicę między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów na przestrzeni konkretnego roku. Korzystając z danych Urzędu Gminy w Gowarczowie można zauważyć, że jedynie w roku 2013 wskaźnik ten osiągnął wartość dodatnią. Na przestrzeni pozostałych lat wartość przyrostu naturalnego przyjmowała liczbę ujemną. W przypadku salda migracji, korzystając z danych Głównego Urzędu Statystycznego za lata 2010-2021 (urząd nie podaje danych za rok 2015 – przyjęta została wartość „0”) można wyliczyć, że na przestrzeni analizowanych lat, w gminie zameldowało się o 9 osób więcej niż z niej wymeldowało. Saldo migracji oraz przyrost naturalny w poszczególnych latach prezentuje poniższy wykres.

Wykres 2. Przyrost naturalny oraz saldo migracji w gminie Gowarczów

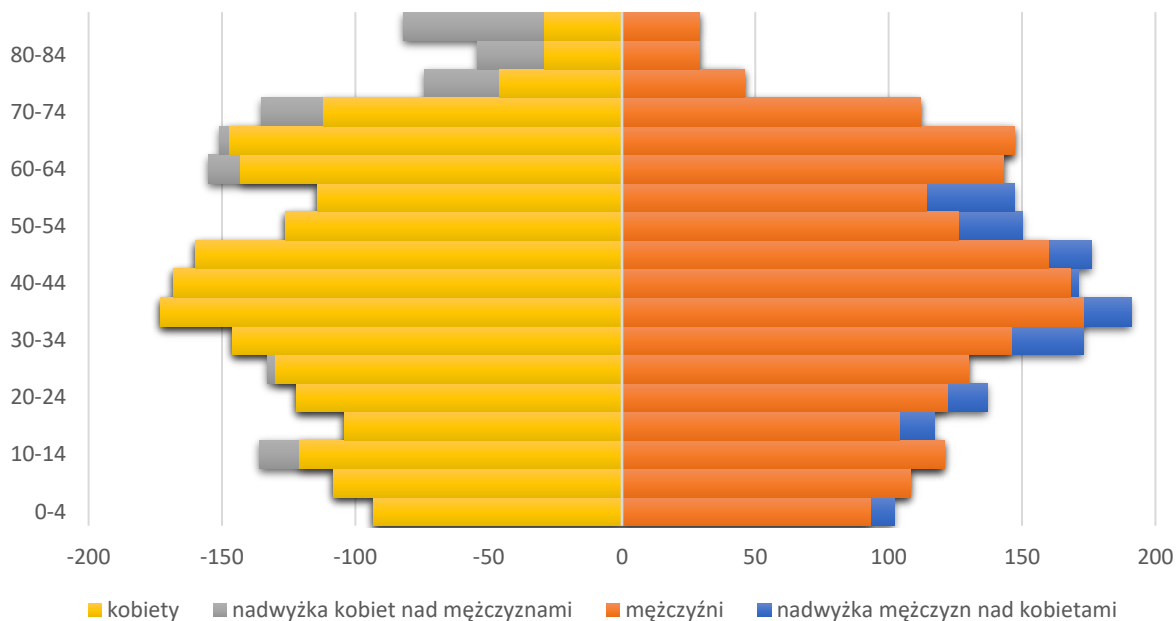

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS oraz danych Urzędu Gminy w Gowarczowie

Ważnym aspektem analizy jakościowej jest tzw. Piramida wieku, prezentująca rozkład ludności z uwzględnieniem płci oraz grup wiekowych. Ujęcie mieszkańców gminy w ten sposób pozwala na

spojrzenie na aktualną strukturę ludności pod kątem przyszłych procesów demograficznych. Piramidy wieku dzielimy na progresywne, regresywne i zastojowe. Piramida typu progresywnego pokazuje zwiększanie się liczby ludności, typu zastojowego obrazuje sytuację w której liczba dzieci jest taka sama jak liczba dorosłych, typu regresywnego obrazuje zmniejszanie się liczby ludności.

Wykres 3. Piramida wieku GUS (2021r.)

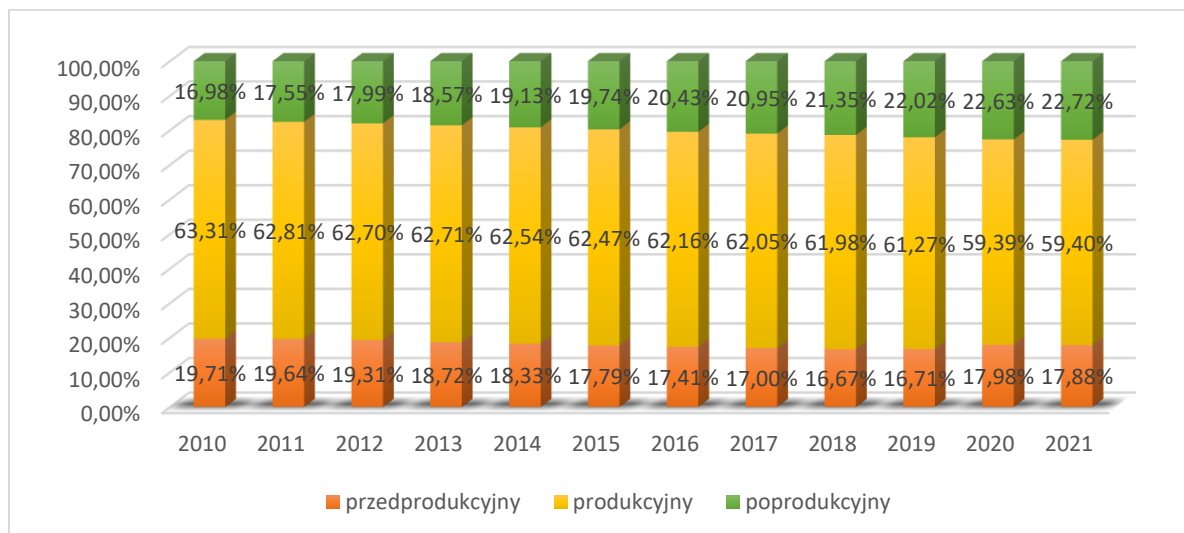
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Jak wynika z piramidy wieku, gmina Gowarczów jest przykładem społeczeństwa regresywnego. Największą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku 35-39, 40-44 oraz 45-49 lat, a liczba młodych mieszkańców zmniejsza się w trzech pierwszych grupach wiekowych. Pomimo, że kobiety stanowią trochę ponad połowę mieszkańców gminy, to z powyższej piramidy wieku wyraźnie widać, że wśród osób w wieku poprodukcyjnym ma miejsce stała przewaga mężczyzn nad kobietami. To ta grupa wiekowa odpowiada w większości przypadków za zakładanie rodziny, dlatego w społeczeństwie liczącym na zwiększenie przyrostu naturalnego, oczekiwana jest nadwyżka kobiet nad mężczyznami. W gminie Gowarczów przewaga kobiet uwidacznia się dopiero w grupach powyżej 60 roku życia, największe wartości procentowe przyjmując wśród mieszkańców powyżej 85 roku życia, co wynika z różnicy w średniej długości życia obu płci.

Ważnym elementem struktury demograficznej ludności mającym wpływ na przebieg procesów demograficznych jest wiek ludności, przekładający się na odsetek ludności w wieku produkcyjnym. Na przestrzeni ostatnich 12 lat zmniejszyła się liczebność osób w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym. Wzrósł natomiast udział osób w wieku poprodukcyjnym. Jest to niekorzystny obraz gminy. Przyjmuje się, że społeczeństwo z 20% odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym określa

się mianem „społeczeństwa starzejącego” się. W przypadku gminy Gowarczów w roku 2021 było to 22,72% ludności, jednak wcześniejsza analiza opierająca się między innymi na piramidzie wieku nie wskazuje na możliwość szybkiego złamania tego trendu i zwiększenia udziału osób w wieku przedprodukcyjnym.

Wykres 4. Ludność gminy Gowarczów wg ekonomicznych grup wieku

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W kontekście planowania działań niniejszej strategii rozwiązywania problemów społecznych należy założyć zwiększenie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne dla osób starszych w najbliższej przyszłości oraz działania ukierunkowane na ich dalszą aktywizację w środowisku lokalnym, zwłaszcza osób przechodzących na emeryturę.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Organizują ją zarówno organy administracji rządowej jak i samorządowej, współpracując z organizacjami społecznymi, Kościołem, związkami wyznaniowymi oraz innymi osobami fizycznymi i prawnymi.

Podstawową jednostką systemu pomocy społecznej gminy Gowarczów jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie, który realizuje zadania określone nie tylko w ustawie o pomocy społecznej, ale również wynikające z innych aktów prawnych tj.: ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy

o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci itp. Przy realizacji niektórych zadań kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej współpracuje między innymi z Wydziałem Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, Powiatowym Urzędem Pracy w Końskich, Sądem, Policją, placówkami szkolnymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Końskich, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym, kuratorami, placówkami służby zdrowia, komornikami oraz organizacjami pozarządowymi.

Każda osoba oraz rodzina nie będąca w stanie samodzielnie rozwiązać swoich problemów ma prawo zwrócić się z prośbą o pomoc do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Prawo do wsparcia udzielanego przez Ośrodek mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. Pomoc udzielana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może mieć charakter finansowy i niepieniężny. Do świadczeń niepieniężnych realizowanych przez ośrodek należy zaliczyć:

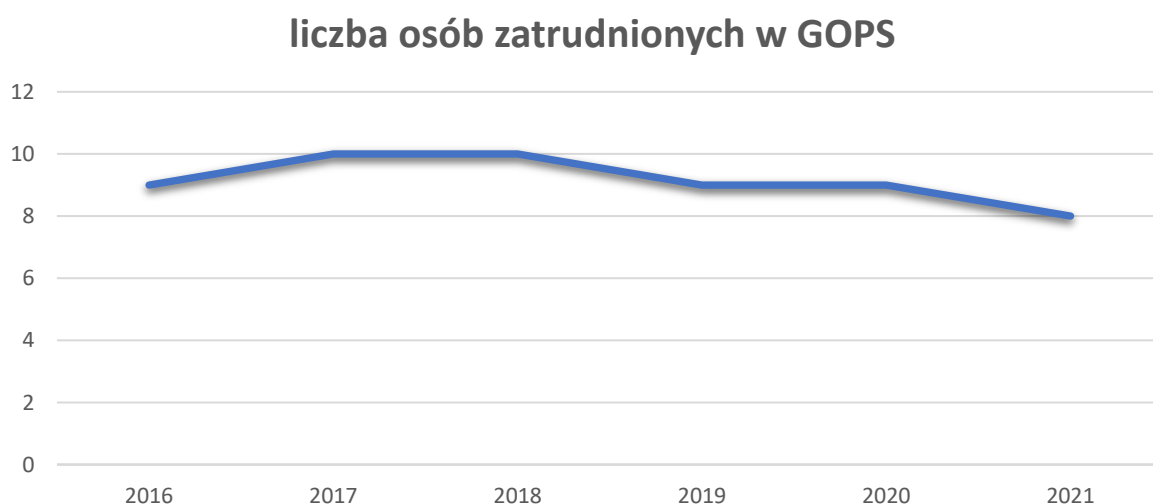
- Pracę socjalną - udzielana jest osobom/ rodzinom na rzecz poprawy ich funkcjonowania w środowisku lokalnym, może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. Udzielana jest bez względu na posiadany dochód, również osobom/ rodzinom nie korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej.
- Składki na ubezpieczenie zdrowotne.
- Sprawienie pogrzebu odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego, w przypadku gdy rodzina nie jest w stanie zorganizować pogrzebu lub jest brak rodziny.
- Schronienie. GOPS udziela pomocy osobom bezdomnym w postaci zapewnienia schronienia w schronisku lub noclegowni. Możliwa jest forma pomocy w postaci przyznania zasiłku celowego z przeznaczeniem na opłacenie pobytu w ośrodku.
- Posiłek. Zgodnie z ustawą Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zapewnia gorący posiłek osobom, które własnym staraniem nie mogą go sobie zapewnić. Od kilku lat ośrodek realizuje program dożywiania dzieci w szkołach.
- Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Udzielane są one osobom, które z powodu wieku, choroby itd. potrzebują pomocy osób trzecich.
- Specjalistyczne usługi opiekuńcze – dostosowane są do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i świadczone w miejscu ich zamieszkania.

Do świadczeń o charakterze pieniężnym należy wymienić:

- Zasiłek celowy - pomoc w tej formie przeznaczona jest głównie na zakup żywności, opału, opłaty za energię. W przypadku stwierdzenia marnotrawstwa przyznanych świadczeń pomoc jest ograniczana lub odmawiana. Z uwagi na dobro osób będących na utrzymaniu osoby ubiegającej się o pomoc finansową w przypadku marnotrawstwa przyznawana jest pomoc w formie niepieniężnej, np. zakupu żywności. Szczególnym rodzajem zasiłku celowego (niezależnie od dochodu) jest zasiłek celowy z powodu zdarzenie losowego.
- Specjalny zasiłek celowy - przysługuje w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy dochód rodziny przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie.
- Zasiłek okresowy - pomoc w formie zasiłków okresowych przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, itd., w przypadku, gdy dochód rodziny jest niższy od kryterium dochodowego określonego w ustawie.
- Zasiłek stały - przysługuje pełnoletniej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W 2021 roku w Gminny Ośrodku Pomocy Społecznej w Gowarczowie zatrudnionych było 8 osób (stan na 31 grudnia), z czego 3 pracowników socjalnych. Wszystkie zatrudnione osoby mają wykształcenie wyższe, a spośród pracowników socjalnych dwoje ma specjalizację I i II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego. Porównując do roku poprzedniego zatrudnienie w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Gowarczowie zmniejszyło się o jedną osobę oraz o dwie porównując do lat 2017-2018.

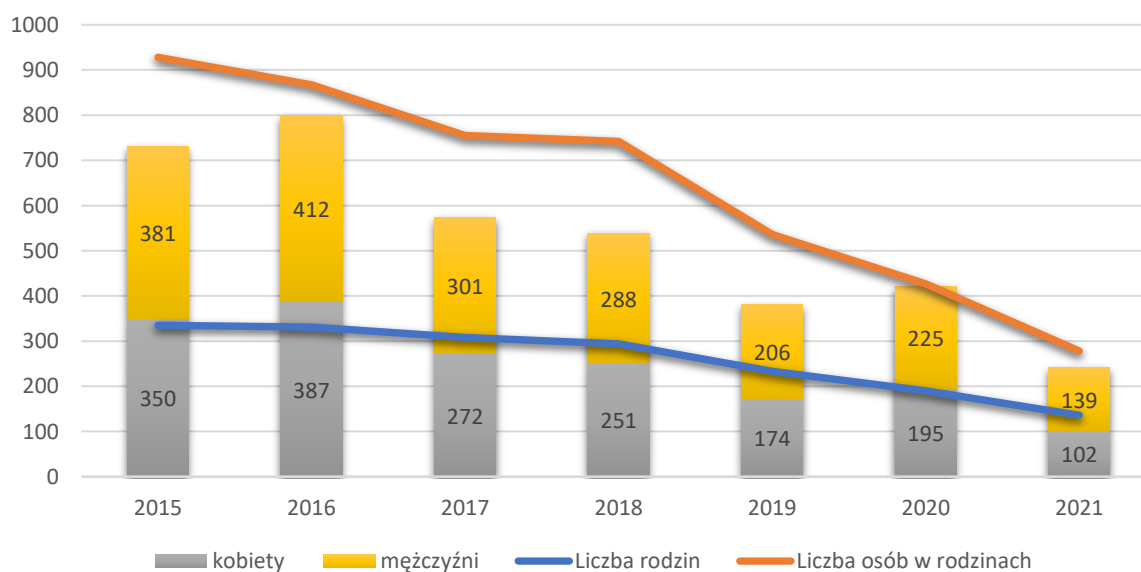
Wykres 5. Liczba osób zatrudnionych w GOPS Gowarczów w latach 2016-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Gowarczów.

Zatrudnienie w jednostce powiązane jest ze zmniejszającą się liczbą osób korzystających z pomocy. W 2021 roku po pomoc do ośrodka zwróciło się 241 osób z 136 rodzin, co w porównaniu z rokiem 2015 oznaczało o 490 osób i 199 rodzin mniej. W całym analizowanym okresie, liczba korzystających z pomocy społecznej w porównaniu rok do roku zmniejszała się. Zmieniła się również struktura rodzin otrzymujących pomoc. Różnorodność ta dotyczy między innymi liczebności gospodarstw domowych, typów rodzin, obszarów problemowych czy struktury wiekowej klientów. W 2015 roku przeciętna rodzina korzystająca z pomocy społecznej liczyła średnio 2,8 osoby przy 2 w roku ostatnim. Niezmiennie to mężczyźni częściej korzystali z pomocy społecznej. Nie można jednocześnie jednoznacznie stwierdzić, że spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej wynika z lepszej kondycji finansowej rodzin. Wzrost dochodów mieszkańców (na przykład poprzez wzrost płacy minimalnej) wyklucza niektóre rodziny z powodu niskich kryteriów dochodowych uprawniających do ubiegania się o wsparcie.

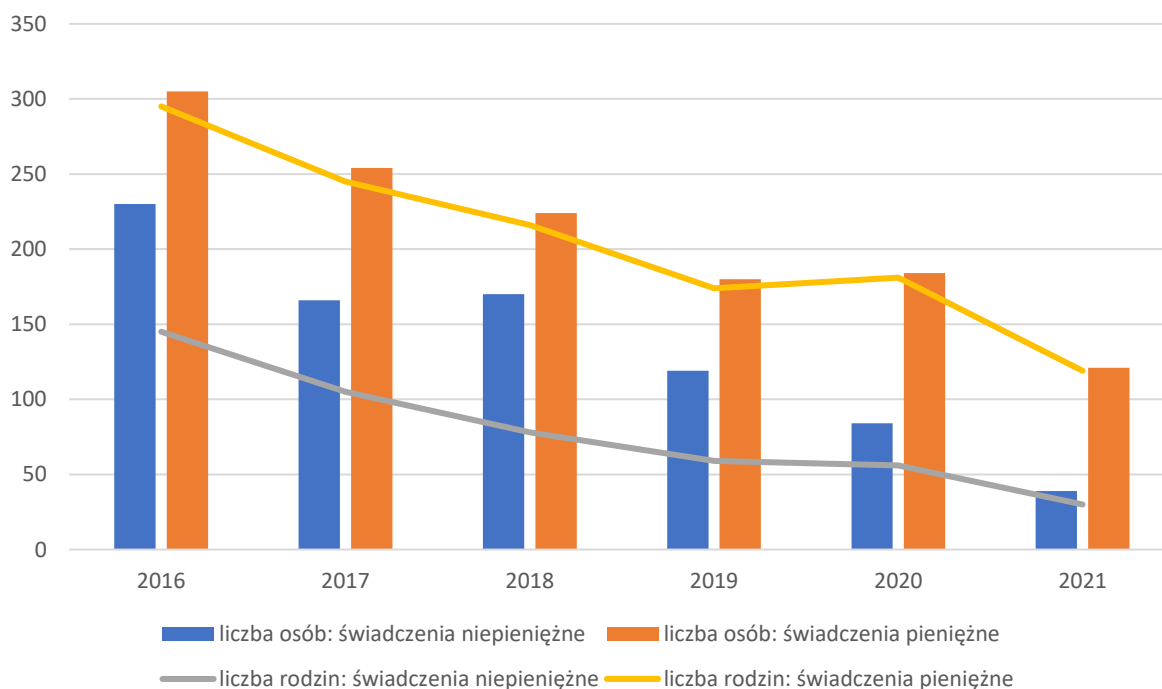
Wykres 6. Liczba kobiet, mężczyzn, rodzin oraz osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Najczęstszą formą pomocy są świadczenia (wymienione powyżej). Świadczenia pomocy społecznej są zróżnicowane, niektóre z nich mają charakter obligatoryjny, a inne fakultatywny. Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki będące podstawą ich przyznania. Wyodrębnić można następujące rodzaje świadczeń: w naturze, pieniężne oraz usługi. Wszystkie świadczenia udzielane są bezpłatnie, odpłatnie lub za częściową odpłatnością w zależności od kryterium dochodowego rodziny. Poniższy wykres prezentuje liczbę osób oraz rodzin, które skorzystały ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2016-2021. Część rodzin otrzymywała oba rodzaje świadczeń.

Wykres 7. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń w latach 2016-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Analizując liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej można zauważyć, że w każdym roku większość świadczeń miała charakter pieniężny. Z zasobów pomocy społecznej wynika również, że to rodziny jednoosobowe stanowiły większość odbiorców świadczeń pieniężnych, z kolei świadczenia niepieniężne częściej trafiały do rodzin wieloosobowych.

Trzema najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej na terenie całej gminy Gowarczów w roku 2021 było bezrobocie, niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba. Z poniższej tabeli wynika, że taka sytuacja miała miejsce w trzech z ostatnich czterech lat. Jedynie w roku 2020 więcej rodzin otrzymało pomoc z powodu ubóstwa niż długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Tabela 1. Powody przyznania pomocy przez GOPS w Łopusznie w latach 2018-2021

Powód	2018	2019	2020	2021
Długotrwała lub ciężka choroba	42	32	25	21
Ubóstwo	22	25	29	19
Bezrobocie	180	132	102	70
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	18	13	10	5
Niepełnosprawność	65	60	63	57
Potrzeba ochrony macierzyństwa	10	7	6	5
Alkoholizm	5	4	4	4
Zdarzenie losowe	1	2	0	0
Przemoc w rodzinie	0	0	0	0
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	3	5	5	3
Bezdomność	0	1	1	0

Sytuacja kryzysowa	8	3	1	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0
Narkomania	0	0	0	0
Sieroctwo	1	1	1	0
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Dużą część klientów pomocy społecznej stanowią osoby długotrwale korzystające z wsparcia. Jest to często związane z trudną sytuacją materialną tych rodzin oraz z nieumiejętnością odnalezienia się w obecnych realiach społeczno-gospodarczych. Osoby te wymagają podjęcia szczególnych działań mających na celu usamodzielnienie ich od pomocy społecznej.

Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gowarczowie realizują również inne zadania zlecone czy to przez Wójta Gminy czy przez administrację rządową. Dużym wyzwaniem była obsługa tzw. wniosków o dodatek węglowy. Od sierpnia do końca grudnia 2022 roku pracownicy ośrodka pomocy społecznej zarejestrowali 1364 wniosków o dodatek węglowy oraz 216 wniosków z tytułu wykorzystania niektórych źródeł ciepła (pelet, drewno, gaz).

Opisana struktura klientów ośrodka pomocy społecznej odzwierciedla potrzebę utrzymania dotychczasowego poziomu nakładów ponoszonych przez Gminę na wsparcie finansowe mieszkańców, gdyż ich sytuacja ekonomiczna w najbliższym czasie nie ulegnie poprawie ze względu na ograniczone możliwości pozyskania dodatkowych dochodów własnych, pogarszającą się sytuację ekonomiczną rodzin, starzenie się społeczeństwa, niskie emerytury oraz rosnące koszty utrzymania. Poniżej scharakteryzowano część świadczeń realizowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie.

Świadczenia rodzinne i opiekuńcze

Poszczególne świadczenia rodzinne mają różny charakter: w większości wypłacane są na określony czas, ale również jednorazowo (dodatek z tytułu urodzenia dziecka) lub raz w ciągu pewnego okresu (dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego). Część z świadczeń rodzinnych występuje samoistnie (zasiłek rodzinny, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne), natomiast otrzymanie dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od posiadania prawa do zasiłku rodzinnego.

Świadczenia rodzinne przysługują obywatelom polskim oraz cudzoziemcom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne. Przyznawanie większości świadczeń rodzinnych uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna,
- świadczenie rodzicielskie,
- świadczenie „Za życiem”

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku rodzinnego przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się (pełnoletniej osobie uczącej się, niepozostającej na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). Przyznanie zasiłku rodzinnego jest ściśle związane z dochodem w przeliczeniu na osobę w rodzinie i przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo
- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

W 2021 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie wypłacał zasiłki rodzinne dla średnio 147 rodzin w miesiącu. Z poniższej tabeli wynika, że liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych z każdym kolejnym rokiem zmniejszała się.

Tabela 2. Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami w latach 2015-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Średniomiesięczna Liczba rodzin	231	227	225	199	172	147
Liczba świadczeń	7603	6908	6584	5940	5670	5265
Kwota świadczeń (zł)	924810,1	881216,44	834580,93	740751,11	714455,16	670972,89

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Zasiłki rodzinne najczęściej przyznawane były na dziecko, które ukończyło 5 rok życia, ale nie jest jeszcze pełnoletnie. W samym 2021 roku z tego powodu wypłacono 2382 świadczenia spośród 3375 wszystkich, co stanowi 71%. Zgodnie z przepisami prawa, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie oprócz zasiłków rodzinnych wypłacał również dodatki do nich:

- z tytułu urodzenia się dziecka,

- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

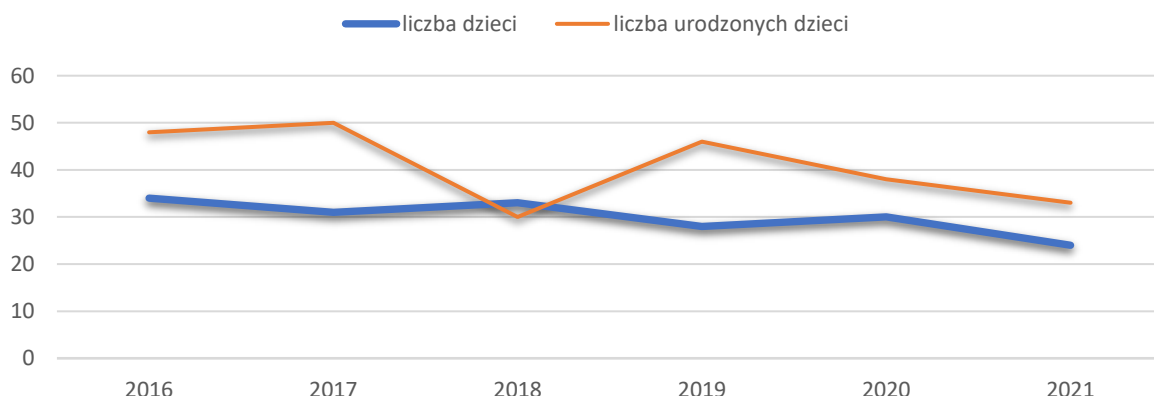
Tabela 3. Dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2019-2021 roku -liczba świadczeń

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Urodzenie dziecka	12	13	13
Opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,	88	114	141
Samotne wychowywanie dziecka	135	126	111
Kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego	213	221	201
Rozpoczęcie roku szkolnego	237	223	206
Podjęcie przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	609	709	645
Wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	545	540	549
RAZEM			

Źródło. Opracowanie własne na podstawie GOPS w Gowarczowie.

Wśród wszystkich dodatków wypłaconych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej największą część budżetu stanowiły wypłaty z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania oraz wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej. Kolejnymi powodami było rozpoczęcie roku szkolnego oraz kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie przyznawał również jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka. Jest to niezależna od świadczeń rodzinnych forma pomocy, wypłacana na wniosek i przy zachowaniu określonych ustawą warunków.

Wykres 8. Liczba dzieci na które została wypłacona jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka w latach 2016-2021 oraz liczba urodzeń w gminie Gowarczów

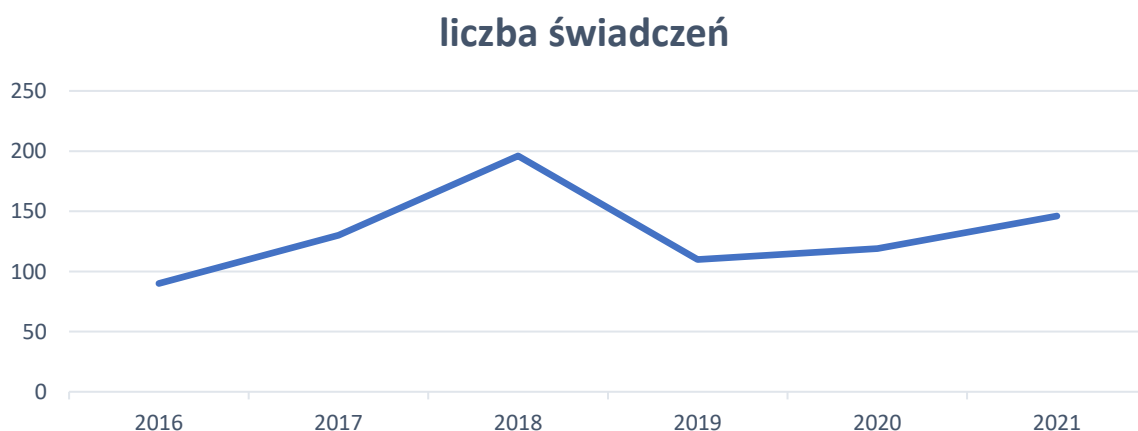

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Jak widać z powyższego wykresu rodzice większości dzieci złożyli wnioski o jednorazową zapomogę. Oznacza to, że spełnili wymagane kryteria, w tym kryterium dochodowe, które wynosiło 1922 zł na członka rodziny. Wyjątkiem jest rok 2018 w którym Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie wypłacił więcej zapomóg niż urodziło się dzieci w przeciągu całego roku. Sytuacja ta była możliwa, ponieważ rodzice ustawową mają 12 miesięcy na złożenie wniosku.

W 2016 roku wprowadzono również świadczenie rodzicielskie, które przysługuje rodzicom, którzy nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego. Świadczenie w kwocie 1 tysiąca netto miesięcznie przyznawane jest niezależnie od dochodu rodziny i może być pobierane przez 52 tygodnie w przypadku urodzenia bądź przyjęcia na wychowanie jednego dziecka, 65 tygodni w przypadku dwójki dzieci, 67 tygodni – trójki, 69 tygodni – czwórki, a przy piątce i więcej – 71 tygodni.

Wykres 9. Liczba wypłaconych świadczeń rodzicielskich w latach 2016-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

W całym analizowanym okresie najmniej wypłaconych świadczeń było w roku 2016, czyli pierwszym kiedy ta forma pomocy zaczęła obowiązywać. Liczba wypłacanych świadczeń pokazuje, że znaczna część rodzin którym urodziło się dziecko nie miało ustabilizowanej sytuacji zawodowej – nie przysługiwał im zasiłek macierzyński, który powiązany jest z umową o pracę.

Świadczenia opiekuńcze

Wśród świadczeń opiekuńczych wyróżniamy następujące rodzaje wsparcia:

- specjalny zasiłek opiekuńczy,
- świadczenie pielęgnacyjne,
- zasiłek pielęgnacyjny,
- zasiłek dla opiekuna.

Według definicji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, oraz w oparciu o m.in. 16 ustawy o świadczeniach rodzinnych zasiłek pielęgnacyjny jest świadczeniem, które przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przysługuje on:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat i nie jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać może tylko w sytuacji, w której osoba uprawniona do świadczenia zrezygnuje z pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności (wobec osoby tej konieczne jest sprawowanie stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy w związku z jej znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, jak również konieczny jest stały współudział na co dzień opiekuna w procesie jej leczenia, rehabilitacji i edukacji), albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Zgodnie z obowiązującymi przepisami do pobierania świadczenia pielęgnacyjnego uprawnieni są:

- Rodzice niepełnosprawnej osoby;
- Opiekun faktyczny dziecka;

- Osoba należąca do rodziny zastępczej spokrewnionej na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Inne osoby, na których zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności).

Dodatkowo świadczenie pielęgnacyjne wypłacane jest tylko wówczas, gdy niepełnosprawność osoby, nad którą uprawniony sprawuje opiekę, powstała:

- nie później niż do ukończenia 18. Roku życia lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. Roku życia.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Tabela 4. Świadczenia opiekuńcze w latach 2018-2021 roku

Rodzaj świadczenia	liczba świadczeń					kwota świadczeń (w tys. zł)				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
świadczenie pielęgnacyjne	219	218	208	241	273	307,8	320,0	327,8	432,8	526,9
specjalny zasiłek opiekuńczy	110	121	165	163	95	56,9	63,2	101,2	100,8	57,5
zasiłek pielęgnacyjny	2300	2325	2451	2285	2325	351,9	367,9	464,3	493,0	501,8

Źródło. Opracowanie na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Rok 2021 był rokiem, w którym w analizowanym pięcioletnim okresie czasu wypłacono najwięcej świadczeń pielęgnacyjnych. Wzrost wydatków na to świadczenie, nawet pomimo spadku liczby wypłaconych świadczeń w roku 2019 wynika z powiązania wypłacanej kwoty z wartością minimalnego wynagrodzenia za pracę. Wzrost płacy minimalnej oznaczał podniesienie wartości świadczenia. Najwięcej świadczeń wypłaconych było w ramach zasiłku pielęgnacyjnego.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygaśa z mocy prawa na podstawie m.in. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw. W gminie Gowarczów

w analizowanym okresie czasu liczba wypłaconych zasiłków co roku zmniejszała się. W 2021 roku wypłacono jedynie 41 zasiłków dla opiekuna na łączną kwotę 25000,00 złotych.

Tabela 5. Zasiłek dla opiekuna w latach 2017-2021

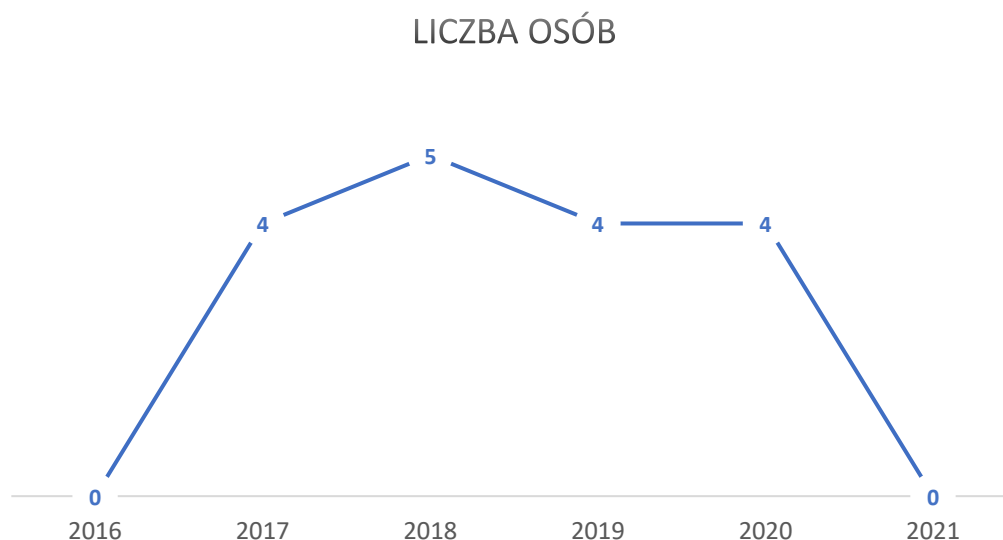
	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba zasiłków	188	116	94	75	41
Kwota zasiłków	96890	61920	58280	45400	25000

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Usługi opiekuńcze

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania udzielane są osobom, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Usługi te są odpłatne w części lub całości, jeżeli dochód osoby zainteresowanej przekracza kryterium dochodowe. Zgodnie z m.in. 50 Ustawy o pomocy społecznej, osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Z usług opiekuńczych zazwyczaj korzystały 4 osoby. Wyjątkiem był rok 2018 gdzie z usług skorzystało 5 mieszkańców. W latach 2016 oraz 2021 nikt nie był objęty tą formą wsparcia.

Wykres 10. Usługi opiekuńcze w latach 2016-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem. Rodzaje specjalistycznych usług opiekuńczych, kwalifikacje osób świadczących te usługi oraz warunki i tryb ustalania i pobierania opłat za specjalistyczne usługi świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi określa w drodze rozporządzenia minister właściwy m.in. zabezpieczenia społecznego. W analizowanym okresie 2016-2021 w gminie Gowarczów nikt nie korzystał ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobom uprawnionym w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych alimentów, stwierdzonej przez komornika w okresie dwóch ostatnich miesięcy. Świadczenie to przysługuje do ukończenia 18 roku życia lub do ukończenia 25 roku życia, jeżeli dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej. W przypadku posiadania przez osobę uprawnioną orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje bez względu na jej wiek – bezterminowo. Wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego, koszty obsługi związane z ich wypłatą oraz koszty podejmowanych wobec dłużników działań, finansowane są w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Tabela 6. Świadczenia alimentacyjne w latach 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób	40	36	30	20	16	12
Liczba rodzin	25	22	19	14	10	9
Kwota świadczeń	198163	167550	144468	101364	76150	60256

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

W ciągu ostatnich lat liczba dzieci korzystających z Funduszu Alimentacyjnego stale zmniejszała się. Wpływ na to ma skomplikowana procedura uzyskania wsparcia oraz kryterium dochodowe, które jest za niskie w porównaniu nawet z pensją minimalną. W 2020 roku wprowadzono między innymi zasadę „złotówka za złotówkę”, dzięki czemu osoby przekraczające limit dochodu uprawniający do pobierania świadczenia nadal mogą je otrzymać, ale pomniejszone o kwotę przekroczenia. Wprowadzenie tej zasady nie przedłożyło się na zwiększenie liczby rodzin korzystających z tego wsparcia.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego mają charakter zwrotny. Dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej, łącznie z ustawowymi odsetkami za zwłokę, które naliczane są od pierwszego dnia następującego po dniu wypłaty świadczenia, do dnia spłaty całości należności dłużnika wobec gminy z tego tytułu. W 2021 roku od dłużników alimentacyjnych wyegzekwowano kwotę 35.361,31 zł. Była to niewielka suma w porównaniu z całkowitym stanem zadłużenia, które na dzień 31 grudnia 2021 roku wynosiło 1.335.800,08 złotych.

Realizacja Programu „Posiłek w szkole i w domu”

Od 2019 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie realizuje rządowy program „Posiłek w szkole i w domu”, który jest kontynuacją wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W ramach programów gmina Gowarczów zapewniała posiłki oraz zasiłki celowe dla dzieci zarówno w wieku przedszkolnym i szkolnym oraz pozostałym uprawnionym osobom. Do pomocy kwalifikowały się osoby, których dochód nie przekraczał 150% kryterium dochodowego z ustawy o pomocy społecznej.

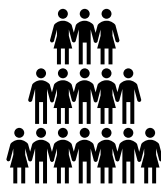
Tabela 7. Realizacja programów w zakresie dożywiania

Liczba osób objętych pomocą	2018	2019	2020	2021
w formie posiłku	153	110	70	34
w tym dla dzieci	149	110	70	34
w formie zasiłku celowego	194	134	132	86

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie

Z roku na rok maleje liczba osób objętych wsparciem, zarówno w formie posiłku jak i zasiłku celowego. Porównując rok 2021 z rokiem 2018 należy zauważyć znaczny spadek liczby osób korzystających z programu. Od 2019 roku jedynymi beneficjentami świadczenia niepieniężnego w formie posiłków są dzieci z terenu gminy. Spadek liczby mieszkańców uprawnionych do pomocy w ramach tego programu wynika bezpośrednio z niskiego kryterium dochodowego, które przy rosnących płacach, uniemożliwiało ubieganie się o tę formę pomocy. Od 2023 roku zostało podwyższone kryterium dochodowe uprawniające do korzystania ze wsparcia ze 150 proc. do 200 proc. Zgodnie z intencją ustawodawcy zmiana ta pozwoli zapewnić szerszy dostęp i wsparcie większej grupie osób wymagających pomocy w formie m.in. posiłku, produktów żywnościowych czy świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności. Dodatkowo w ramach program możliwe jest dofinansowanie dowozu posiłków osobom niewychodzącym z domu ze względu na podeszły wiek czy niepełnosprawność, a które same nie są w stanie tego posiłku przygotować.

Karta Dużej Rodziny

Rządowy Program „Karta Dużej Rodziny” został zapoczątkowany 16 czerwca 2014 roku. W ramach programu członkom rodzin wielodzietnych, na ich wniosek, przyznawane są Karty Dużej Rodziny, które upoważniają do korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów i usług lub innych form działalności.

Karty przyznawane są członkom rodziny wielodzietnej, gdzie na utrzymaniu jest co najmniej troje dzieci. Karta wydawana jest:

- rodzicom na czas nieokreślony,
- dziecku do ukończenia 18 roku życia,
- dziecku powyżej 18 roku życia odpowiednio do końca roku szkolnego lub akademickiego w którym jest planowane ukończenie nauki w danej placówce, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia,
- dziecku legitymującemu się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w wieku powyżej 18 roku życia na okres ważności orzeczenia.

Od 1 stycznia 2019 roku miała miejsce zmiana, dzięki której prawo do posiadania Karty przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek. Od stycznia 2015 do końca 2021 roku w gminie Gowarczów przyznano karty 374 osobom w 93 rodzinach (najczęściej zarówno w formie tradycyjnej jak i elektronicznej). Zmiana z 2019 roku umożliwiła ubieganie się o kartę dodatkowo 67 rodzinom.

Tabela 8. Karty Dużej Rodziny w formie tradycyjnej w latach 2015-2021

Liczba rodzin						Liczba osób			
razem	< 3	z 3	z 4	z 5	z 6	razem	rodziców		dzieci
	dzieci	dzieci	dzieci	dzieci	dzieci		ogółem	Kiedykolwiek mieli 3 dzieci	
93	3	65	21	3	1	374	181	67	193

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Dodatki mieszkaniowe i energetyczne

Osoba znajdującą się w trudnej sytuacji materialnej może skorzystać z pomocy w formie dodatku mieszkaniowego przeznaczanego na utrzymanie posiadanego lub wynajmowanego mieszkania lub domu jednorodzinnego. Warunkiem uzyskania takiej pomocy jest spełnienie kryteriów dochodowych. Mieszkanie lub dom musi także spełniać kryteria powierzchniowe.

Od 1 stycznia 2014 r. istnieje możliwość otrzymania przez tzw. odbiorcę wrażliwego energii elektrycznej – dodatku energetycznego. Odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu przepisów ustawy o dodatkach mieszkaniowych.

Tabela 9. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne w latach 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba gospodarstw domowych	Dodatek mieszkaniowy						
	0	0	0	0	0	0	0
Liczba gospodarstw domowych	Dodatek energetyczny						
	0	0	0	0	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

W analizowanym okresie żaden mieszkaniec gminy nie wystąpił o wypłatę dodatku mieszkaniowego oraz energetycznego. W związku z m.in. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 roku o dodatku osłonowym, wnioski o wypłatę dodatku energetycznego, złożone od dnia 4 stycznia 2022 do 31 grudnia 2022 r., pozostają bez rozpoznania. W tym czasie świadczenie zostało zastąpione dodatkiem osłonowym. W 2022 roku do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gowarczowie złożono 721 wniosków o przyznanie dodatku osłonowego.

Stypendia socjalne

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty stypendium szkolne jest świadczeniem pomocy materialnej o charakterze socjalnym, udzielanym uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia. Stypendium przyznawane jest w formie refundacji poniesionych kosztów, a jego wysokość uzależniona jest od sytuacji dochodowej oraz występowania w rodzinie okoliczności takich jak: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, rodzina niepełna lub wystąpienie

zdarzenia losowego. Zasiłek szkolny może być przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego i może być przyznany raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego.

Tabela 10. Stypendia w gminie Gowarczów w latach 2016-2022

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba uczniów	186	149	115	92	76	62	57
Kwota wypłaconych stypendiów	113850	93970	104270	101416	87544	75674	59147,99

Źródło. Opracowanie na podstawie danych Centrum Usług Wspólnych w Gowarczowie.

Powyższa tabela przedstawia ujęcie roczne, przy czym okres przyznawania stypendium pokrywa się z tzw. rokiem szkolnym. W całym analizowanym siedmioletnim okresie stale zmniejszała się liczba uczniów otrzymujących stypendia: z 186 w roku 2016 do 57 w roku 2022. Jest to powiązane z niskim kryterium dochodowym uprawniającym do ubiegania się o tę formę pomocy.

Edukacja

Na terenie gminy Gowarczów działa jedna placówka oświatowa – Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Gowarczowie. Nadrzędnym celem szkoły podstawowej jest wszechstronny rozwój ucznia poprzez realizację zadań w zakresie nauczania, kształcenia umiejętności i wychowania. Dodatkowo podejmowane są działania opiekuńcze i profilaktyczne odpowiednio do istniejących potrzeb. Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II mieści się w dwóch budynkach i obecnie:

- nauczanie w klasach I-IV oraz oddziałach przedszkolnych odbywa się w budynku przy ulicy Stanisława Żuka 3,
- nauczanie w klasach V-VIII ma miejsce w budynku przy ulicy Szkolnej 52.

Na koniec 2021 roku do szkoły podstawowej uczęszczało 316 uczniów, przy 327 w roku 2020 oraz 340 w roku 2019. Jak widać w ostatnich latach liczba uczniów ciągle się zmniejsza. Na szczęście, w ostatnim roku zwiększyła się liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych.

Tabela 11. Liczba uczniów w Gowarczowie

Liczba uczniów na dzień 31 grudnia	2019	2020	2021
Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych	88	83	94
Liczba uczniów	340	327	317

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ważnym aspektem gminnego systemu edukacji jest baza lokalowa placówek oświatowych, która musi spełniać najnowsze wymagania i tym samym być przyjazna uczniom, również tym z niepełnosprawnością. Szkoła posiada dobrze wyposażoną bazę dydaktyczną. W każdej z 24 sal lekcyjnych znajduje się komputer z dostępem do internetu. Oprócz tego są dwie pracownie komputerowe, 2 pracownie językowe oraz pracownie fizyczno-chemiczna, matematyczna oraz biologiczno-przyrodnicza. Przy obu budynkach znajdują się sale gimnastyczne, biblioteki szkolne, świetlice, gabinety psychologa i logopedy. Rola szkoły nie ogranicza się tylko do nauki dzieci, ale jest również organizatorem oraz współorganizatorem licznych akcji i imprez o charakterze wychowawczym, opiekuńczym, sportowym i kulturalnym.

Ochrona zdrowia

Jednym z zadań gminy służącym zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie ochrony zdrowia publicznego, jest m.in. zabezpieczenie dostępności do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa i ginekologii oraz stomatologii zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Do zadań własnych gminy w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej należy również:

- opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów zdrowotnych wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy,
- przekazywanie powiatowi informacji o realizowanych programach zdrowotnych,
- inicjowanie i udział w wytyczaniu kierunków przedsięwzięć lokalnych, zmierzających do zaznajamiania mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami,
- podejmowanie innych działań, wynikających z rozeznania potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy.

Zgodnie z ustawą o zdrowiu publicznym zadania z zakresu zdrowia publicznego obejmują:

- monitorowanie i ocenę stanu zdrowia społeczeństwa, zagrożeń zdrowia oraz jakości życia związanej ze zdrowiem społeczeństwa,
- edukację zdrowotną dostosowaną do potrzeb różnych grup społeczeństwa, w szczególności dzieci, młodzieży i osób starszych,
- promocję zdrowia i profilaktykę chorób,
- działania w celu rozpoznawania, eliminowania lub ograniczania zagrożeń i szkód dla zdrowia fizycznego i psychicznego w środowisku zamieszkania, nauki, pracy i rekreacji,

- analizę adekwatności i efektywności udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej w odniesieniu do rozpoznanych potrzeb zdrowotnych społeczeństwa,
- inicjowanie i prowadzenie badań naukowych oraz współpracy międzynarodowej w zakresie zdrowia publicznego,
- rozwój kadr uczestniczących w realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego,
- ograniczanie nierówności w zdrowiu wynikających z uwarunkowań społeczno-ekonomicznych,
- działania w obszarze aktywności fizycznej.

Nie wszystkie z wymienionych powyżej zadań leżą w gestii samorządu gminnego. Nikt nie oczekuje od władz gminy Gowarczów prowadzenia badań naukowych oraz współpracy międzynarodowej w zakresie zdrowia publicznego, ale większość z tego katalogu zadań znajduje swoje odzwierciedlenie w działaniach podejmowanych na rzecz mieszkańców gminy Gowarczów.

Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Gowarczów świadczy Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Gowarczowie. Z korzystania z opieki medycznej świadczonej przez SPZOZ deklarowało 3914 osób (stan na koniec 2021 roku). W Zakładzie Opieki Zdrowotnej funkcjonuje poradnia lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, poradnia dla dzieci, poradnia stomatologiczna, gabinet pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej, gabinet rehabilitacji, punkt szczepień, gabinet diagnostyczno-zabiegowy, gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej mieści się w nowo wybudowanym budynku, który został oddany do użytku w roku 2018.

Jako główne problemy zdrowotne trapiące mieszkańców gminy Gowarczów należy wskazać przewlekłe choroby układu krążenia (wśród których dominuje nadciśnienie tętnicze i niedokrwienne choroba serca), nowotwory, infekcje górnych dróg oddechowych, cukrzycę oraz przewlekłe choroby układu mięśniowo-stawowego. Rok 2020 przyniósł pandemię wirusa SARS-CoV-2 co wymagało reorganizacji pracy instytucji publicznych, w tym Ośrodka Zdrowia. W samym 2021 roku zaszczepiono na COVID-19 3463 osoby (w tym mieszkańców innych gmin) oraz wykonano 217 testów na COVID-19. Według danych rządowych na koniec roku 2022 50% mieszkańców gminy Gowarczów zaszczepionych jest pełną dawką. Oznaczało to przyrost o 15,8 punktu procentowego względem lipca 2021 roku.

Epidemia koronawirusa wpłynęła na zmianę stylu życia ludności. Nagłe ograniczenie aktywności fizycznej, zła dieta, stres, ograniczenie wizyt u lekarza i badań diagnostycznych zwiększyły ryzyko zachorowania na choroby cywilizacyjne. W takiej sytuacji jeszcze ważniejsze stały się działania edukacyjne i profilaktyczne skierowane do mieszkańców. W Gminie Gowarczów, każda osoba, która ukończyła przynajmniej 40 rok życia mogła skorzystać z darmowych badań medycznych w ramach ogólnopolskiego, zdrowotnego projektu „Profilaktyka 40 plus”. Osoby, które wzięły udział w programie

otrzymały jednorazowy dostęp do bezpłatnego pakietu badań diagnostycznych obejmującego od 6 do 12 rodzajów badań.

Działalność kulturowa i sportowa

Działalność kulturową gminy Gowarczów uwarunkowuje jej wiejski charakter oraz położenie administracyjne. Charakterystyka działalności instytucji kultury na terenie gminy wiejskiej znacząco różni się od funkcjonowania takich instytucji w mieście. Zamiast specjalizacji pojawia się uniwersalność, ponieważ wymagają tego ograniczone zasoby oraz wymagania stawiane przed pracownikami. Postrzeganie instytucji kultury przez pryzmat jej działalności jest naturalnym działaniem, nie uwzględnia jednak złożoności podejmowanych aktywności oraz obszarów w jakich funkcjonuje. Dodatkowo przemiany społeczne prowadzą do zmian w zakresie udziału w kulturze w społecznościach wiejskich. Uwydatnia się zmiana podejścia: z biernego uczestnictwa na aktywne kreowanie. Wszystkie powyższe czynniki wpływają na funkcjonowanie instytucji kultury w gminie wiejskiej. W przypadku gminy Gowarczów, wychodząc naprzeciw potrzebom mieszkańców przyjęto organizację kultury w oparciu o model CAL. Jest to forma organizowania potencjału lokalnego, społeczno-kulturowego i realizacyjnego wokół środowiska, a nie samych potrzeb instytucji. Nadrzędną funkcję kulturalną w gminie pełni Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej w Gowarczowie. Zadaniem jednostki jest zaspokajania potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa poprzez tworzenie i upowszechnianie różnych dziedzin kultury, sztuki profesjonalnej i amatorskiej oraz podejmowanie działań zmierzających do aktywizacji środowisk lokalnych poprzez kulturę i sport, upowszechnianie i propagowanie lokalnych inicjatyw kulturalnych i turystycznych oraz promocję lokalnych twórców jak i samej gminy.

W 2021 roku z samej oferty zajęć stałych korzystało 80 osób tygodniowo. Zajęcia prowadzone cyklicznie to: zajęcia plastyczne (dla dzieci, młodzieży, dorosłych), zajęcia muzyczne, zajęcia kreatywne.

Oprócz zajęć stałych organizowane były również imprezy kulturalne i sportowe. Ze względu na panujące ograniczenia epidemiologiczne, na początku 2021 roku działalność Centrum przeniosła się do przestrzeni internetowej. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców, zwłaszcza tych najmłodszych, Dyrektor Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej w Gowarczowie wyszła z inicjatywą uruchomienia Mobilnego Wakacyjnego Centrum Plenerowego. Inicjatywa ta realizowana jest w okresie wakacyjnym i doskonale przyjęła się w środowisku lokalnym. Pracownicy odwiedzają wszystkie sołectwa w gminie, gdzie w trzydniowych warsztatach organizują czas wolny dzieci, młodzieży ale również dorosłych. Całość kończy festyn, ognisko itp.

Pracownicy Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej w Gowarczowie mają doświadczenie w pozyskiwaniu i realizacji projektów zewnętrznych. Tylko w 2021 roku zrealizowali dwa dofinansowane projekty: „Regionalnie kulturalnie” oraz „ZaPLANujMY”.

Drugą instytucją kultury funkcjonującą na terenie gminy Gowarczów jest Gminna Biblioteka Publiczna w Gowarczowie. Biblioteka służy mieszkańcom gminy poprzez upowszechnianie i promocję czytelnictwa oraz prowadząc działalność informacyjną i kulturalno-oświatową. W 2021 roku Biblioteka zarejestrowała 430 czytelników, którzy wypożyczyli łącznie 9010 książek. Łączny stan księgozbioru wyniósł 16700 woluminów. W ramach popularyzacji czytelnictwa zorganizowano między innymi wystawki tematyczne, lekcje biblioteczne, spektakl teatralny oraz wzięto udział w ogólnopolskich akcjach promujących czytanie.

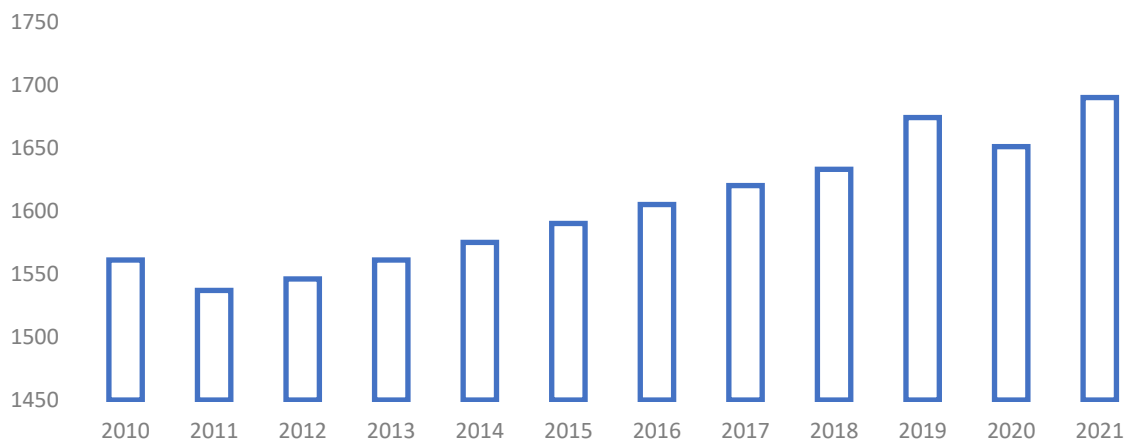
Infrastruktura sportowa gminy opiera się na zasobach szkoły podstawowej. Przy budynku Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II przy ul. Szkolnej 52 mieści się boisko sportowe oraz hala sportowa. Wewnątrz szkoły znajduje się również siłownia. W 2019 roku zmodernizowano również boisko sportowe powstałe w latach 90-tych. Z boiska tego korzystają zarówno dzieci ze szkoły jak i zawodnicy Klubu Sportowego „Tęcza” w Gowarczowie. Wspomniany klub powstał w roku 1994 i systematycznie szkoli dzieci i młodzież w zakresie piłki nożnej.

Mieszkalnictwo

Dla prawidłowego funkcjonowania rodziny potrzebują odpowiednich warunków mieszkaniowych, ponieważ brak swojego mieszkania często bywa powodem wstrzymującym decyzję młodych małżeństw o powiększeniu rodziny. Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, od 2010 roku na terenie gminy Gowarczów przybyło 129 nowych mieszkań. W analizowanym okresie niemal co roku przybywało kolejnych mieszkań. Jedynie rok 2011 oraz 2020 były latami w których, według statystyki ogólnokrajowej liczba mieszkań zmniejszyła się. Na koniec 2021 rok w gminie było 1690 mieszkań, czyli średnio na jedno przypadało 2,7 osoby.

Wykres 11. Budynki mieszkalne w gminie Gowarczów w latach 2010-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne to na styczeń 2023 roku dostępne są dane kończące się na roku 2020. Główny Urząd Statystyczny umożliwi analizę gminy pod kątem procentowego budynków mieszkalnych podłączonych do wodociągu i gazu sieciowego oraz wyposażonych w łazienkę, ustęp spłukiwany oraz centralne ogrzewanie. Według tych statystyk na koniec 2020 roku 86% mieszkań podłączonych było do wodociągu, co było najniższym wynikiem od 2010 roku. Biorąc pod uwagę, że według wcześniejszego wykresu w 2020 roku zmniejszyła się liczba mieszkań w gminie należy założyć, że mógł wystąpić błąd na etapie zbierania danych statystycznych, lub zmienił się sposób poziomu prezentacji, zmian wprowadzonych do wykazu jednostek terytorialnych lub modyfikacji listy cech w danym okresie sprawozdawczym – o czym jednak Główny Urząd Statystyczny w tym przypadku nie informuje. Analogiczna sytuacja jest w przypadku mieszkań z ustępem spłukiwanym, łazienką oraz centralnym ogrzewaniem. W każdym z tych trzech przypadków wartość za rok 2020 zmniejszyła się względem lat poprzednich. W przypadku gazu sieciowego widać, że od 2017 roku nastąpił wzrost liczby przyłączonych gospodarstw z 7,2% do 11,2%.

Tabela 12. Budynki mieszkalne podłączone do urządzeń sieciowych (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
wodociąg	88,7	88,8	88,8	88,9	89,0	89,1	89,3	89,4	89,4	89,5	86,0	bd
ustęp spłukiwany	71,1	71,3	71,5	71,7	72,0	72,3	72,6	72,8	73,0	73,2	70,3	bd
łazienka	66,3	66,5	66,7	67,0	67,3	67,6	67,9	68,3	68,5	68,7	66,0	bd
centralne ogrzewanie	67,6	67,7	67,9	68,2	68,6	68,9	69,2	69,5	69,7	69,9	67,1	bd
gaz sieciowy	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2	7,3	8,4	10,3	11,2	bd

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Lokalny rynek pracy

Polityka społeczna gminy połączona jest nierozdzielnie z lokalną sytuacją gospodarczą. W największym stopniu to właśnie rynek pracy wpływa na profil rodzin korzystających z pomocy społecznej, między innymi poprzez zjawisko bezrobocia, ubóstwa wynikającego z niskich wynagrodzeń, pracy na „czarno”, długotrwałej rozłąki z rodziną m.in. Władze gminy nie mają bezpośrednich narzędzi do kreowania lokalnego rynku pracy, ale poprzez swoje kompetencje mogą wpływać na jego rozwój. Jednym ze sposobów jest przyciągnięcie przedsiębiorstw i zachęcenie ich do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy. Dzięki temu nie tylko wzrastają dochody własne gminy przez zwiększenie jej wpływów z podatku od nieruchomości i z udziałów w PIT i CIT, ale również przyczynia się to do powstania nowych miejsc pracy i zmniejszenia liczby osób bezrobotnych na obszarze tej jednostki samorządu terytorialnego. Bezrobocie wiąże się nie tylko z koniecznością pomocy materialnej rodzinie, ale również ze zmniejszeniem potencjalnych wpływów podatkowych z tytułu udziału w podatkach centralnych.

Ocena lokalnego rynku pracy przez poszczególnych mieszkańców jest subiektywnym odczuciem. To co można obiektywnie opisać to ilość oraz struktura przedsiębiorczości na obszarze gminy. Służą do tego dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazujące ilość podmiotów gospodarki narodowej na danym terytorium. Pod pojęciem „podmiotów gospodarki narodowej” należy rozumieć osoby prawne, jednostki organizacyjne, które nie posiadają osobowości prawnej (również ich zakłady, oddziały, filie stanowiące ich jednostki lokalne) oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Pojęcie to nie ogranicza się zatem tylko do przedsiębiorców zarejestrowanych w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. W gminie Gowarczów na przestrzeni ostatnich siedmiu lat stale rosła liczba podmiotów: z 281 w 2015 roku do 380 w roku 2021. Oznacza to wzrost o ponad 35%.

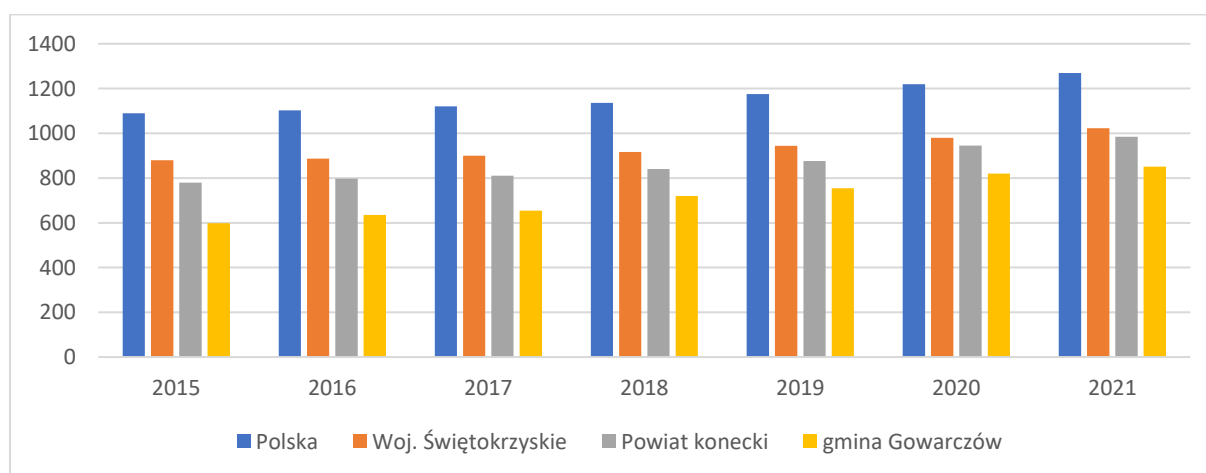
Wykres 12. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Gowarczów w latach 2015-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Jednym ze sposobów mierzenia przedsiębiorczości lokalnej społeczności jest przedstawienie wskaźnika prezentującego liczbę podmiotów gospodarki narodowej przypadających na określoną liczbę ludności. W przypadku gminy Gowarczów wskaźnik ten wypada niekorzystnie w porównaniu ze średnią liczoną dla powiatu koneckiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju. W 2021 roku w gminie Gowarczów przypadało 851 podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców, co stanowiło 67% wartości dla kraju. Jak wynika z poniższego okresu, w całym siedmioletnim analizowanym okresie wskaźnik ten był niższy od wartości dla jednostek wyższego szczebla. Na uwagę zasługuje fakt, że w przypadku gminy Gowarczów dynamika wzrostu była najwyższa, co pozwoliło zmniejszyć różnicę z roku 2015 między gminą, powiatem, województwem i krajem.

Wykres 13. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W 2021 roku spośród wszystkich zarejestrowanych podmiotów na terenie gminy, najwięcej (34,21%) funkcjonowało w budownictwie. Drugą dominującą w gminie branżą jest handel hurtowy i detaliczny oraz naprawą pojazdów samochodowych, włączając w to motocykle (22,11%). Jest to ogólnopolska tendencja, którą doskonale można zaobserwować w pozostałych gminach województwa świętokrzyskiego, jednak w przypadku gminy Gowarczów dominacja tych dwóch gałęzi gospodarki jest bardzo dominująca (łącznie 56,32%). Kolejnymi pod względem liczebności branżami są przetwórstwo przemysłowe oraz pozostała działalność usługowa – odpowiednio 8,68% oraz 7,11%. Szczegółowy udział podmiotów w poszczególnych sektorach gospodarki prezentuje poniższa tabela.

Tabela 13. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 (rok 2021)

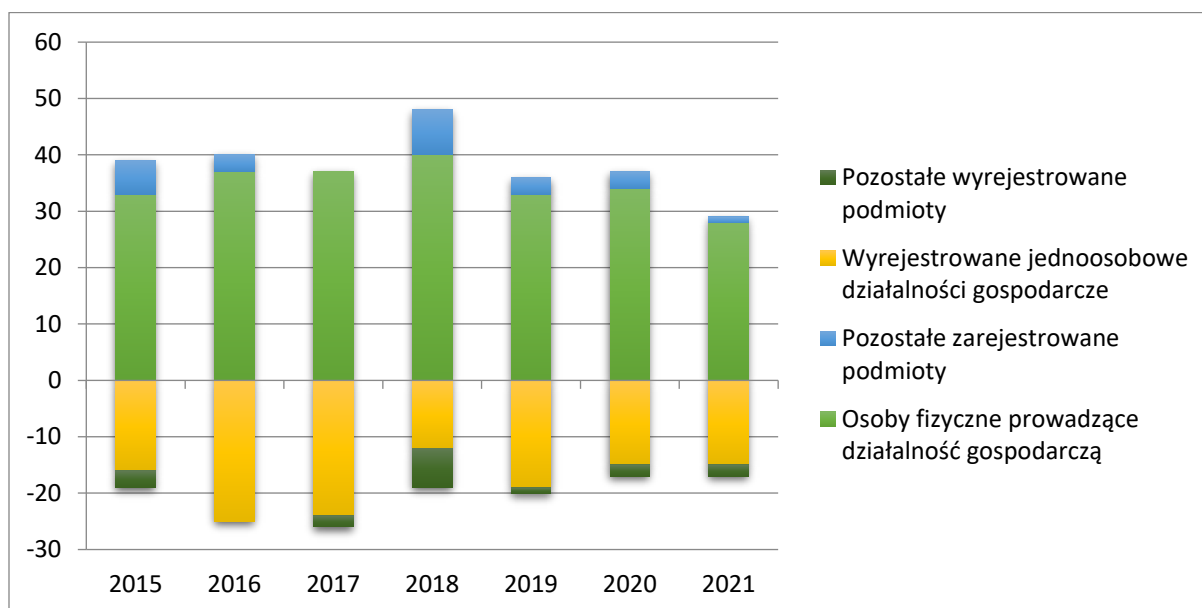
Sekcja PKD2007	Liczba firm
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	15
górnictwo i wydobywanie	0
przetwórstwo przemysłowe	33
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1

dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3
budownictwo	130
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	84
transport i gospodarka magazynowa	9
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	10
informacja i komunikacja	6
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	10
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	9
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	10
edukacja	4
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	10
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	9
pozostała działalność usługowa	27
organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Sam przekrój sektorowy nie informuje w pełni o specyfice lokalnej przedsiębiorczości. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia własnościowa podmiotów. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego sektor prywatny stanowi prawie 98% lokalnego rynku pracy. Spośród niego największą grupę pracodawców stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, co ukazuje siłę i potencjał tkwiący w tej części gospodarki. Na terenie gminy nie funkcjonował żaden zakład zatrudniający przynajmniej 50 osób i jedynie 9 zakładów zatrudniających więcej niż 10 osób. Z racji na wysoki udział jednoosobowych działalności gospodarczych w ogóle podmiotów, to właśnie ten rodzaj działalności cechował największy zakres wahań podmiotów nowo zarejestrowanych do podmiotów wyrejestrowanych. Fakt ten, wynika między innymi z tego, że jednoosobowe działalności gospodarcze są bardziej podatne na dynamicznie zmieniającą się sytuację gospodarczą regionu oraz na zmiany w prawie.

Wykres 14. Nowo rejestrowane oraz wyrejestrowane działalności w latach 2015-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Jak wynika z powyższego wykresu od 2015 roku na terenie gminy rejestrowano więcej działalności gospodarczych niż ich wyrejestrowywano. Największa różnica miała miejsce w roku 2018, gdzie w ogólnym rozrachunku na terenie gminy przybyło 29 nowych podmiotów. Gmina Gowarczów jest gminą o charakterze rolniczym, dlatego dla pełnego opisu stanu lokalnego rynku pracy należy analizę uzupełnić o informacje dotyczące gospodarstw rolnych.

Tabela 14. Charakterystyka gospodarstw rolnych w gminie Gowarczów

	Ogółem	Do 1 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15 ha i więcej
Liczba gospodarstw	299	6	194	56	12	31
Źródła dochodu gospodarstw rolnych	Gospodarstwa indywidualne z dochodem z działalności rolniczej		z doch. Z pozarolniczej działalności gospodarczej	z doch. Z pracy najemnej	z doch. Z emerytury i renty	z doch. Z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą
Liczba gospodarstw	298		17	60	125	116

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

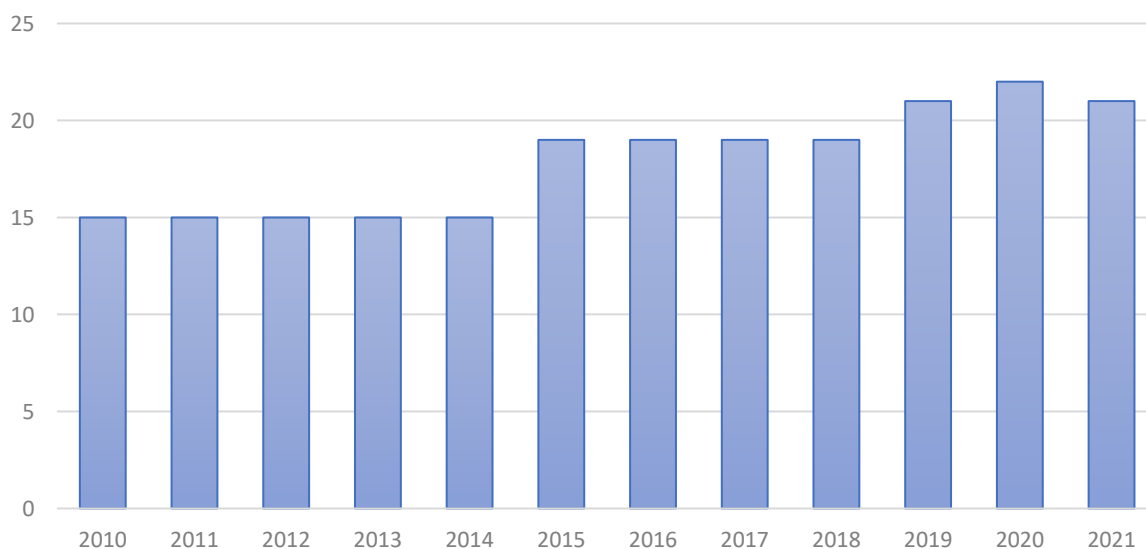
Według danych Powszechnego Spisu Rolnego zrealizowanego w roku 2020, na terenie gminy Gowarczów było 299 gospodarstw rolnych. Niemal 65% stanowiły gospodarstwa o powierzchni większej niż 1 hektar, ale mniejszej niż 5 hektarów. Najwięcej gospodarstw rolnych ma dochody z emerytury i renty oraz innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą. Jest to grupa społeczna najbardziej zagrożona ubóstwem.

Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe mogą pełnić bardzo ważną funkcję w lokalnej społeczności uzupełniając zadania gminy, czy to poprzez realizację działań o charakterze kulturalnym i sportowym, pomoc mieszkańcom lub prowadzenie szkół. Zakres działalności organizacji jest bardzo szeroki, ale wymaga zaangażowania oraz wysokiego poziomu świadomości obywatelskiej. Organizacje pozarządowe, zwane również „trzecim sektorem” zagościły w polskiej świadomości dopiero po przemianach ustrojowych w latach 90 XX wieku, ale potrafią już odgrywać olbrzymią rolę w niektórych aspektach naszego życia. W gminie Gowarczów w roku 2021 zarejestrowanych było 21 stowarzyszeń i organizacji społecznych. To aż o 6 więcej niż w roku 2010, ale o jedną mniej niż w roku 2020.

Wykres 15. Stowarzyszenia i organizacje społeczne w gminie Gowarczów w latach 2010-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

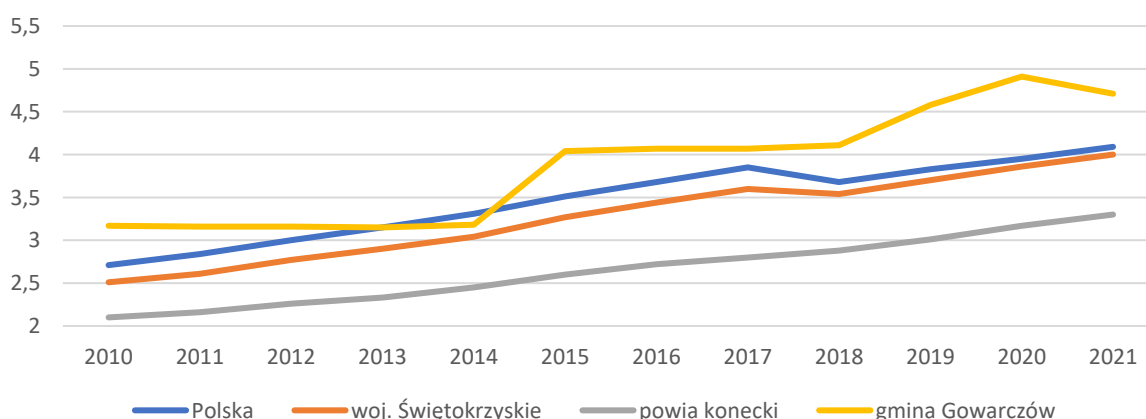
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy nie było zarejestrowanej żadnej fundacji. Na terenie gminy Gowarczów działają organizacje pozarządowe o bardzo różnorodnym zakresie:

- Stowarzyszenie Wędkarskie Karaś w Gowarczowie,
- Stowarzyszenie Opieki Paliatywno-Hospicyjnej im. Bł. Ks. Kazimierza Sykulskiego w Rudzie Białaczowskiej,
- Stowarzyszenie Społeczno Wędkarskie „Wydra”,
- Stowarzyszenie „Lepsze Jutro Gowarczowa”,
- Stowarzyszenie „Razem Dla Rozwoju Wsi Miłaków”,

- Ochotnicza Straż Pożarna w Bębnowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Gielzowie,
- Stowarzyszenie Aktywni Seniorzy,
- Stowarzyszenie Tradycji i Historii Oręża Polskiego i Unii Europejskiej „Rudy”,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Korytkowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Borowcu,
- Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Wsi Skrzyszów,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Bernowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Rudzie Biańczowskiej,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Skrzyszowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Gowarczowie,
- Klub Sportowy „Tęcza” w Gowarczowie.

Wśród organizacji pozarządowych są zarówno ochotnicze straże pożarne, klub sportowy, hobbyistyczne, kulturalne, działające na rzecz rozwoju lokalnego oraz funkcjonujące w obszarze pomocy społecznej. Sama liczba organizacji „trzeciego sektora” nie wypada imponująco, ale należy ją porównać z jednostkami administracyjnymi wyższego szczebla i odnieść do liczby ludności. Korzystając z danych Głównego Urzędu Statystycznego można porównać liczbę fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych w gminie, powiecie, województwie oraz kraju w przeliczeniu na każdy 1000 mieszkańców.

Wykres 16. Fundacje, stowarzyszenia oraz organizacje społeczne na 1000 mieszkańców gminy Gowarczów, powiatu koneckiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju w latach 2010-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z powyższego wykresu na przełomie ostatnich dwunastu lat w gminie Gowarczów było więcej organizacji pozarządowych w przeliczeniu na każdy 1000 mieszkańców niż w powiecie koneckim

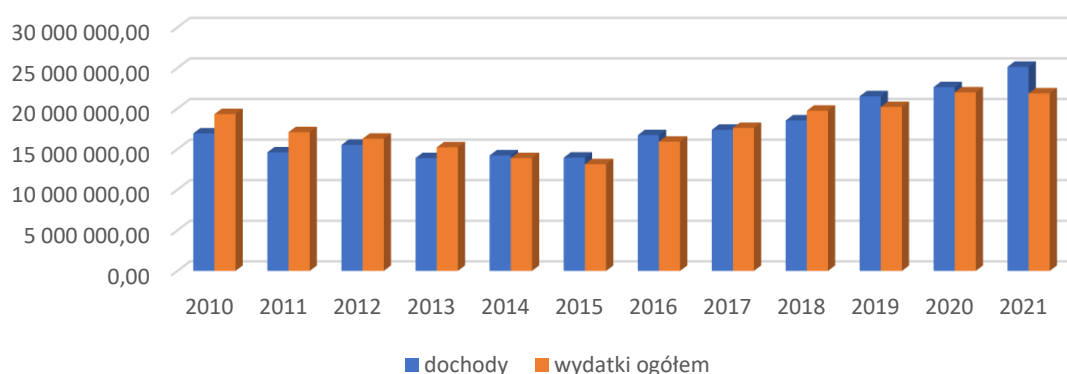
oraz województwie świętokrzyskim. Jedynie w 2014 roku średnia dla kraju przekroczyła wartość dla gminy. Można zatem założyć, że poziom aktywności obywatelskiej w gminie Gowarczów jest wysoki.

Finanse publiczne

Stan finansów gminy jest elementem determinującym rozwój lokalny jako proces zmian społeczno-gospodarczych. Na przestrzeni ostatnich 12 lat zauważalny był znaczny wzrost dochodów gminy, a co za tym idzie również wydatków. Porównując rok 2021 do roku 2010 dochody gminy wzrosły o 48%, a wydatki o 13%. W przeciągu trzech ostatnich lat dochody za każdym razem przewyższają wydatki co stanowi bardzo dobry prognostyk dla potencjalnych zadań inwestycyjnych gminy.

Wykres 17. Dochody i wydatki gminy Gowarczów w latach 2010-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Suma wydatków z budżetu gminy Gowarczów w przeliczeniu na liczbę mieszkańców daje 4,8 tys. złotych. Oznacza to wzrost wydatków o 20% w porównaniu do roku 2010 oraz 71% względem roku 2015, który był rokiem o najmniejszych wydatkach. Największa część budżetu gminy Gowarczów – 30,0% została przeznaczona na Dział 855 – Rodzina oraz 801 – Oświata i wychowanie (27,1%).

Największą część dochodów wygenerował Dział 758 – Różne rozliczenia (39,9%). Duża część wpływów pochodziła też z Działu 855 – Rodzina (25,6%) oraz Działu 756 – Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem (18,2%). Ważnym aspektem budżetu gminy są tzw. dochody własne. Wśród tych dochodów największą grupę stanowiły wymienione wcześniej wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (2 788 122,00 zł) – 41,1%. Dla porównania dochód z tytułu podatków dochodowych od osób prawnych stanowił 8,4%. Jak wspomniano wcześniej, obecność nowych mieszkańców przyczynia się zatem do zwiększenia dochodów budżetowych. Wysokie dochody podatkowe wpływają na wzmocnienie zaplecza finansowego gminy co przedkłada się na możliwość realizacji różnorodnych zadań publicznych.

Charakterystyka lokalnych problemów społecznych

Niniejszy rozdział poświęcony jest analizie problemów społecznych w kontekście lokalnym. Wskazano główne problemy na obszarze gminy Gowarczów oraz opisano działania podejmowane przez gminę celem pomocy mieszkańcom w ich przewyciężeniu oraz zapobieganiu ich skutków.

Celem statystycznego określenia istotności lokalnych problemów społecznych posłużono się analizą metodą Pareto-Lorenza, która oparta jest na zasadzie, że często tylko kilka składników wpływa na większość skutków. Ogólnie rzecz ujmując można stwierdzić, iż niewielka liczba przyczyn odpowiada za większość występujących zjawisk. Skorygowaniem tych czynników można w skali ogółu znacznie poprawić jakość całego zjawiska, dlatego niezwykle istotnym jest ich identyfikacja, aby nie marnować zbędnych potencjałów na małoistotne przyczyny. Diagram Pareto-Lorenza nazywany jest również metodą ABC lub prawem 20-80. Zasada Pareto umożliwia znalezienie 20% przyczyn przynoszących 80% strat. Podane wartości procentowe są umowne, gdyż równie dobrze może chodzić m.in. o proporcję 75-25. Analiza ABC jest metodą porządkowania i grupowania elementów analizowanych zbiorów ze względu na wybrane kryterium. W wyniku grupowania elementy grupy A mają największą wartość, natomiast grupy C marginalne znaczenie.

Tabela 15. Problemy społeczne w gminie Gowarczów w latach 2018-2021 według zestawienia Pareto-Lorenza

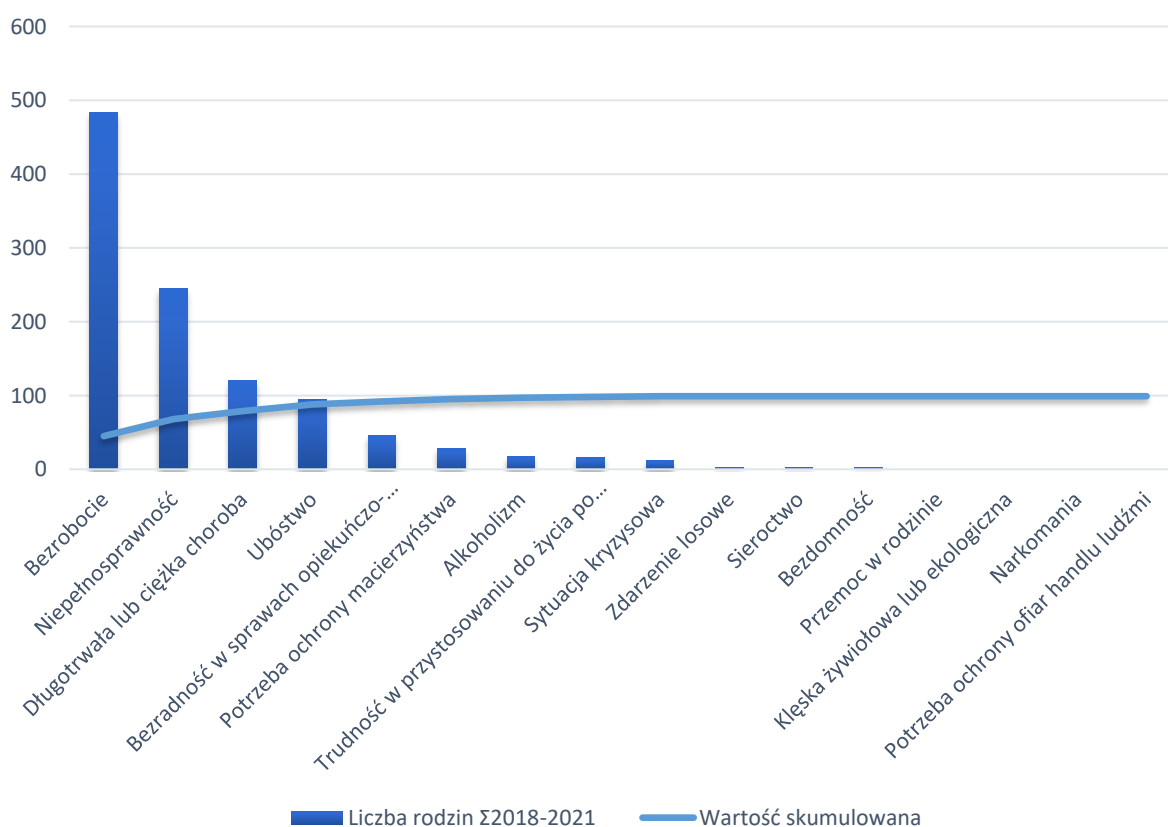
Powód	Liczba rodzin Σ 2018-2021	Udział w grupie	Wartość skumulowana	Kategoria
Bezrobocie	484	45	45	A
Niepełnosprawność	245	23	68	
Długotrwała lub ciężka choroba	120	11	79	
Ubóstwo	95	9	88	B
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	46	4	92	
Potrzeba ochrony macierzyństwa	28	3	95	
Alkoholizm	17	2	97	C
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	16	1	98	
Sytuacja kryzysowa	12	1	99	
Zdarzenie losowe	3	0	99	
Sieroctwo	3	0	99	
Bezdomność	2	0	99	
Przemoc w rodzinie	0	0	99	
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	99	
Narkomania	0	0	99	
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	99	

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Przy użyciu metody Pareto-Lorenza można wskazać kilka głównych przyczyn, z powodu których przyznawana jest pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gowarczowie. To właśnie te przyczyny są najbardziej istotne dla kwestii lokalnego systemu pomocy społecznej. Należy jednak mieć na uwadze, że korzystając z tej metody opieramy się tylko i wyłącznie na danych statystycznych wygenerowanych przez system pomocy społecznej. W celu dokonania analizy pod uwagę zostały wzięte cztery ostatnie lata: 2018-2021. Wyniki analizy metodą Pareto-Lorenza prezentowane powinny być za pomocą diagramu składającego się z dwóch głównych części.

- wykres słupkowy – histogram uszeregowany w porządku malejącym.
- wykres liniowy – prezentuje skumulowany procentowy udział przyczyn przyznania pomocy.

Wykres 18. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenza

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Na podstawie powyższej tabeli oraz wykresu można zauważyć, iż trzy pierwsze powody przyznawania pomocy, tj. bezrobocie, niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba odpowiadają za 79% wszystkich przyczyn. Dołączając do tego kolejne trzy powody przyznania pomocy, czyli ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzebę ochrony macierzyństwa otrzymujemy 95% wszystkich przypadków. Pozostałe czynniki odpowiadają zatem łącznie za 5% powodów przyznania pomocy na przestrzeni lat 2018-2021.

Bezrobocie

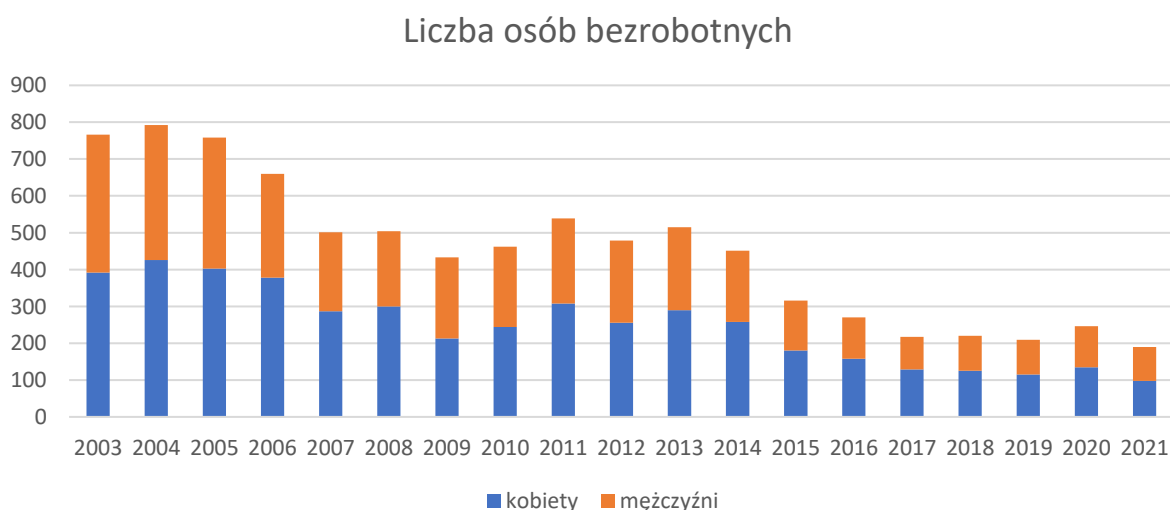
Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym, polegającym na tym, że część osób zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów. Kojarzy się z wymiarem materialnym, ponieważ długotrwałe pozostawanie bez pracy wiąże się z finansowymi konsekwencjami, które mogą zagrażać podstawowej egzystencji. Nie mniej ważne są również aspekty społeczne i zdrowotne, zarówno te widoczne na bieżąco, jak i te odkładane w czasie. Ekonomiczne skutki bezrobocia wiążą się ściśle ze skutkami społecznymi i nie można ich od siebie rozdzielić. Bezrobocie jest bowiem jednym z zasadniczych czynników wpływających na samopoczucie osoby bezrobotnej i jej otoczenia. Oddziałuje w sposób wielowymiarowy na zdrowie i kondycję psychiczną. Oddziaływanie to może być analizowane w wymiarze makrospołecznym i jednostkowym. W przypadku niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych uwaga zostanie skupiona na tym drugim aspekcie. Indywidualne koszty bezrobocia to koszty, które ponosi bezpośrednio osoba bezrobotna (i jej rodzina) w związku z utratą pracy. Następuje gwałtowne obniżenie poziomu życia rodziny osoby bezrobotnej, konieczność rezygnacji z zaspokajania wielu dotychczas realizowanych potrzeb, w tym związanych z edukacją i kulturą. Długotrwałe bezrobocie może znacząco odbić się na wykształceniu dzieci i ich rozwoju intelektualnym, co w konsekwencji spowoduje obniżenie ich „pozycji wyjściowej” w procesie wchodzenia na rynek pracy. Osoba długo pozostająca bez pracy również traci kwalifikacje zawodowe z powodu swojej beczynności zawodowej, co przedkłada się na jeszcze większe trudności ze znalezieniem pracy, bądź wręcz wymaga obniżenia standardu poszukiwanego źródła zarobku. Niektóre rodziny szukając wyjścia z trudnej sytuacji ekonomicznej decydują się na emigrację zarobkową przynajmniej jednego z rodziców. Ta sytuacja jest w stanie poprawić warunki finansowe rodziny, jednak może przyczynić się do wielu szkód moralnych: nostalgii, kłopotów wychowawczych z dziećmi, obciążeniem obowiązkami domowymi jednego z rodziców. Finalnie może prowadzić to do rozbitcia rodziny. Koszty natury psychologicznej jakie ponosi osoba bezrobotna to przede wszystkim: stres związany z degradacją pozycji społecznej, osłabienie więzi społecznych, izolacja z otoczeniem a nawet konflikty. W skrajnych przypadkach może dotyczyć godności osoby bezrobotnej i doprowadzić do prób samobójczych. Szczególnie niebezpiecznym jest bezrobocie wśród osób młodych, ponieważ może skutkować degradacją moralną oraz zniekształceniem procesu wchodzenia w dorosłe życie. Bezrobocie lat 90 pokazało, że to właśnie to zjawisko stanowiło podłoże patologiom społecznym, które prowadziły do potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa publicznego.

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego, przez co część osób pozostająca bez pracy nie jest ujęta. Z drugiej strony

zdarzają się przypadki wpisania w szeregi bezrobotnych osób, które wykonują pracę zawodową w tzw. „szarej strefie”, czyli bez płacenia podatków. Należy też pamiętać, że istnienie dużej liczby bezrobotnych pogarsza sytuację osób zatrudnionych, co przejawia się tym, że często są oni zmuszani do gorszych warunków pracy, a także do zawierania mniej korzystnych umów o pracę. W teorii ekonomii funkcjonuje również pojęcie naturalnej stopy bezrobocia, która informuje, jaka część siły roboczej nie chce podjąć pracy za wynagrodzenie płacone w momencie równowagi na rynku pracy. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia są wskaźnikami pokazującymi stan bezrobocia na określony moment. W poszczególnych krajach do ustalania liczby bezrobotnych stosowane są różne metody. W Polsce podstawą szacunków są dane urzędów pracy oparte o rejestr osób bezrobotnych. W przypadku gminy Gowarczów dane dotyczące osób bezrobotnych rejestrowane są przez Powiatowy Urząd Pracy w Końskich, Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach oraz Główny Urząd Statystyczny.

Analizując liczbę osób bezrobotnych w latach 2003-2021 można łatwo zauważyć, że jest ona obecnie na historycznie niskim poziomie. Na koniec tego okresu z gminy Gowarczów zarejestrowanych było 190 osób bezrobotnych, z czego blisko 52% stanowiły kobiety. Jedynie w roku 2009 to mężczyźni stanowili większość zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy. Zestawiając to z wcześniej zaprezentowaną piramidą wieku, z której można było odczytać, że w grupach osób w wieku produkcyjnym przeważają mężczyźni, można wyciągnąć wnioski, że to kobiety są w gorszej sytuacji na rynku pracy.

Wykres 19. Bezrobocie w latach 2003-2021 w podziale na płeć osób bezrobotnych

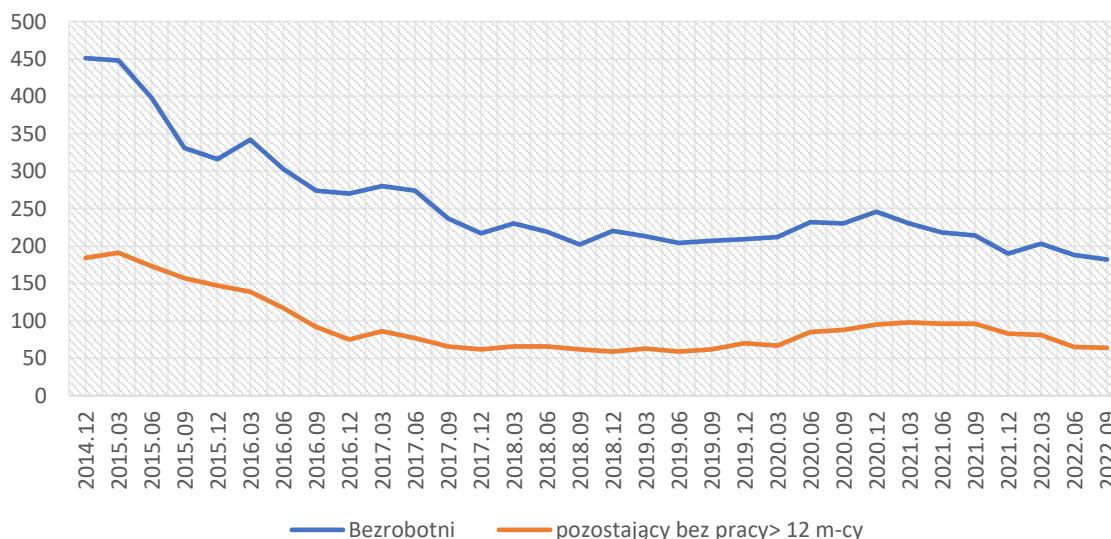

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Powiatowy Urząd Pracy w Końskich dysponuje kwartalnymi danymi charakteryzującymi bezrobocie na terenie gmin powiatu koneckiego. Dzięki krótkiemu interwałowi czasu możemy spojrzeć na to zjawisko pod kątem sezonowości, co prezentuje kolejny wykres liniowy. Analizowany przedział czasu obejmuje

okres od ostatniego kwartału 2014 roku aż do trzeciego kwartału roku 2022 (ostatnie dostępne dane na moment przygotowania diagnozy).

Wykres 20. Liczba osób bezrobotnych w ujęciu kwartalnym oraz liczba osób długotrwale bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Końskich.

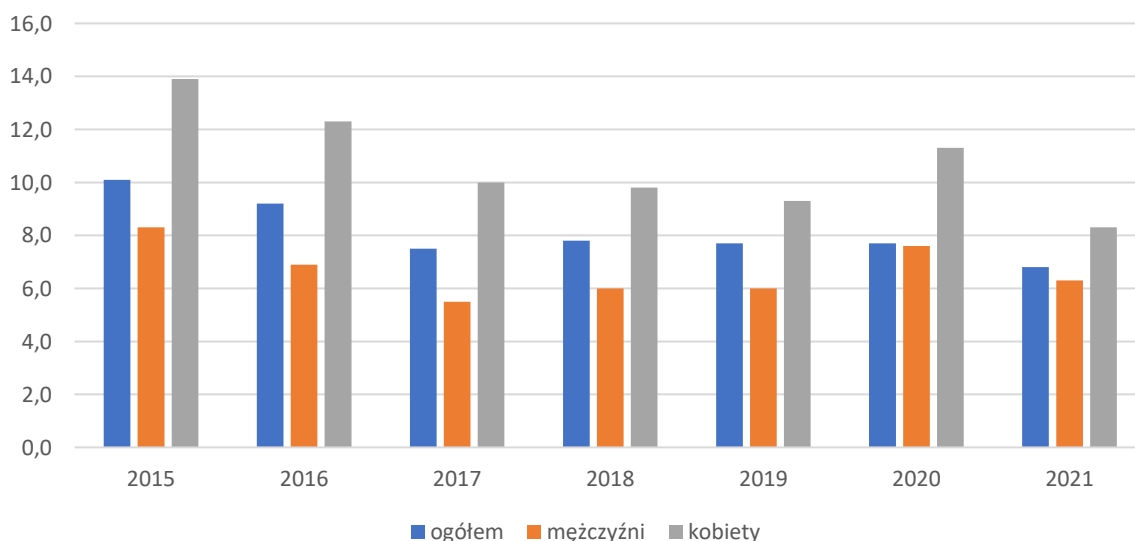
W gminie Gowarczów można zauważyć wzrost liczby osób rejestrujących się w urzędzie pracy zaraz po nowym roku. Styczeń oraz luty to miesiące wyłączone z możliwości pracy w części branż, takich jak rolnictwo lub budownictwo. Warto również zauważyć, że od momentu wprowadzenia pierwszych obostrzeń sanitarnych związanych z epidemią COVID-19 do końca września 2021 roku, liczba osób zarejestrowanych w urzędzie pracy była wyższa niż w marcu 2020 roku. Po marcowym wzroście liczby osób zarejestrowanych przyszły dalsze spadki, które na koniec września 2022 roku wyznaczyły nowy historyczny poziom liczby osób bezrobotnych w gminie Gowarczów – 182.

Jak wyjaśniono wcześniej, długotrwałe pozostawanie bez pracy niesie ze sobą szczególne zagrożenie dla osoby bezrobotnej oraz w sposób pośredni dla całej rodziny, która odczuwa skutki tego problemu. Zjawisko to wiąże się często z obniżeniem stopy życiowej rodziny oraz niejednokrotnie, jest nierozzerwalnie powiązane z innymi problemami, takimi jak m.in. ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie m.in. Przedłużający się okres bezrobocia może te zjawiska dodatkowo nasilać. Początkowy szok spowodowany zwolnieniem z pracy zastępowany jest niejednokrotnie krótką fazą optymizmu i wiary w znalezienie nowego zatrudnienia, a następnie okresem pesymizmu i utraty nadziei. Ostatecznie długotrwałe bezrobocie prowadzi do bezradności co może mieć w dłuższej perspektywie destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie rodziny. Obecnie, jako osobę długotrwale bezrobotną należy traktować mieszkańca, aktywnie poszukującego pracę przynajmniej przez 12 miesięcy. Przez ostatnie lata osoby takie stanowiły od 28% do 47% wszystkich bezrobotnych z terenu gminy Gowarczów. Jak

wynika z powyższego wykresu, liczba osób długotrwale pozostających bez pracy utrzymuje się na zbliżonym poziomie i na koniec września 2022 roku wynosiła 64 osoby, czyli 35% wszystkich zarejestrowanych. Biorąc pod uwagę że ogólna liczba osób bezrobotnych w dalszym ciągu będzie maleć, niebawem może okazać się, że co drugi mieszkaniec gminy Gowarczów zarejestrowany w urzędzie pracy będzie długotrwale bezrobotny. Osoby takie mogą mieć większe problemy z powrotem na rynek pracy. Chęć ich aktywizacji wymaga również większego zaangażowania powiatowych służb zatrudnienia oraz pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Spadek bezrobocia, będący zazwyczaj pozytywnym zjawiskiem, nie powinien być jednak utożsamiany ze wzrostem zatrudnienia. Malejąca liczba osób bezrobotnych nie musi bowiem oznaczać poprawy sytuacji na rynku pracy ani zwiększenia liczby osób pracujących. Celem dokładniejszego zbadania tego problemu można zestawić liczbę osób bezrobotnych z ludnością w wieku produkcyjnym.

Wykres 21. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%) z podziałem na płeć

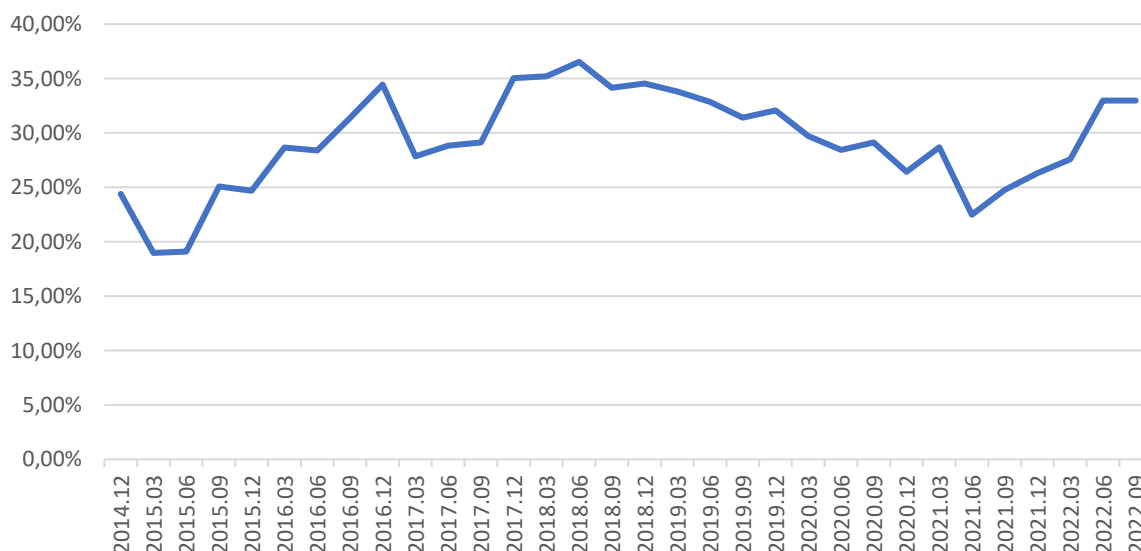
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Jak wynika z powyższego wykresu w roku 2015 bezrobotni stanowili 10,1% wszystkich mieszkańców gminy Gowarczów będących w wieku produkcyjnym. W latach 2017-2020 wskaźnik ten utrzymywał się na niemal stałym poziomie by spaść w roku 2021 do poziomu 6,8%. Jak łatwo zauważyć, kobiety nie dość, że stanowiły większość osób bezrobotnych to jeszcze ich procentowy udział wśród kobiet w wieku produkcyjnym był zdecydowanie większy niż w przypadku mężczyzn. Na szczęście udział ten w 2021 roku wyniósł 8,3% co było najniższym rezultatem w całym analizowanym przedziale czasu.

Bezrobocie należy oczywiście rozpatrywać również w kategorii problemów ekonomicznych, ponieważ powoduje trudności finansowe, kłopoty w spłatach kredytu i zadłużenia osoby bezrobotnej, która

często popada w prawdziwą pętlę kredytową. Z pomocy finansowej Powiatowego Urzędu Pracy w Końskich wypłacanej w formie zasiłku mógł skorzystać niewielki odsetek bezrobotnych. W ostatnich latach było to od miesięcznie od 49 do 110 osób, co przedstawiało się na procentowy udział w ogóle osób bezrobotnych w przedziale 19% - 36%.

Wykres 22. Udział osób z prawem do zasiłku z PUP w ogóle osób bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Końskich.

Dodatkowo Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie udzielał wsparcia mieszkańcom gminy z powodu bezrobocia. W całym sześcioletnim przedziale czasu liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu bezrobocia zmniejszała się. W 2021 roku było to 70 rodzin, co oznaczało zmniejszenie o 150 rodzin względem roku 2016.

Tabela 16. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezrobocia

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bezrobocie	220	196	180	132	102	70

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Formą pomocy osobom bezrobotnym był m.in. zasiłek okresowy. Z tego tytułu w 2021 roku wypłacono zasiłek dla 12 osób na łączną kwotę 14.742,00 złotych. W porównaniu z rokiem 2017 liczba osób, które otrzymały pomoc zmniejszyła się o połowę.

Tabela 17. Zasiłek okresowy z powodu bezrobocia w latach 2017-2021

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób	24	18	16	16	12
kwota	30150	25222	19203	19499	14742

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba

Długotrwała choroba bardzo często bywa przyczyną trudnej sytuacji życiowej osoby oraz jej rodziny. Najczęściej problem ten dotyczy osób starszych, ale zdarzają się również przypadki chorób nawet wśród osób w młodym wieku. Za długotrwałą chorobę należy uznać dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie nadal trwał. Problem długotrwałej choroby dotyczy osób, które z powodu posiadanego schorzenia pozostają przez długi czas pod opieką lekarską, a choroba, na którą cierpią, często nie jest możliwa do całkowitego wyleczenia, a jedynie minimalizowane są jej objawy. Ciężka choroba natomiast to taka, która zagraża życiu człowieka. Otrzymanie pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby jest uzależnione również od tego, w jakim stopniu posiadane schorzenie utrudnia życie wnioskodawcy. Uwzględniane są takie okoliczności jak: wydatki ponoszone w związku z zakupem leków, wydatki związane z wyjazdami do specjalistów, utrudnienie w podjęciu zatrudnienia.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba niejednokrotnie są ze sobą ściśle powiązane. W modelu medycznym za niepełnosprawność uznaje się bowiem bezpośrednią konsekwencję choroby lub uszkodzenia. Zgodnie z modelem społecznym, niepełnosprawność powstaje w skutek ograniczeń, jakich doświadczają osoby nią dotknięte w środowisku zamieszkania. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje osoby niepełnosprawne, jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Osoby niepełnosprawne to również te, które uzyskały orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów oraz dzieci posiadające orzeczenie o niepełnosprawności przed ukończeniem 16 roku życia. Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, w niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych szczególnie uwzględnione zostaną płaszczyzny: psychologiczna i społeczna. Już sam fakt uszkodzenia funkcji życiowych znacząco utrudnia, a niekiedy wręcz uniemożliwia wykonywanie zadań społecznych, co jest powodem pogłębiania stanu izolacji psychicznej. Osoby niepełnosprawne niemal każdego dnia borykają się ze skutkami barier architektonicznych, transportowych i komunikacyjnych. Problemy zdrowotne nasilają się z wiekiem człowieka, dlatego też, wraz ze starzeniem się społeczeństwa problem niepełnosprawności będzie narastał. Konieczne będą zatem większe nakłady na zapewnienie tym ludziom opieki, rehabilitacji oraz integracji z resztą społeczności. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, przewidujące wydłużenie życia można spodziewać się w przyszłości, że wzrośnie udział świadczeń udzielanych w ramach pomocy społecznej, które podyktowane są długotrwałą chorobą lub niepełnosprawnością.

Tabela 18. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby lub niepełnosprawności

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Powód przyznania pomocy	Długotrwała lub ciężka choroba						
Liczba rodzin	26	34	33	42	32	25	21
Powód przyznania pomocy	Niepełnosprawność						
Liczba rodzin	76	72	65	65	60	63	57
Razem	92	106	98	107	92	88	78

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Niepełnosprawność była drugim a długotrwała lub ciężka choroba trzecim najczęstszym powodem przyznawania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie. Analizując liczbę rodzin otrzymujących pomoc z obu wymienionych w rozdziale powodów, można zauważyć, że od 2019 roku maleje liczba mieszkańców korzystających z pomocy. W przypadku niepełnosprawności mamy ewidentny trend malejący ze złamaniem linii w roku 2020, gdzie zwiększyła się liczba rodzin w porównaniu do roku poprzedzającego. Przy długotrwałej lub ciężkiej chorobie trend liniowy jest również malejący, ale nie tak wyraźny jak w przypadku niepełnosprawności.

Tabela 19. Świadczenia z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
Świadczenia niepieniężne	2650	2555	2728	385
Świadczenia pieniężne	622	607	537	559

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

W latach 2018-2020 większość świadczeń realizowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie na rzecz osób niepełnosprawnych miała charakter niepieniężny. To co zauważalne, to fakt, że w 2021 roku gwałtownie zmniejszyła się liczba tych świadczeń, nieznacznie wzrosła natomiast liczba wypłaconych świadczeń pieniężnych. Na ten fakt wpływ miała między innymi pandemia wirusa COVID-19, która znacznie utrudniła bieżące funkcjonowanie wielu placówek i wymusiła wprowadzenie ograniczeń epidemiologicznych.

Tabela 20. Struktura rodzin otrzymujących pomoc z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2021

Typ rodziny	2018	2019	2020	2021
1 osobowa	43	40	46	47
2 osobowa	12	11	7	3
3 osobowa	6	6	3	3
4 i więcej	4	3	6	4

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Analizując strukturę rodzin otrzymujących pomoc z powodu niepełnosprawności można dostrzec, że większość z nich tworzą gospodarstwa jednoosobowe. Można zatem założyć, że w znacznej części problem niepełnosprawności dotyka osób starszych, co w połączeniu z strukturą demograficzną gminy może powodować wzrost zapotrzebowania na usługi, w tym opiekuńcze dla seniorów.

Niepełnosprawnej osobie pełnoletniej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy zgodnie z orzeczeniem ZUS lub legitymującej się orzeczeniem o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności przysługuje zasiłek stały. Wysokość zasiłku stałego uzależniona jest od dochodów rodziny lub osoby samotnie gospodarującej i przysługuje w wysokości różnicy między kryterium dochodowym a dochodem osoby/rodziny. W gminie Gowarczów liczba osób otrzymujących zasiłek stały zmniejszyła się w perspektywie lat 2017-2021 z 62 do 49. Jak wynika z poniższej tabeli większość tych osób stanowiły osoby samotnie gospodarujące, co stanowi potwierdzenie dla wcześniejszej tabeli.

Tabela 21. Zasiłki stałe w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób	62	59	59	55	49
W tym osoby samotnie gospodarujące	47	45	46	48	47
Kwota wypłaconych świadczeń (w zł)	301839	280706	309386	282092	276498

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Kolejną z form pomocy jest wypłata zasiłku okresowego z powodu niepełnosprawności bądź z tytułu długotrwałej choroby. Okres na jaki przyznawany jest zasiłek okresowy uzależniony jest od indywidualnej sytuacji osoby czy rodziny. Każdorazowo określa go Ośrodek Pomocy Społecznej właściwy dla miejsca zamieszkania, na podstawie wywiadu środowiskowego.

Tabela 22. Liczba osób korzystających z zasiłków okresowych w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
z tytułu długotrwałej choroby	3	6	1	4	2
z tytułu niepełnosprawności	2	4	3	3	2

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Jak wynika z powyższej tabeli, zasiłek okresowy jest przyznawany niezwykle rzadko i częściej dotyczy długotrwałej choroby. W roku 2021 łącznie cztery osoby otrzymały zasiłki okresowe. Osoba samotna, która z powodu wieku, niepełnosprawności, choroby lub innej przyczyny, wymaga pomocy innych osób i jednocześnie jest jej pozbawiona, może ubiegać się o pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w postaci usług opiekuńczych. Szerzej o zakresie tych usług napisano w rozdziale w wcześniejszym rozdziale poświęconym pomocy społecznej.

Wsparcie osób niepełnosprawnych oraz ciężko chorych jest obszarem polityki społecznej, który może być uzupełniany przez organizacje pozarządowe. Na terenie gminy Gowarczów funkcjonuje Stowarzyszenie Opieki Paliatywno – Hospicyjnej im. Bł. Ks. Kazimierza Sykulskiego w Rudzie Białaczowskiej. Stowarzyszenie prowadzi hospicjum, które stanowi ważny element lokalnego społeczeństwa. Corocznie dzięki wsparciu społeczności, w tym uczniów szkół, organizowana jest zbiórka na rzecz hospicjum.

Pandemia COVID-19 odcisnęła mocne piętno na wszystkich mieszkańcach Polski. Wprowadzone ograniczenia, samoizolacja oraz ograniczenie kontaktów na rzecz świata wirtualnego, w tym nauka zdalna, wpłynęły na dorosłych, młodzież oraz dzieci. Według Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF) jedna na siedem młodych osób w wieku od 10 do 19 lat cierpi na zdiagnozowane zaburzenia psychiczne. Organizacja łączy to bezpośrednio ze skutkami pandemii: zakłócenie dotychczasowego trybu życia, edukacji i rekreacji, jak również obawy o dochody rodziny i zdrowie powodują strach, gniew i troski o przyszłość. Zaburzenia te mogą mieć postać zaburzeń lękowych, depresji, problemów behawioralnych m.in. Wpływ pandemii jest zatem poważny i będzie odczuwalny przez wiele kolejnych lat. Promowanie zdrowia psychicznego młodych ludzi jest ważnym wkładem w ich dobre samopoczucie, rozwój oraz udział w społeczeństwie.

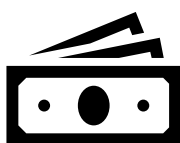
W 2021 roku gmina Gowarczów ponosiła odpłatność za 12 osób, które przebywały w domu pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie. Była to największa liczba osób objętych tą formą pomocy w przeciągu analizowanego okresu.

Tabela 23. Odpłatność za osoby umieszczone w DPS dla osób niepełnosprawnych intelektualnie

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób	1	2	2	2	2	12
łącznie koszt pobytu	28687	65082	69237	67320	64797	200937

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Ubóstwo

Ubóstwo bywa pierwszym skojarzeniem w kontekście rozwiązywania problemów społecznych. Zmiany transformacyjne polskiej gospodarki, których doświadczyli Polacy na początku lat 90 XX wieku spowodowały, że wiele rodzin wpadło w trudności finansowe. Ubóstwo ma jednak charakter przyczynowo – skutkowy,

czyli przyczyny i skutki tego zjawiska wzajemnie na siebie oddziałują. Ubóstwo często powiązane jest z innymi problemami społecznymi: bezrobociem, niepełnosprawnością, uzależnieniami, starzeniem się społeczeństwa. Również liczne indywidualne aspekty mogą się przyczynić do występowania tego zjawiska: wielodzietność, wychowywanie się w rodzinach niepełnych, przewlekła choroba, niski status wykształcenia m.in. W wielu przypadkach problemy te niestety nie występują pojedynczo, tylko są ze sobą ściśle powiązane.

Jedną z metod mierzenia skali ubóstwa jest przyjęcie tzw. ekonomicznej definicji ubóstwa. Określa ona sytuację, gdy osoba/rodzina nie ma wystarczających dochodów (bieżących, z poprzednich okresów, zgromadzonych zasobów materialnych) aby móc zaspokoić swoje podstawowe potrzeby. W tym przypadku, poza definicją zostają aspekty kulturowe i socjologiczne życia w ubóstwie, związane między innymi z wyłączeniem z życia społecznego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego corocznie przygotowuje opracowanie poświęcone analizie zjawiska ubóstwa na terenie województwa świętokrzyskiego. Na moment przygotowania niniejszej Strategii dostępny jest Indeks Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim za rok 2021 (publikacja z 5 grudnia 2022 roku). Opracowanie to poświęcone jest wewnątrzregionalnej analizie zasięgu ubóstwa w województwie i na potrzeby zróżnicowania skali ubóstwa w regionie wskazuje tzw. Indeks składający się z 8 zmiennych:

- Wskaźnika pogłębionej deprivacji materialnej,
- Wskaźnika długotrwale korzystających z pomocy społecznej,
- Udziału osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie bezrobotnych,
- Stopy bezrobocia,
- Udziału rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy społecznej w łącznej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną,
- Udziału rodzin niepełnych korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną,
- Przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto,
- Dochodów budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Opracowanie to wskazuje na trzy rodzaje ubóstwa: skrajne zwane też absolutnym, ustawowe oraz relatywne. Jako ubóstwo skrajne wyznacza się poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego następuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. Poziom minimum egzystencji wyznacza Instytut Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych. Należy przy tym zauważyć, że oszacowana wartość nie uwzględniała okoliczności jakie przyniosła

pandemia, a która w 2021 w dalszym ciągu mocno oddziaływała na mieszkańców. Wartości wyliczone jako minimum egzystencji wyznaczające granicę ubóstwa absolutnego prezentuje poniższa tabela.

Tabela 24. Minimum egzystencji dla ubóstwa skrajnego w roku 2021 w Polsce

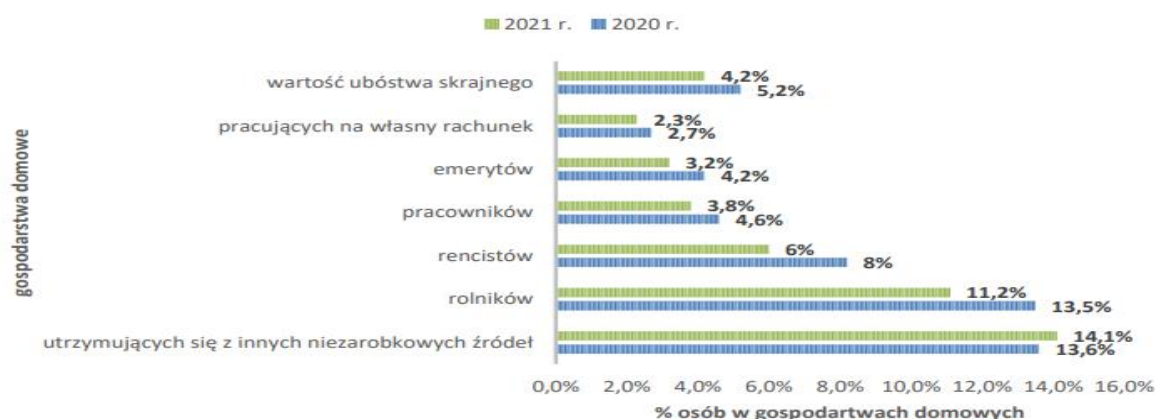
Rodzaj gospodarstwa	Minimum egzystencji
Jednoosobowe – osoba w wieku produkcyjnym	671
Jednoosobowe emeryckie	638
Dwuosobowe emeryckie	1084
Trzyosobowe z 1 dzieckiem w wieku 4-6 lat	1663
Trzyosobowe z 1 dzieckiem starszym	1815
Czteruosobowe z dzieckiem młodszym i starszym	2330
Pięćosobowe z 3 dzieci	2995

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Indeksu Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim za rok 2021

W 2021 roku w Polsce szczególnie narażone na ubóstwo skrajne były gospodarstwa domowe utrzymujące się z innych niezarobkowych źródeł oraz rolnicy. Jak wynika z poniższego rysunku, zasięg ubóstwa skrajnego wyraźnie różni się w zależności od grupy społeczno-ekonomicznej. Wyższy od przeciętnego poziom ubóstwa skrajnego miał miejsce jeszcze wśród gospodarstw domowych rencistów (ok. 6%).

Rysunek 2. Wskaźnik ubóstwa skrajnego w 2020 i 2021 roku wg grup społeczno-ekonomicznych.

Zasięg ubóstwa skrajnego wg grup społeczno-ekonomicznych

Źródło. Indeks Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim za rok 2021.

W opracowaniu tym wskazano również, że wyższy od przeciętnego poziomu ubóstwa skrajnego w 2021 roku wystąpił wśród małżeństw z trójką lub więcej dzieci na utrzymaniu. Odsetek osób ubogich w tego typu gospodarstwach domowych wyniósł 6,2% i był wyższy niż w roku 2020 (5,9%). Na zagrożenie

ubóstwem ma również wpływ wykształcenia domowników. Najbardziej dotknięte ubóstwem skrajnym są gospodarstwa domowe, gdzie „głowa rodziny” posiadała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne – wartość ubóstwa skrajnego była 2,5 razy większa: 11% do 4,2%. Wyższy od przeciętnej był również odsetek ubogich skrajnie odnotowany w przypadku gospodarstw osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (7,2% osób). Jeżeli chodzi o miejsce zamieszkania to jedynie mieszkańcy wsi zagrożeni byli ubóstwem skrajnym powyżej średniej wartości – 7,8% gospodarstw domowych.

W opracowaniu tym przy użyciu szeregu wskaźników przygotowano Indeks zagrożenia ubóstwem dla wszystkich powiatów województwa świętokrzyskiego. Dla powiatu koneckiego stopień zagrożenia ubóstwem określono jako wysoki (49,8 przy 54,0 w roku 2020). Autorzy Indeksu wskazują na konieczność długofalowych interwencji pomocowych skierowanych do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem. Zakres działań musi być dopasowany do konkretnych kategorii osób lub rodzin i uwzględniać ich rzeczywiste potrzeby.

Również opracowanie sygnałne Głównego Urzędu Statystycznego na temat Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 roku potwierdza wcześniejsze ustalenia. Województwami o najwyższej stopie ubóstwa były województwa: warmińsko-mazurskie, małopolskie, podkarpackie oraz świętokrzyskie. Należy jednak odnotować znaczący spadek zasięgu ubóstwa skrajnego oraz ubóstwa relatywnego. Znaczący spadek zasięgu ubóstwa zaobserwowano zwłaszcza wśród rodzin wielodzietnych, gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi oraz gospodarstw z głową rodziny o niskim stopniu wykształcenia. Pomimo poprawy sytuacji, grupy te ciągle należą do najbardziej zagrożonych ubóstwem. W opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego jako czynniki przyczyniające się do spadku zasięgu ubóstwa wymieniono: wzrost wynagrodzeń, spadek bezrobocia oraz wprowadzenie świadczenia wychowawczego i Programu Rodzina 500 plus.

Diagnoza w zakresie ubóstwa na poziomie gminy dokonywana jest na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz liczby osób którym przyznano świadczenia. Ukazanie danych na przestrzeni lat umożliwia kompleksowe spojrzenie na problem, również w ujęciu dynamicznym. W gminie Gowarczów w 2021 roku udzielono pomocy 19 rodzinom z powodu ubóstwa, co oznaczało najniższy rezultat od roku 2015. Jak wynika z wcześniejszej analizy, ubóstwo stanowiło czwarty kolejny powód przyznania pomocy w gminie w ciągu ostatnich analizowanych czterech lat.

Tabela 25. Liczba rodzin, które otrzymały pomoc z GOPS z powodu ubóstwa

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	20	27	28	22	25	29	19

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

W samym 2021 roku z powodu ubóstwa zrealizowano 590 świadczeń, z czego 477 o charakterze niepieniężnym oraz 133 pieniężnych. Ubóstwo było powodem przyznania pomocy najczęściej gospodarstwom domowym jednoosobowym (13 z 19) oraz rodzinom z czterema bądź więcej członkami (4 z 19). Jedynie jedna rodzina dwu oraz trzypięcioro otrzymała pomoc z tego tytułu.

Jak wspomniano wcześniej zasiłek stały przysługuje pełnoletniej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie. W przypadku zasiłków stałych problem ubóstwa dotyczy dodatkowo osób starszych albo/i niepełnosprawnych. W gminie Gowarczów większość zasiłków stałych wypłacanych była dla osób samotnie gospodarujących (47z 49 w roku 2021). Rodziny ubiegające się o zasiłki celowe również muszą spełniać kryterium dochodowe. Liczba osób uprawnionych do otrzymywania zasiłków okresowych na przestrzeni ostatnich siedmiu lat zmniejszyła się z 48 do 18 (spadek o 62,5%).

Tabela 26. Zasiłki okresowe oraz celowe w latach 2015-2021

Liczba osób	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zasiłek okresowy	48	39	31	26	23	24	18
Zasiłek celowy	241	287	477	194	162	152	100

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Zasiłek celowy został przyznany w 2021 roku 100 osobom, czyli mniejszej liczbie niż w poprzednich latach. Najwięcej zasiłków celowych zostało przyznanych w ramach omawianego wcześniej Programu „Posiłek w szkole i w domu”.

Wspierania rodziny

Podstawową komórką społeczną jest rodzina. Zaspokaja ona potrzeby psychiczne, społeczne oraz emocjonalne swoich członków. Pełni również funkcję pierwszego środowiska wychowawczego w życiu dziecka, na które składają się między innymi struktura rodziny, jej sytuacja materialna, atmosfera wychowawcza panująca w domu, poziom wykształcenia rodziców oraz sytuacja zdrowotna. Rodzina jest zatem podstawową formą opieki nad dzieckiem od jego urodzenia aż do uzyskania przez nie samodzielności

To właśnie w rodzinie dziecko zdobywa swoje pierwsze doświadczenia społeczne, poznaje zasady zachowań oraz norm postępowania. Rodzice jako wychowawcy pomagają rozwijać osobowość, psychikę oraz indywidualność swojego dziecka. To do ich obowiązków należy zaspokajać potrzeby dziecka, zarówno te o charakterze materialnym jak i emocjonalnym. Przyczyną złego funkcjonowania

rodziny jest przeważnie bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego, który przejawia się trudnościami we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny. Objawia się to poprzez problemy w wypełnianiu ról rodzicielskich i problemy wychowawcze związane z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych. Bezradność występować może w kwestii prowadzenia gospodarstwa domowego – na przykład problem z zapewnieniem żywności, odzieży, mieszkania m.in. Nie należy jednak utożsamiać tej bezradności z nieposiadaniem wystarczających środków finansowych, czy też w skrajnych przypadkach z ubóstwem, ponieważ o bezradności powinno mówić w przypadku takich rodzin, które posiadają wystarczające środki finansowe na zabezpieczenie najważniejszych potrzeb, lecz środkami tymi dysponują w nieodpowiedni sposób. Problemy opiekuńczo-wychowawcze dotyczą głównie dzieci i młodzieży, która nie ma zapewnionej należytej opieki ze strony swoich opiekunów. Jednak problem ten także dotyczy rodzin, gdzie dzieci swoim zachowaniem sprawiają tak duże kłopoty, z którymi opiekunowie nie są w stanie sami sobie poradzić.

Obowiązkiem gminy jest realizacja zadań określonych w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta określa szczegółowo:

- Zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- Zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków;
- Zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Wszelka pomoc powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych.

Tabela 27. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	34	28	20	18	13	10	5

Źródło. Opracowanie własne na podstawie GOPS w Gowarczowie.

W 2021 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie udzielił wsparcia 5 rodzinom, co było najniższym rezultatem od

2015 roku. Jak wynika z powyższej tabeli liczba rodzin otrzymujących pomoc z tego powodu zmniejszała się z każdym rokiem. Wskaźnik ten nie jest jednak miarodajny, ponieważ jak wynika z wcześniejszych informacji, znaczna część pomocy realizowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie dotyczy przecież rodzin z dziećmi w tym m.in. omawiane już zasiłki rodzinne wraz z dodatkami oraz świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Dodatkowym świadczeniem finansowym służącym rodzinom jest „świadczenie wychowawcze 500+”. Celem świadczenia jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Przyznawane jest od 2016 roku, początkowo warunkiem uzyskania pomocy na pierwsze dziecko było spełnienie kryterium dochodowego. Obecnie świadczenie przyznawane jest na każde dziecko do ukończenia 18 roku życia. Od czerwca 2022 roku za całkowitą obsługę wniosków oraz wypłatę tego świadczenia odpowiada Zakład Ubezpieczeń Społecznych, stąd też brak szerszej analizy wypłaty tego świadczenia (w 2021 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie wypłacił świadczenia z tego tytułu o łącznej wartości 4.225.129,00 złotych). Kolejnym świadczeniem pomagającym rodzinom z dziećmi w wieku szkolnym jest świadczenie „Dobry Start”, które zostało wprowadzone w 2018 roku i przysługuje raz w roku na rozpoczynające rok szkolny dzieci do ukończenia 20 roku życia. Dzieci niepełnosprawne uczące się w szkole otrzymują je do ukończenia przez nie 24 roku życia. Co ważne, rodzina może liczyć na wsparcie niezależnie od posiadanego dochodu. Od 1 lipca 2021 roku świadczenie to, podobnie jak Świadczenie wychowawcze Rodzina 500+, obsługuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Zdarza się, że niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych czy przemoc domowa. Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej mogą otrzymać wsparcie w formie asystenta rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny bliskiej i dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Głównym celem asystentury jest zwiększenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Efektem takiego działania powinno być usamodzielnienie się rodziny oraz wypełnianie roli rodzica w sposób sprzyjający bezpieczeństwu w środowisku rodzinnym oraz umożliwiający rozwój dziecka. Aby to osiągnąć niezbędnym jest aktywny udział rodziny podczas każdego etapu metodycznego działania od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy i jego realizację po ocenę końcową. Prace powinny być indywidualnie dopasowane do możliwości i kontekstu życia rodziny objętej wsparciem.

Ustawa z 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa w jednym akcie prawnym zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo

– wychowawczych, jak i zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je, jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Gowarczowie zatrudniony był jeden asystent rodziny, który w 2021 roku pracował z 7 rodzinami. Była to najniższa liczba rodzin objętych tym wsparciem w ciągu ostatnich pięciu analizowanych lat.

Tabela 28. Liczba asystentów rodzin oraz rodzin objętych wsparciem w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba asystentów rodziny	1	1	1	1	1
Liczba rodzin objętych pomocą	10	10	11	8	7

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Potencjalne działania podejmowane w ramach asystentury ukierunkowane są na wspieranie środowiska rodzinnego oraz profilaktykę ustrzegającą przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, której konsekwencją jest przymus opuszczenia przez dziecko własnej rodziny. Jednym z zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Nie jest to jednak równoznaczne z rozwiązaniem problemu rodziny. Jest jedynie formą przejściową, mającą na celu zabezpieczenie dziecku podstawowych warunków. Więzy rodzinne oraz emocjonalny stosunek dziecka do środowiska lokalnego jest motywatorem dla rodziców, mającym na celu stworzenie warunków do prawidłowego rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej, dając tym samym szansę na jego powrót do domu.

Tabela 29. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w latach 2016-2021

Liczba dzieci	2016	2017	2018	2019	2020	2021
W pieczy zastępczej	2	5	5	9	9	10
W ośrodku opiekuńczo-wychowawczym	3	2	2	9	1	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

W 2021 roku w rodzinnej pieczy zastępczej umieszczonych było 10 dzieci. W roku tym żadne dziecko nie przebywało dodatkowo w ośrodku opiekuńczo-wychowawczym. Staraniem gminy powinno być jak najszybsze umożliwienie powrotu dzieci do rodzin, ponieważ odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej zwiększa się wraz z okresem jego przebywania tam. W gminie Gowarczów nie funkcjonuje żadna rodzina wspierająca, czyli taka, która ma za zadanie pomóc rodzinie w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego). Pomimo starań pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej żadna rodzina nie podjęła się tego wyzwania.

Sytuacja osób starszych

Z części poświęconej analizie demograficznej wynika, że gmina Gowarczów staje się tzw. „starzejącym się społeczeństwem”. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym zwiększył się z niecałych 17% w roku 2010 do ponad 22% w roku 2021. Starzenie się społeczeństwa jest często obserwowanym zjawiskiem wśród państw rozwiniętych, do których zalicza się również Polska. Jednym z powodów są postępujące zmiany społeczno-ekonomiczne, przenoszące się na wzrost stopy życiowej ludności, zmianą struktury rodziny (z 2+3 na 2+1), wydłużeniem długości życia. Osoby starsze, z czasem mogą borykać się z wieloma trudnościami: obniżoną samodzielnością, chorobami i niepełnosprawnością, gorszą sytuacją materialną m.in. Już obecnie, jak wynika z wcześniejszych danych statystycznych, znaczna część pomocy kierowana jest do osób starszych, bardzo często mieszkających samotnie. Wymienione czynniki mogą powodować marginalizację osób starszych. Jest ona szczególnie widoczna po przekroczeniu wieku emerytalnego, co często wiąże się z eliminacją takiej osoby z jej aktywnego życia zawodowego i społecznego. W ogólnym odczuciu społeczeństwa starość często powiązana jest z niedołążnością oraz chorobą. Poczucie takie wynika między innymi z cech charakteryzujących starość, czyli spadku zdolności adaptacyjnych, nasilaniu zależności od innych osób spowodowanej postępującemu ograniczaniu samodzielności życiowej m.in.

Dzisiejsze postrzeganie starości różni się od tego sprzed jeszcze 20 lat. Coraz więcej osób w podeszłym wieku chce jak najdłużej funkcjonować samodzielnie. Aby było to możliwe muszą zachować swoją aktywność – fizyczną i społeczną, co jest zarówno w interesie jednostki jak również całego społeczeństwa. Aktywizacja osób starszych jest zatem ważnym zadaniem władz publicznych oraz organizacji społecznych. Dla części osób środowiskiem aktywizującym będzie najbliższa rodzina. Niestety model rodziny wielopokoleniowej, w którym osoby starsze mogą liczyć na opiekę najbliższych, jest zastępowany modelem 2+1, czyli rodzice oraz jedno dziecko. Dlatego osoby odchodzące na emeryturę mają prawo czuć się osamotnione, a powstałe zasoby czasu wolnego muszą wykorzystać w nowym, zastępczym środowisku.

Konsekwencją starzenia się społeczeństwa jest również wzrost zapotrzebowania na pracę z ludźmi w podeszłym wieku, co przekłada się między innymi na wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne.

Potrzeba ochrony macierzyństwa

W obliczu zagrożeń demograficznych, przejawiających się „starzeniem społeczeństwa”, co spowodowane jest między innymi zmniejszającą się liczbą mieszkańców oraz zmniejszającą się liczbą urodzeń, niezwykle istotnym jest zapewnienie warunków bytowych rodzinom. Rodzina jest zarówno instytucją formalną, jak i społeczną, której celem jest utrzymanie ciągłości biologicznej i kulturowej społeczeństwa. Rodzina stanowi zatem podstawową kwestię w polityce społecznej.

Ochrona macierzyństwa jest jednym z celów pomocy społecznej. Wspierana jest poprzez wypłacanie zasiłków rodzinnych oraz przewidzianych do nich dodatków, takich jak: z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, a także świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla osób niemogących wyegzekwować alimentów na dziecko. Wszystkie te formy pomocy zostały wyszczególnione na wcześniejszych kartach niniejszej Strategii.

Rolą państwa powinno być tworzenie takich warunków prawnych, ekonomicznych oraz społecznych, aby zachęcać młodych ludzi do zakładania rodzin. Dodatkowym celem samorządu lokalnego powinno być zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach, co umożliwi matkom powrót do aktywności zawodowej i tym samym powinno poprawić sytuację finansową rodziny. W 2021 roku do oddziałów przedszkolnych uczęszczało 94 uczniów, natomiast na terenie gminy nie ma żadnego żłobka.

W ostatnim analizowanym roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa udzielił wsparcia 5 rodzinom. Jak wynika z poniższej tabeli, była to najmniejsza liczba rodzin w całym siedmioletnim przedziale czasu.

Tabela 30. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	18	14	13	10	7	6	5

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Przemoc domowa

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie *przemoc w rodzinie* (zwana także przemocą domową zgodnie z projektem nowelizacji ustawy), to *jednorazowe albo cyklicznie powtarzające się, umyślne działanie lub zaniechanie działań koniecznych do ochrony zdrowia i życia,*

naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących narażające te osoby w szczególności na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Wyróżnia się przemoc fizyczną (naruszenie nietykalności fizycznej), przemoc psychiczną (naruszenie godności osobistej), przemoc seksualną (naruszenie intymności), przemoc ekonomiczną (naruszenie własności) oraz zaniedbanie (naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich). Skala przemocy jest trudna do oszacowania, ponieważ stereotypy obyczajowe, często funkcjonujące w środowisku lokalnym czynią przemoc wobec kobiet ze strony partnerów nadal akceptowaną formą podporządkowania i przestrzegania wyznaczonych społecznie ról.

Tabela 31. Liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu przemocy w rodzinie

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	0	0	10	0	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Z powyższej tabeli można wyciągnąć wnioski, że problem przemocy domowej, poza rokiem 2018 w ogóle nie występuje na terenie gminy Gowarczów. Danymi oddającymi w bardziej realny sposób skalę zjawiska w gminie są sprawozdania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego m.in. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gowarczowie. Zespół Interdyscyplinarny został powołany Zarządzeniem Wójta Gminy Gowarczów nr 0050.69/2011 z dnia 28 września 2011 roku. Zmiany osobowe w Zespole wprowadzane były kolejnymi zarządzeniami. Podstawowym zadaniem Zespołu jest realizacja działań określonych w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Poza tym, do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy między innymi:

- kompleksowe zajmowanie się rodzinami, w których dochodzi do przemocy;
- podejmowanie interwencji w przypadku przemocy domowej oraz podejmowanie procedur mających na celu jej powstrzymanie;
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy, a w szczególności organizowanie współpracy służb;
- zbieranie i przekazywanie informacji na temat miejsc, osób i możliwości udzielania pomocy w środowisku lokalnym.

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieska Karta” (NK) i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

Procedura „Niebieska Karta” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, GKRPA, Policji, Oświaty i ochrony zdrowia w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. W latach 2018-2021 Zespół Interdyscyplinarny w całości spotykał się po cztery razy w każdym roku. Charakterystyka pracy Grup Roboczych wynikała z bieżącego zakresu pracy. Zauważalne jest zmniejszenie liczby posiedzeń Grup Roboczych w latach 2020-2021 ze względu na obostrzenia covidowe.

Tabela 32. Charakterystyka pracy ZI w latach 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
<i>Liczba posiedzeń ZI</i>	4	4	4	4
<i>Liczba Grup Roboczych</i>	14	11	10	12
<i>Liczba posiedzeń GR</i>	49	44	25	25
<i>Liczba prowadzonych procedur NK</i>	17	18	13	12
<i>Liczba wszczętych procedur NK</i>	14	11	9	7
<i>Liczba sporządzonych NK przez policję</i>	13	17	10	7
<i>Liczba sporządzonych NK przez GOPS</i>	3	1	1	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Z powyższej tabeli wynika, że corocznie Zespół Interdyscyplinarny prowadził od 12 do 18 procedur „Niebieska Karta”. Większość zostało wszczętych przez Policję, pozostałe przez pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gowarczowie. Zmniejszenie liczby założonych „Niebieskich Kart” mogło wynikać również z tego, że w związku z ograniczeniami epidemiologicznymi oraz innymi nałożonymi obowiązkami na policję oraz pracowników socjalnych, służby te nie miały wystarczająco dużo czasu oraz możliwości, aby w pełni monitorować sytuację wśród mieszkańców gminy. Po zakończeniu procedury „Niebieskiej Karty” pracownicy socjalni nadal monitorowali sytuację rodzin dotkniętych przemocą kontynuując współpracę z rodziną. Zakres udzielonej pomocy obejmował m.in. świadczenia pieniężne oraz pracę socjalną.

W 2021 roku w ramach procedury „Niebieska Karta” objęto działaniami 36 osób, z czego 21 mieszkańców to osoby doświadczające przemocy. Wśród tych osób było 10 kobiet, 10 dzieci oraz 1 mężczyzna. W formie poradnictwa specjalistycznego objęto pomocą psychologiczną 3 osoby, pedagogiczną 9 osób, medyczną 1 osobę oraz 12 osób wsparciem socjalnym. Ważnym elementem pracy Zespołu Interdyscyplinarnego, nie ujętym w danych statystycznych, są działania profilaktyczne. Biorąc pod uwagę, że przemoc domowa w dalszym ciągu jest tematem „tabu” niezwykle istotnym są właśnie działania zmierzające do zapoznania szerokiego spektrum społeczeństwa z tematem przemocy, uwrażliwieniem na akty przemocy, reagowaniem, wspieraniem i prowadzeniem działań

w kierunku eliminacji tego zjawiska. W ramach czynność profilaktycznych opracowano specjalny plakat, ulotki oraz przygotowano informację o działalności Zespołu Interdyscyplinarnego.

Uzależnienia

Zgodnie z definicją Encyklopedii PWN uzależnienia oznaczają *zaburzenie zdrowia, stan psychologicznej albo psychicznej i fizycznej zależności od jakiegoś psychoaktywnego środka chemicznego, przejawiający się okresowym lub stałym przymusem przyjmowania tej substancji w celu uzyskania efektów jej działania lub uniknięcia przykrych objawów jej braku (abstynencyjne objawy)*. Potocznie definicja ta odnosi się do narkotyków, alkoholu czy leków, jednak termin ten ma szersze znaczenie. Może dotyczyć również uzależnień behawioralnych takich jak hazard, gry, zaburzenia odżywiania czy korzystanie z internetu. Jest to zagadnienie z pogranicza medycyny oraz socjologii. Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bardzo często osoba uzależniona nie zdaje sobie sprawy ze zgubnych skutków swojego nałogu i swoje działania ukierunkowuje na wykonywaniu jakiejś czynności bądź zażywaniu konkretnego środka. Nową grupą uzależnień są właśnie uzależnienia behawioralne, które wiążą się z nałogowym wykonywaniem pewnych czynności. Ich realizacja prowadzi do osiągnięcia krótkotrwałej euforii. Następnie pojawia się silniejsza potrzeba powtórzenia tej czynności, co ostatecznie prowadzi do uzależnienia. Działania takie mają negatywny wpływ zarówno na zdrowie fizyczne jak i psychiczne.

Uzależnieniem najczęściej „identyfikowanym” przez społeczeństwo jest alkoholizm. Uznawany jest on za chorobę, której skutkiem jest psychiczne i fizyczne uzależnienie. Przejawia się ono okresowym spożywaniem alkoholu w celu doznawania jego działania psychicznego, a czasem także dla uniknięcia złego samopoczucia, wynikające z jego odstawienia. Objawy fizyczne związane są ze wzrostem tolerancji na alkohol, utratą kontroli nad ilością wypijanych napojów alkoholowych oraz występowaniem Alkoholowego Zespołu Abstynencji po odstawieniu alkoholu. Najczęściej spotykanymi zagrożeniami związanymi z nadużywaniem alkoholu są:

- Rozpad rodziny;
- łamanie norm obyczajowych i prawnych;
- Zagrożenie życia;
- Utrata pracy.

Alkoholizm jest problemem ogólnopolskim, który w równym stopniu dotyka zarówno obszary miejskie jak i wiejskie. Picie alkoholu często postrzegane jest jako sposób na życie, na rozwiązywanie problemów. Należy stwierdzić, że alkohol we wszystkich jego postaciach jest łatwo dostępny i nie ma

problemu z jego nabyciem. Niepokojącym zjawiskiem jest obniżający się wiek inicjacji alkoholowej, gdyż organizm młodego człowieka w większym stopniu narażony jest na popadnięcie w nałóg. Istnieje również ścisły związek między wczesną inicjacją alkoholową a spożywaniem dużych ilości alkoholu, zażywania narkotyków i przestępczością.

Skala problemu uzależnień jest trudna do zmierzenia, ponieważ osoby których problem ten dotyczy bezpośrednio często starają się ukrywać ten fakt przed innymi ludźmi. W związku z tym niezwykle trudno określić jest dokładną liczbę uzależnionych mieszkańców. Według wyliczeń Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, problem uzależnienia dotyczy ok. 2% mieszkańców Polski. 4% Polaków to dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika. Identyczny odsetek dzieci wychowuje się w rodzinach alkoholików. Ponad 5%, ale nie więcej niż 7 % populacji kraju to osoby pijące szkodliwie, zaś ok. 66% członków rodzin alkoholików (zarówno dorosłych jak i dzieci) staje się ofiarami przemocy domowej. Przenosząc to na grunt gminy Gowarczów możemy otrzymać szacunkowe liczby:

- Osoby z problemem uzależnienia: 91;
- Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika: 183;
- Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików: 183;
- Osoby pijące szkodliwie: między 229 a 320;
- Ofiary przemocy domowej: 241.

Zgodnie z szacunkami PARPA na terenie gminy Gowarczów żyje około 91 osób uzależnionych od alkoholu a problem przemocy domowej może dotyczyć nawet 241 mieszkańców. Zestawiając te informacje z wcześniejszymi danymi dotyczącymi działalności Zespołu Interdyscyplinarnego otrzymujemy obraz zjawiska, które w dalszym stopniu jest nierozpoznane.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie udzielał pomocy i wsparcia mieszkańcom z powodu alkoholizmu. Z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej wynika, że w 2021 roku z tego powodu pomoc uzyskały 4 rodziny. Szczegółową liczbę rodzin korzystających z pomocy prezentuje poniższa tabela. Porównując tabelę do szacowanej skali alkoholizmu wynika, iż pomoc trafia jedynie do niewielkiego odsetka osób uzależnionych oraz ich rodzin.

Tabela 33. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	5	7	5	5	4	4	4

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Ważnym aspektem rozwiązywania problemów alkoholowych są działania profilaktyczne mające na celu zapobieganiu uzależnieniom. Planując takie działania dla dzieci i młodzieży można wykorzystać proces uczenia się rówieśniczego, który umożliwia samodzielne wyciągnięcie wniosków dotyczących szkodliwości alkoholu. Na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gowarczowie, której podstawowym zadaniem jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, w szczególności poprzez:

- podejmowanie czynności mających na celu zmotywowanie osoby z problemem uzależnienia od alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego;
- podejmowanie czynności zmierzających do wydania orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu;
- opiniowanie zgodności lokalizacji punktów sprzedaży napojów alkoholowych;
- udział przedstawicieli komisji w pracach grup roboczych zespołu interdyscyplinarnego.

Tabela 34. Charakterystyka pracy GKRPA w latach 2020-2021

	2020	2021
Liczba wniosków o wszczęcie postępowania	3	11
Wnioski w sprawie objęciem leczenia	1	2
Wnioski do Sądu o zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu	1	1
Liczba opinii do wniosku o wydanie zezwolenia	2	1

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Gowarczowie.

Lata 2020-2021 były latami utrudnionej pracy dla członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gowarczowie. Kolejne fale pandemii Covid-19 powodowały ograniczenia w funkcjonowaniu instytucji publicznych, gastronomii, możliwości organizacji zgromadzeń itp. W ciągu dwunastu miesięcy 2021 roku do GKRPA wpłynęło 11 wniosków o wszczęcie postępowania w stosunku do osób nadużywających alkoholu. Dwie osoby skierowano na badanie w przedmiocie uzależnienia od alkoholu. W stosunku do jednej osoby złożono wniosek do Sądu Rejonowego w Końskich o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. Ważnym aspektem pracy GKRPA, tak jak w przypadku Zespołu Interdyscyplinarnego są działania profilaktyczne. Komisja zorganizowała między innymi warsztaty profilaktyczne dotyczące przeciwdziałania narkomanii i alkoholizmu oraz radzenia sobie ze stresem dla uczniów Szkoły Podstawowej w Gowarczowie, przekazała dotację celową na

prowadzenie świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży z różnych grup społecznych, przekazano środki finansowe na dożywianie, przygotowano plakaty i ulotki oraz szkolenie dla pracowników oświaty i ośrodka zdrowia. Udzielono również wsparcia Komendzie Powiatowej Policji w Końskich na zakup materiałów profilaktycznych oraz zakupiony zestaw komputerowy do pracy zdalnej.

Bezdomność

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”. Jednak brak formalnego zamieszkania nie jest jedyną oznaką bezdomności. Zdarzają się sytuacje, gdzie z powodu m.in. konfliktów rodzinnych nie jest możliwym współmieszkanie pod adresem zameldowania. Bezdomność jest problemem, który dotyka zarówno kraje i regiony bogate, jak i te uważane za biedne. Wśród wielu powodów tego zjawiska wymienia się najczęściej: alkoholizm, utratę pracy, rozpad rodziny, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, przemoc w rodzinie.

Problem bezdomności na terenie gminy Gowarczów ma marginalne znaczenie. W ciągu ostatnich siedmiu analizowanych lat, z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gowarczowie z tego skorzystało łącznie 5 osób. Osoba lub rodzina ma prawo do schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, jeżeli jest tego pozbawiona. Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca w noclegowni albo schronisku dla osób bezdomnych.

Tabela 35. Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezdomności

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób	0	2	1	0	1	1	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka i grup społecznych. Odnacza się akceptowalnym poziomem ryzyka utraty czegoś szczególnie cennego – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i dóbr niematerialnych. Poziom bezpieczeństwa wpływa na możliwość swobodnego rozwoju człowieka. Kwestia poczucia bezpieczeństwa, jako subiektywnego odczucia, wraz z faktycznym stanem bezpieczeństwa wpływa w dużym stopniu na decyzje podejmowane przez mieszkańców. Nie mówimy

o bezpieczeństwie globalnym lub krajowym, lecz o tym lokalnym dotyczącym drobnej przestępczości lub działalności grup zorganizowanych. Według opracowania „Inicjatywy i projekty samorządu terytorialnego w kształtowaniu bezpiecznych przestrzeni lokalnych” autorstwa Andrzeja Pieczywoka, poczucie bezpieczeństwa, jako jedna z najważniejszych potrzeb społecznych, utrzymuje się zazwyczaj na niezadowolającym poziomie. Wynika to z faktu, że w opinii wielu osób, zachowanie młodzieży bywa postrzegane jako niebezpieczne. Mowa o nałogach, przestępczym stylu życia czy też zachowaniu przekraczającym normy społeczne. Zjawiska te funkcjonują w opinii społecznej jako groźne i narastające. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy zależy także m.in. od prawdopodobieństwa wystąpienia katastrof naturalnych, pożarów, awarii technicznych, od organizacji ruchu drogowego i skuteczności funkcjonowania służb ratowniczych. Zgodnie z ustawą o samorządzie terytorialnym, obowiązkiem gminy jest dbanie o bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny. Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Gowarczów czuwają policjanci z Komendy Powiatowej Policji w Końskich.

Z danych przekazanych z Komendy Powiatowej Policji w Końskich wynika, że gmina Gowarczów może być określona bezpiecznym miejscem. W ostatnim analizowanym roku zgłoszono 64 przestępstwa na terenie gminy, czyli niewiele ponad jedno w tygodniu. Był to najwyższy rezultat od roku 2016. Szczegóły dotyczące przestępstw prezentuje poniższa tabela.

Tabela 36. Liczba przestępstw na terenie gminy Gowarczów

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba przestępstw ogółem	48	53	51	52	43	64
Kradzież mienia	2	4	4	2	2	5
Kradzież z włamaniem	5	4	3	2	6	2
Kradzież z włamaniem do samochodu	0	0	0	0	0	0
Rozbój, kradzieże z rozbojem	0	0	0	0	0	1
Bójka, pobicie	0	3	3	1	1	7
Zabójstwo	0	1	0	0	0	0
Zgwałcenie	0	0	0	0	0	0
Nietrzeźwi kierujący	7	6	4	7	4	7
Przemoc domowa	4	9	5	4	4	5
Groźby karalne	4	2	2	2	5	3
Niealimentacja	2	8	9	7	3	2
Inne przestępstwa	24	16	21	27	18	32

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Końskich.

Ciekawym narzędziem jest również ogólnopolska Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa. Zapewnia ona mieszkańcom łatwiejszy kontakt ze służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo poprzez możliwość anonimowego zgłoszenia sytuacji w swoim otoczeniu, która jest uważana za niebezpieczną. Liczba zgłoszeń dotyczących gminy na przestrzeni ostatnich lat wahała się od 12 do 43 co stanowiło mniej niż 5% wszystkich zgłoszeń odnotowanych przez pracowników Komendy Powiatowej Policji w Końskich.

Tabela 37. Liczba zgłoszeń z Gminy Gowarczów oraz powiatu koneckiego

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ilość zgłoszeń z powiatu	265	897	1247	892	624	864
Ilość zgłoszeń z Gminy Gowarczów	12	30	43	14	13	38
Procent zgłoszeń z Gminy	4,5%	3,3%	3,4%	1,6%	2,1%	4,4%

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Końskich.

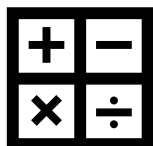
Policja nie jest jedyną służbą dbającą o bezpieczeństwo mieszkańców. Na terenie gminy funkcjonuje również 8 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych w miejscowościach: Borowiec, Bębnów, Bernów, Giełzów, Gowarczów, Korytków, Ruda Białaczowska, Skrzyszów. Są one bardzo ważnym elementem lokalnego środowiska, skupiając wokół siebie zarówno młodych jak i starszych mieszkańców, w tym coraz częściej kobiety. Strażacy biorą udział nie tylko w akacjach ratowniczo-gaśniczych ale również prowadzą działania pokazowo-szkoleniowe oraz aktywnie udzielają się w życiu kulturalnym gminy. Działalność ratunkowo-gaśnicza jednostek straży pożarnej uzależniona jest od występowania zagrożeń i może zależeć od szeregu różnych czynników. W samym 2021 roku jednostki OSP z gminy Gowarczów wzięły udział w 73 różnych działaniach, z czego 36 to zagrożenia miejscowe a 33 to były pożary. Zgodnie z charakterystyką gminy pożary najczęściej dotyczyły wypalania traw od których zapalało się poszycie leśne. Do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego należy OSP w Gowarczowie.

Tabela 38. Liczba podjętych akcji przez poszczególne jednostki OSP

	2018	2019	2020	2021
OSP Gowarczów	57	86	65	47
OSP Bębnów	8	15	21	13
OSP Korytków	11	17	14	6
OSP Giełzów	6	11	18	7
OSP Skrzyszów	5	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Gowarczowie.

Analiza SWOT

Jedną z podstawowych metod analizy strategicznej jest analiza SWOT, która polega na ustaleniu silnych i słabych stron zasobów własnych gminy oraz szans i zagrożeń związanych z jej otoczeniem. W dniu 27 stycznia 2023 roku w Sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Gowarczowie odbyło się międzyinstytucjonalne spotkanie na którym pracowano nad analizą SWOT dla obszaru pomocy społecznej gminy. Spotkanie, w którym udział wzięli przedstawiciele Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Gminy, Komendy Powiatowej Policji, Szkół, Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej oraz Zespołu Interdyscyplinarnego i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, miało charakter warsztatowy a ekspert zewnętrzny pełnił rolę facylitatora. Analiza dotyczyła obszaru pomocy społecznej gminy bez rozróżniania na jego poszczególne aspekty. Podejście to wynikało z charakteru gminy oraz silnego oddziaływania poszczególnych problemów społecznych na siebie wzajemnie. Uczestnicy w toku dyskusji wskazali określili mocne i słabe strony gminy oraz wskazali szanse i zagrożenia. Wynik opracowanej analizy SWOT prezentuje poniższa tabela.

Tabela 39. Analiza SWOT obszaru pomocy społecznej gminy Gowarczów

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Świetlica środowiskowa w budynku szkoły • Duża liczba zajęć dla dzieci i młodzieży • Mobilne wakacyjne centrum plenerowe • Opracowana diagnoza potrzeb kulturalnych gminy • Zakaz używania telefonów komórkowych przez dzieci w szkole • Kompetentna kadra pedagogiczna w szkole • Dobrze wyposażona baza dydaktyczna w szkole • Zajęcia logopedyczne dla dzieci • Świetlica w szkole • Dostosowany dowóz szkolny • Opieka pedagogiczna na cały etat • Hale sportowe przy obu budynkach szkoły • Gmina postrzegana jest jako bezpieczna • Maleje liczba osób spożywających alkohol • Hospicjum na terenie gminy 	<ul style="list-style-type: none"> • Wielopropblematowość rodzin • Starzejące się społeczeństwo • Mieszkańcy wyjeżdżają za pracę i edukacją • Starsi rodzice są pozostawieni sami sobie • Roszczeniowość społeczeństwa wzmocniona kolejnymi transferami socjalnymi • Zjawisko „dziedziczenia biedy” • Zmniejszenie motywacji do nauki wśród dzieci, zwłaszcza po okresie nauki zdalnej • Brak klubu seniora • Część świetlic wiejskich wymaga dużych nakładów inwestycyjnych • Przybywa osób niepełnosprawnych, w tym seniorów • Nie ma opiekunki środowiskowej • Brak zorganizowanej pomocy sąsiedzkiej • Lokalny rynek pracy oferujący niskie wynagrodzenia

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031

<ul style="list-style-type: none"> • Koła gospodyń wiejskich • Akcja katolicka • Siłownie przy szkole • Zajęcia sportowe dla dzieci • Organizacja turnieju o puchar wójta • Świetlice wiejskie w każdym sołectwie • Współpraca szkół z hospicjum • Korpus seniorów – przyciski życia • Festyn na św. Rocha • Rosnąca liczba przedsiębiorców 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak większych zakładów pracy (minimum 50 osób) •
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Środki finansowe z nowej perspektywy finansowej, zwłaszcza w ramach EFES+ • Krajowe programy socjalne w tym tzw. 500+ • Rozwój sektora ekonomii społecznej • Postępujący proces cyfryzacji • Zmiana trendów społecznych w sposobie spędzania wolnego czasu – większy nacisk na aktywny wypoczynek i prowadzenie zdrowego trybu życia 	<ul style="list-style-type: none"> • Niż demograficzny • Inflacja oraz rosnące koszty energii • Obojętność mieszkańców na to co się dzieje w ich otoczeniu • Wzrost płac przy zachowaniu kryterium dochodowego • Uzależnienie rodzin od pomocy społecznej • Niska skuteczność leczenia osób uzależnionych • Niepewna sytuacja geopolityczna

Źródło. Opracowanie własne.

Badanie sondażowe wśród mieszkańców gminy Gowarczów

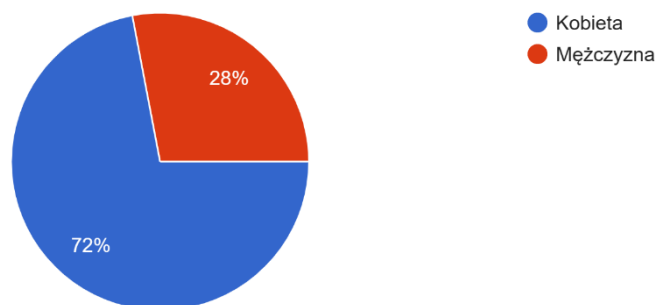

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 przeprowadzono badanie sondażowe wśród mieszkańców gminy. Badanie to miało formę elektronicznej ankiety, która była zamieszczona na stronie internetowej Urzędu Gminy w Gowarczowie. Ankiety wypełniło z czego większość stanowiły kobiety z wykształceniem wyższym w wieku między 31 a 50 rokiem życia.

Wykres 23. Podział respondentów ze względu na płeć

Płeć

25 odpowiedzi

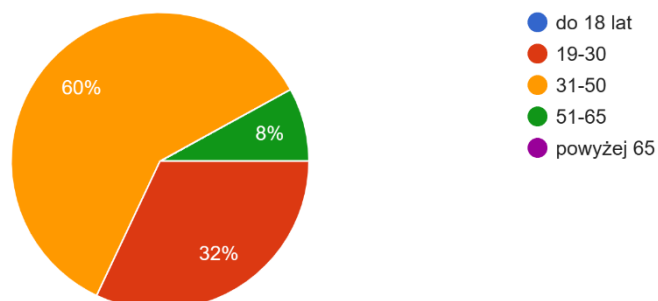

Źródło. Opracowanie własne.

Wykres 24. Podział respondentów ze względu na wiek

Wiek

25 odpowiedzi

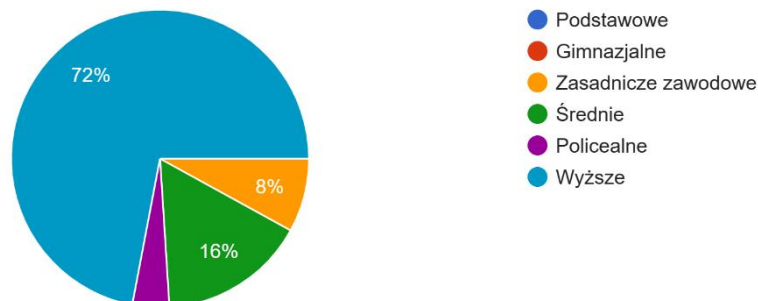

Źródło. Opracowanie własne.

Wykres 25. Podział respondentów ze względu na wykształcenie

Wykształcenie

25 odpowiedzi

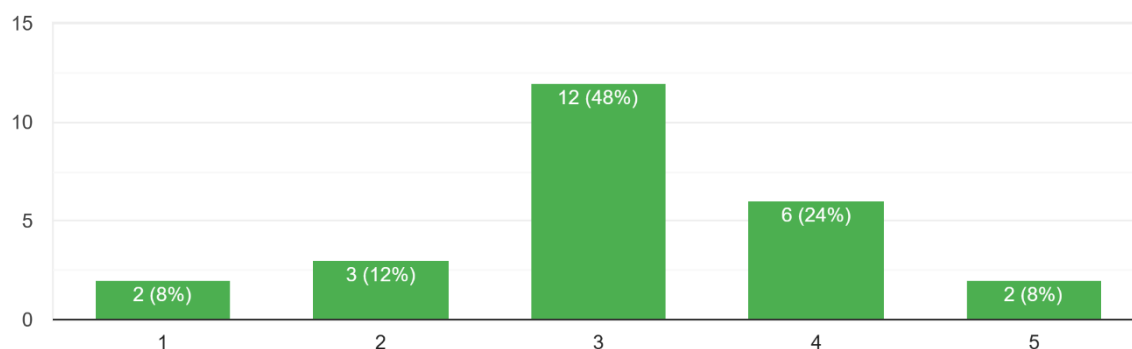
Źródło. Opracowanie własne.

Na początku poproszono mieszkańców o ocenie tego jak im się żyje w gminie Gowarczów oraz porównanie poziomu życia w perspektywie ostatnich pięciu lat. Skala oceny była pięciostopniowa. Niemal połowa respondentów oceniła warunki życia jako średnie, co czwarta jako dobre a taki sam odsetek ocenił je jako bardzo dobre oraz bardzo złe. Porównując obecną sytuację z tą sprzed ostatnich pięciu lat, większość respondentów oceniła, że teraz w gminie jest lepiej (52%). Skrajnych odpowiedzi udzieliło po 12% mieszkańców.

Wykres 26. Jak oceniają Państwo aktualne warunki życia mieszkańców gminy?

Jak oceniają Państwo aktualne warunki życia mieszkańców gminy?

25 odpowiedzi

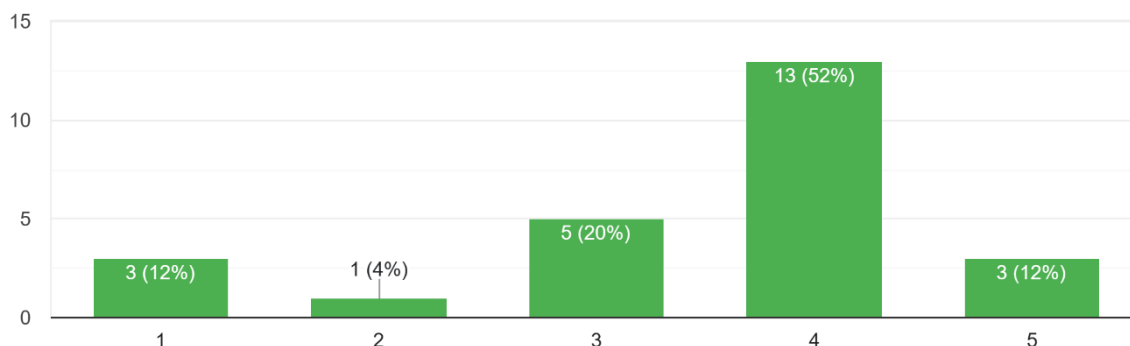

Źródło. Opracowanie własne.

Wykres 27. Ocena sytuacji w gminie w porównaniu do ostatnich 5 lat.

Czy Pana/i zdaniem w naszej gminie, w porównaniu do 5 ostatnich lat jest lepiej, czy gorzej?

25 odpowiedzi

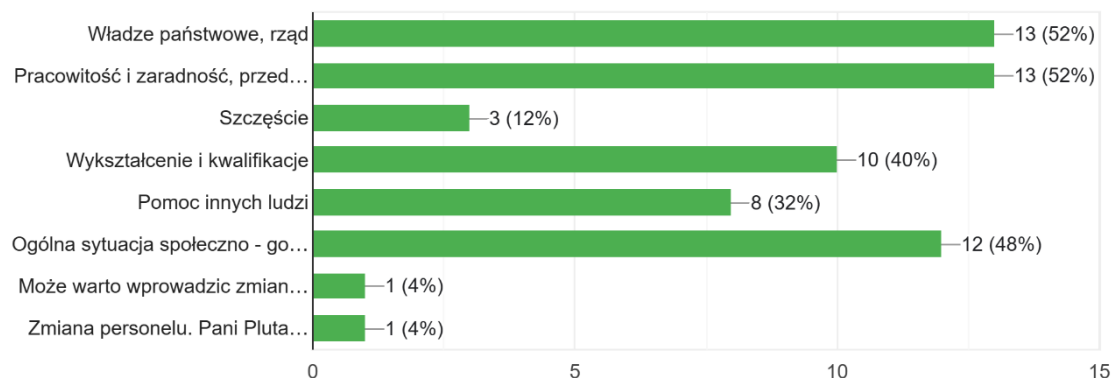
Źródło. Opracowanie własne.

Nawiązując do poziomu życia w gminie Gowarczów poproszono ankietowanych o wskazanie maksymalnie trzech czynników, które w ich opinii mają wpływ na ten poziom, czyli co decyduje o jakości ich życia. Najczęściej wskazywanymi odpowiedziami były: władze państwowe, rząd (52%), pracowitość, zaradność i przedsiębiorczość (52%) oraz ogólna sytuacja społeczno - gospodarcza w kraju i na świecie (48%). Za najmniej decydujące ankietowani uznali „szczęście”. Dwie odpowiedzi dotyczyły również uwag co do polityki kadrowej.

Wykres 28. Czynniki decydujące o warunkach życia w gminie Gowarczów.

Jakie czynniki decydują o warunkach, poziomie i jakości życia mieszkańców w gminie Gowarczów?

25 odpowiedzi

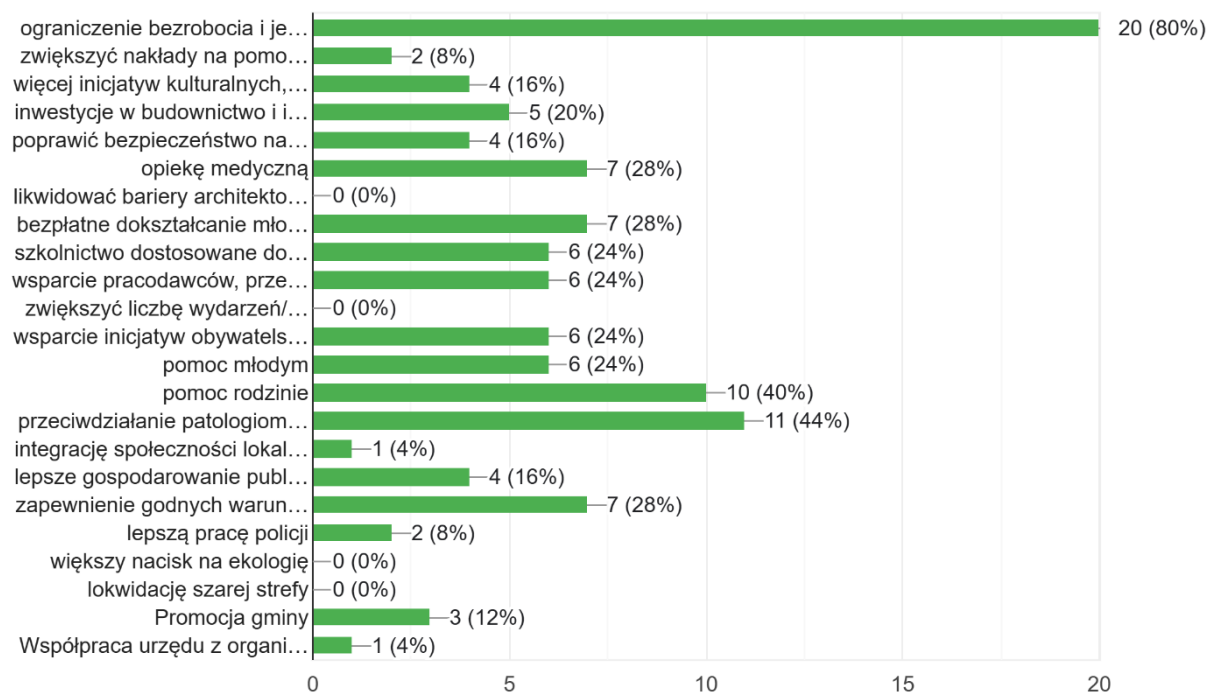
Źródło. Opracowanie własne.

Mieszkańców poproszono również o ocenę istotności problemów występujących na terenie gminy Gowarczów. Ankietowani uznali jako bardzo ważne następujące problemy lokalne: przemoc w rodzinie (68%), ubóstwo/bieda, bezrobocie (po 64%), niepełnosprawność, utrudniony dostęp do pomocy psychologicznej, trudności ze znalezieniem pracy przez młodzież (po 56%). Ankietowani niemal zgodnie uznali również, że priorytetem działań samorządu gminnego powinno być ograniczenie bezrobocia i jego skutków oraz działania wspierające tworzenie nowych miejsc pracy. Taką odpowiedź zaznaczyło 80% osób, które wzięły udział w badaniu sondażowym. Wśród obszarów które należy poprawić wskazano również na pomoc rodzinie oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym.

Wykres 29. Obszary wymagające poprawy w opinii mieszkańców gminy Gowarczów

Co konkretnie należy poprawić, aby w gminie Gowarczów rozwiązać podstawowe problemy społeczne mieszkańców?

25 odpowiedzi

Źródło. Opracowanie własne.

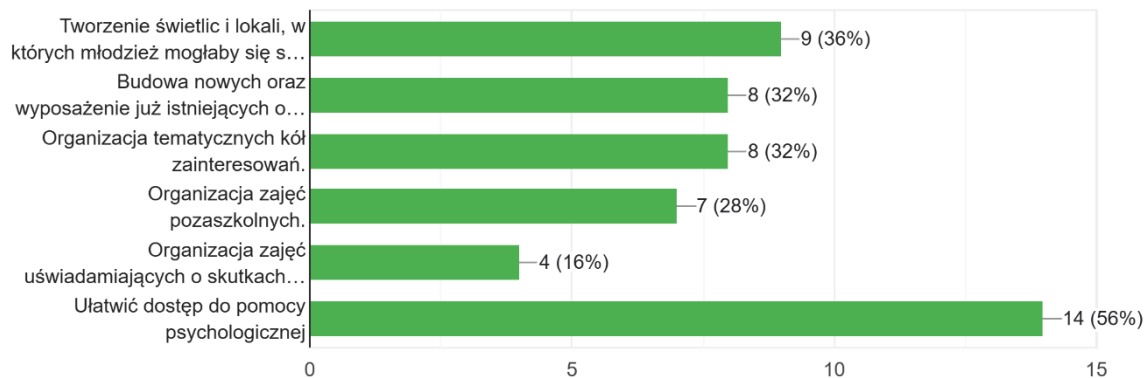
Kolejne pytania dotyczyły propozycji na rozwiązanie problemów społecznych poszczególnych grup mieszkańców: dzieci i młodzieży, osób starszych, rodzin. Jako najbardziej potrzebne działania dla młodzieży wskazano ułatwienie dostępu do pomocy psychologicznej. W przypadku seniorów najczęściej odpowiedzi uzyskały: dom dziennego pobytu, grupy wsparcia dla seniorów oraz więcej aktywności

skierowanych do tej grupy. Jako rozwiązania dla rodzin najczęściej wskazywano ograniczenie bezrobocia oraz poradnictwo specjalistyczne.

Wykres 30. Propozycje rozwiązań dla dzieci i młodzieży

Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy dzieci i młodzieży?

25 odpowiedzi

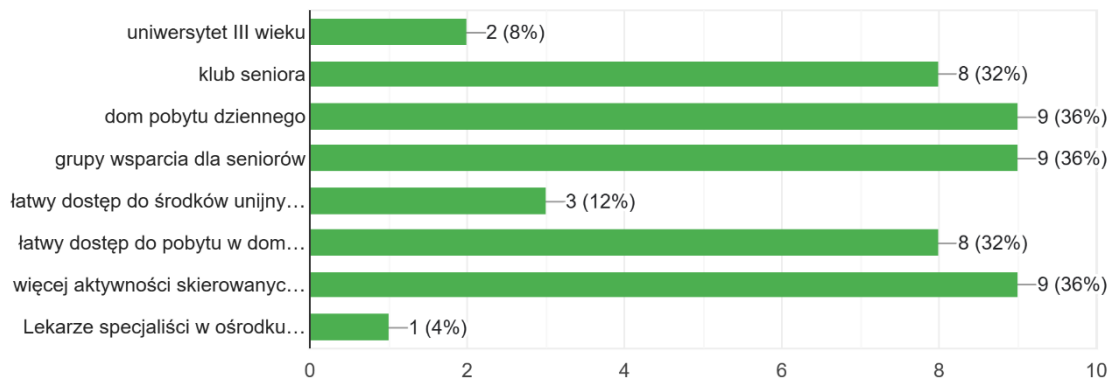

Źródło. Opracowanie własne.

Wykres 31. Propozycje rozwiązań dla seniorów

Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy osób starszych?

25 odpowiedzi

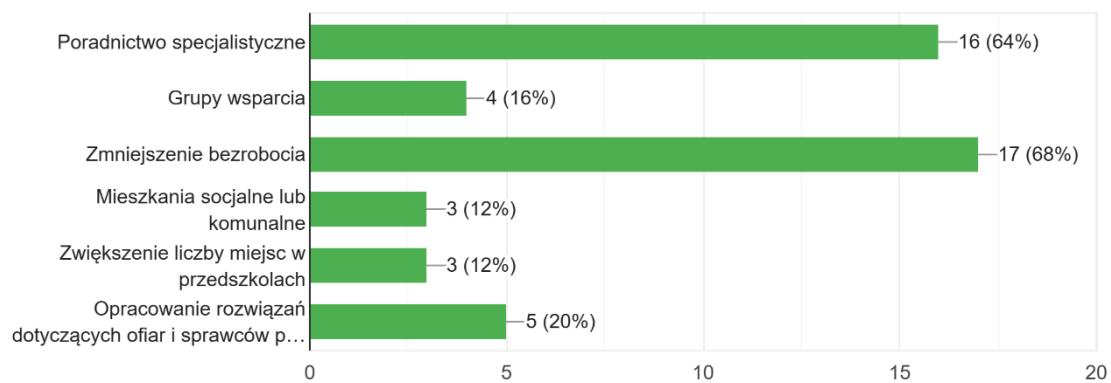

Źródło. Opracowanie własne.

Wykres 32. Propozycje rozwiązań dla rodzin

Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy rodzin

25 odpowiedzi

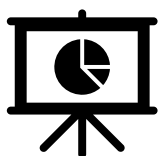
Źródło. Opracowanie własne.

Część programowo-wdrożeniowa

Ostatni rozdział Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 poświęcony jest określeniu strategii gminy w kontekście realizacji polityki społecznej na kolejne lata. Strategia opiera się na określeniu celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań oraz wskazaniu metody wdrożeniowej.

Podsumowanie diagnozy

Prognozowanie zmian w obszarze polityki społecznej związane jest z analizą poprzez obserwację współczesnych oraz próbą oszacowania przeszłych zjawisk społecznych. W toku przeprowadzonych prac wskazano główne negatywne zjawiska społeczne, zarówno w opinii mieszkańców, Zespołu ds. opracowania Strategii jak i analizy ilościowej metodą Pascala-Lorenzo. Nie na wszystkie wskazane zjawiska niniejsza Strategia będzie miała wpływ. Pomoc społeczna na poziomie gminy bezpośrednio powiązana jest z sytuacją materialną i zdrowotną mieszkańców. To właśnie kryteria dochodowe w głównej mierze warunkują przyznanie pomocy lub konieczność jej odmowy.

Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą należy zauważyć, że malejące bezrobocie, rosnące płace oraz pomoc socjalna dla rodzin wielodzietnych przyczyniły się do zmniejszenia skali ubóstwa w gminie Gowarczów. Obecnie odnotowywane jest historycznie najniższe bezrobocie, jednak odsetek osób długotrwale pozostających bez pracy przekracza 35%. Aktywizacja zawodowa tych osób będzie trudnym zadaniem, ponieważ często stają się one bierne w poszukiwaniu pracy i przyzwyczajają do sytuacji w której się znajdują. Problem ten dotyczy zresztą szerszego grona klientów pomocy społecznej. Osoby te często nie podejmują starań aby samemu zmienić swój los i uniezależnić się od ośrodka pomocy społecznej.

Z bezrobociem często powiązane są również inne problemy społeczne takie jak: ubóstwo i uzależnienie od alkoholu. Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków używanych w celu pokonania codziennych przeciwności i kłopotów. Zakładamy, że w przeciągu kilku najbliższych lat problem ten będzie stanowił wyzwanie stawiane lokalnej polityce społecznej. Konieczne będą działania profilaktyczne dla całej populacji, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży oraz uwzględniające również profilaktykę w kontekście pozostałych uzależnień, w tym behawioralnych. Pandemia oraz konieczność nauki zdalnej wzmogła wpływ nowoczesnych technologii na życie młodych

osób. Alkoholizm jest częściej wskazywany jako przyczyna przemocy domowej. To właśnie pod jego wpływem mają miejsce przejawy agresji skierowane do domowników. W związku z ryzykiem pogłębiania się problemu uzależnienia od alkoholu w przeciągu najbliższych lat należy założyć nasilenie również tego zjawiska. Obecnie mniej ofiar przemocy domowej zgłasza się do Zespołu Interdyscyplinarnego po pomoc. Konieczne zatem będą dalsze działania profilaktyczne, w tym kampanie społeczne, które będą w stanie wpłynąć na postrzeganie przemocy w rodzinie. Należy mieć też na uwadze, że skala rzeczywistej przemocy domowej jest trudna do oszacowania, ponieważ mimo wszystkich podjętych działań, ciągle w niektórych środowiskach jest to temat tabu. Celem efektywnego działania konieczna będzie dalsza współpraca instytucji i organów gminy, w tym Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Przeprowadzona analiza demograficzna wskazała na niekorzystny trend, umiejscawiający gminę Gowarczów jako społeczność "starzejącą się". Nie dość, że gmina wyludnia się to jeszcze co piąty mieszkaniec gminy jest w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn). Prognozy demograficzne opracowane przez Główny Urząd Statystyczny wskazują na dalsze pogłębianie się tych niekorzystnych demograficznie trendów. Wraz ze wzrostem liczby osób starszych można założyć, że nastąpi także wzrost liczby osób niepełnosprawnych. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. Oprócz osób starszych są to przecież dzieci, młodzież oraz mieszkańcy w wieku produkcyjnym. Jednym z wyzwań stawianych przed polityką społeczną jest zatem pomoc w aktywizacji zawodowej i społecznej tych osób. Do wszystkich powyższych wyzwań należy dodać jeszcze sytuację epidemiologiczną trwającą od marca 2020 roku, która mocno wpływa na niepewność podejmowanych działań. Wprowadzane ograniczenia mogą przyczynić się do konieczności zawieszenia działalności gospodarczych co pogorszy sytuację materialną ich właścicieli. Ewentualne nauczanie zdalne może niekorzystnie wpłynąć na kondycję psychiczną dzieci i młodzieży. Z konsekwencjami tymi może przyjdzie się zmierzyć gminie Gowarczów w niedalekiej przyszłości, dlatego już teraz należy się na to przygotować. Rok 2022 przyniósł również konflikt zbrojny bezpośrednio za wschodnią granicę kraju i olbrzymi napływ uchodźców do Polski. Gmina Gowarczów również musiała sobie z tym problemem poradzić. Konsekwencją wojny jest wzrost cen produktów oraz energii, który może prowadzić do ubożenia mieszkańców. Kolejne zadania nakładane przez administrację rządową na Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie powodują, że pracownicy są mocno eksploatowani, co w przyszłości może negatywnie odbić się na ich bieżącej pracy.

Wiele z powyższych założeń wiąże się z nakładami finansowymi. Niestety, gmina Gowarczów jest na etapie realizacji wielu innych, podstawowych potrzeb inwestycyjnych, co przy ograniczonym budżecie

stanowi wyzwanie rozwojowe dla władz gminy. Na szczęście kadra administracji publicznej posiada doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych oraz realizacji projektów, w tym z zakresu pomocy społecznej. Również sprawnie działające organizacje pozarządowe oraz społeczne mają możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne na realizację zadań z zakresu polityki społecznej. To właśnie podmioty III sektora powinny skutecznie dopełniać działania gminnych jednostek organizacyjnych.

Problemy stojące przed systemem pomocy społecznej w gminie Gowarczów

W wyniku przeprowadzonej procedury diagnostycznej opierającej się o analizę danych statystycznych oraz wnioski z spotkania warsztatowego wytypowano główne problemy społeczne z jakimi zmierzy się gmina Gowarczów w perspektywie kolejnych lat. Jako główne problemy wymieniono:

1. W obszarze polityki senioralnej w związku z „starzeniem się” społeczności gminy:

- a. Ograniczone środki na wsparcie dla seniorów w kontekście starzenia się społeczeństwa
- b. Nie dość powszechne i dostępne usługi i wsparcie dla seniorów
- c. Niedostosowana forma przekazu informacji do odbiorcy
- d. Wykluczenie cyfrowe seniorów

2. W kontekście dzieci i młodzieży:

- a. Koniczność zapewnienia funkcjonowania miejsc dla dzieci: świetlicy szkolnej, świetlicy środowiskowej, świetlic wiejskich
- b. Zwiększenie zapotrzebowania na pomoc specjalistyczną, w tym poradnictwo psychologiczne dla dzieci
- c. Przeniesienie aktywności dzieci i młodzieży do świata wirtualnego powoduje konflikty z innymi grupami społecznymi w związku z tym potrzeba działań integrujących różne grupy wiekowe
- d. Odpływ zdolnych młodych mieszkańców gminy do większych ośrodków miejskich

3. Związane z wspieraniem rodziny:

- a. Trudności opiekuńczo-wychowawcze wśród rodzin
- b. Brak miejsc opieki dla dzieci do lat 3
- c. Pogarszająca się sytuacja materialna rodzin spowodowana rosnącą inflacją oraz kosztami zakupu energii
- d. Zjawisko „dziedziczenia biedy” powodujące niechęć do podjęcia działań mających na celu poprawę bytową swojego gospodarstwa domowego

4. Zapobiegającej wykluczeniu społecznemu:

- a. Usamodzielnienie się osób niepełnosprawnych
- b. Wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi
- c. Niechęć do podjęcia leczenia odwykowego
- d. Brak powszechnej świadomości nt. występujących w społeczeństwie problemów społecznych
- e. Przemoc domowa będąca w dalszym ciągu tematem „tabu”

5. W ujęciu instytucjonalnym:

- a. Baza lokalowa części świetlic wiejskich wymagająca remontu
- b. Konieczność inwestycji w dalszy rozwój szkoły podstawowej
- c. Niewystarczające zasoby ludzkie i finansowe w kontekście zwiększania przyszłych nakładów pracy w związku ze starzeniem się społeczeństwa

Wizja i Misja Gminy Gowarczów

Wizja jest opisem przyszłego wizerunku społecznego gminy, jaki powinien zostać osiągnięty w następstwie wdrażanej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Stanowi pewien efekt docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych przewag i szans pojawiających się w otoczeniu gospodarczym i społecznym gminy. Na podstawie diagnozy problemów społecznych występujących na terenie gminy sformułowana została wizja gminy, która przyjęła poniższą postać:

Gmina Gowarczów jako bezpieczne miejsce do życia, gdzie w ciszy, spokoju oraz w otoczeniu natury można realizować się zawodowo. Sprawnie działające instytucje pomocy społecznej pomagają wszystkim potrzebującym tego mieszkańcom dzięki sprawnie funkcjonującej pomocy sąsiedzkiej. Licznie organizowane zajęcia i wydarzenia angażują wszystkich mieszkańców gminy, czerpiąc przy

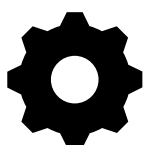
Tak sformułowana wizja gminy narzuca jednocześnie misję gminy. Przez misję należy rozumieć zbiór czynności, poprzez realizację których władze gminy przyczynią się do osiągnięcia zaplanowanej wizji. Misją gminy Gowarczów będzie zatem:

- sprawne funkcjonowanie administracji publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem jednostek sektora pomocy społecznej, oświaty oraz kultury;
- promowanie inicjatyw oddolnych angażujących różne grupy wiekowe;

- wsparcie mieszkańców potrzebujących pomocy nie ograniczające się tylko do wypłaty świadczeń.

Powyższe hasło jest wyrazem potrzeby wypracowania wspólnej wizji wszystkich instytucji działających na terenie gminy, uzupełnionych o organizacje pozarządowe. Wypełnienie przyjętej wizji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

Cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań

Z diagnozy wytypowano główne problemy stojące przed systemem pomocy społecznej w gminie Gowarczów w perspektywie następnych lat. W odpowiedzi na te problemy zostały przygotowane obszary wymagające wsparcia będące odpowiedzią na wymagania, które stawia przed sobą Gmina Gowarczów. Za poszczególne obszary odpowiadają cele strategiczne, które następnie przy pomocy celów operacyjnych oraz uszczegóławiających kierunków działań pozwolą na osiągnięcie założonych celów. Jako obszary problemowe wskazano na pomoc osobom niepełnosprawnym, wsparcie osób starszych, wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi, wsparcie rodzin oraz wsparcie kapitału społecznego. Dodatkowo wskazano na potrzebę rozwoju potencjału instytucjonalnego w tym kadrowego.

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 zostało przygotowanych 4 cele strategiczne odpowiadające obszarom deficytowym w zakresie polityki społecznej realizowanej na terenie gminy. Do tych celów strategicznych zostało przypisanych 9 celów operacyjnych. Realizacja celów operacyjnych będzie możliwa dzięki wskazanym w Strategii 53 działaniom. Poniższe matryce prezentują działania przypisane do poszczególnych celów operacyjnych pogrupowanych w cele strategiczne. Jako realizatorów wskazano:

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej we Gowarczowie;

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;

ZI – Zespół Interdyscyplinarny;

UG – Urząd Gminy w Gowarczowie;

Szkoła – Szkoła Podstawowa w Gowarczowie;

CKiAL – Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej w Gowarczowie;

Biblioteka – Gminna Biblioteka Publiczna w Gowarczowie;

NGO – organizacje pozarządowe;

SPZOZ – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Gowarczowie;

PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Końskich;

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Końskich;

Policja – Komenda Powiatowa Policji w Końskich.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031

Cel strategiczny 1. Pomoc rodzinie w efektywnym zaspokajaniu potrzeb					
Cel operacyjny 1.1. Zapobieganie występowaniu sytuacji kryzysowych oraz minimalizowanie ich ewentualnych skutków					
L.p.	Działania	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki realizacji działania	Rezultaty
1.1.1.	Zapewnienie wsparcia asystenta rodziny	GOPS	2023-2031	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	Poprawa sytuacji rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawcze
1.1.2.	Inicjowanie działań mających na celu utworzenie rodzin wspierających na terenie gminy	GOPS, UG	2023-2031	Liczba podjętych działań	Wsparcie rodzin dzięki pomocy rodziny wspierającej
1.1.3.	Zabezpieczenie pobytu dzieci w pieczy zastępczej	GOPS, UG	2023-2031	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej	Poprawa sytuacji dzieci znajdujących się w rodzinnej pieczy zastępczej
1.1.4.	Realizacja Programu Wspierania Rodziny	GOPS	2023-2031	Posiadanie aktualnego Programu Wspierania Rodziny	Poprawa sytuacji rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawcze
1.1.5.	Kontynuowanie pracy socjalnej z rodzinami	GOPS	2023-2031	Liczba rodzin objętych pracą socjalną	Gruntowne poznanie sytuacji rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawcze

Cel strategiczny 1. Pomoc rodzinie w efektywnym zaspokajaniu potrzeb					
Cel operacyjny 1.2. Zapewnienie dzieciom odpowiednich warunków do rozwoju					
L.p.	Działania	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki realizacji działania	Rezultaty
1.2.1.	Kontynuowanie działania świetlicy środowiskowej	UG, GOPS, Szkoła	2023-2031	Liczba dzieci korzystających ze świetlicy	Zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży
1.2.2.	Współpraca Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ze szkołą w celu dostosowywania podejmowanych działań do problemów występujących wśród dzieci, młodzieży oraz ich rodzin	GOPS, Szkoła	2023-2031	Liczba podjętych działań, spotkań itp	Gruntowne poznanie środowiska lokalnego umożliwiające wcześniejszą identyfikację rodzin potrzebujących pomocy i wsparcia
1.2.3.	Kontynuowanie dożywiania dzieci w szkole	Szkoła, UG, GOPS	2023-2031	Liczba dzieci korzystających z dożywiania w szkole	Zapewnienie ciepłego obiadu jak największej liczbie dzieci
1.2.4.	Organizacja i promocja wydarzeń adresowanych do rodzin z dziećmi	Szkoła, UG, CKiAL, Biblioteka	2023-2031	Liczba wydarzeń, których adresatami były między innymi rodziny z dziećmi	Zwiększenie integracji rodzin z dziećmi oraz wskazywania na możliwe formy spędzania wolnego czasu

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031

1.2.5.	Rozwój infrastruktury sportowej, rekreacyjnej oraz kulturowej na terenie gminy Gowarczów	UG, CKiAL, Biblioteka, Szkoła	2023-2031	Liczba dostępnych obiektów o charakterze sportowym, rekreacyjnym oraz kulturowym	Zwiększenie możliwości spędzania wolnego czasu dla rodzin
1.2.6.	Wykorzystanie potencjału świetlic wiejskich	UG, NGO	2023-2031	Liczba świetlic wiejskich w których organizowane są zajęcia dla dzieci	Budowa oferty spędzania wolnego czasu wokół świetlic w sołectwach
1.2.7.	Wspieranie prawidłowego rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży	Szkoła, GOPS	2023-2031	Liczba dzieci objętych pomocą psychologiczną i wsparciem socjalnym	Zapobieganie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży
1.2.8.	Prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego oraz zajęć terapeutycznych, w tym wczesnej profilaktyki w szkole	Szkoła, GOPS, NGO	2023-2031	Liczba zrealizowanych działań	Zwiększenie świadomości dzieci i młodzieży na istotę zdrowia psychicznego
1.2.9.	Prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	UG, GOPS, Szkoła, SPZOZ	2023-2031	Liczba zrealizowanych działań	Zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat osób z zaburzeniami psychicznymi
1.2.10.	Zapewnienie cało-etatowej opieki psychologicznej w szkole	Szkoła, UG	2023-2031	Liczba etatów psychologa w szkole	Zagwarantowanie dostępu dzieci do pomocy psychologicznej w miejscu nauki

Cel strategiczny 1. Pomoc rodzinie w efektywnym zaspokajaniu potrzeb

Cel operacyjny 1.3. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego gospodarstw domowych

L.p.	Działania	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki realizacji działania	Rezultaty
1.3.1.	Kontynuacja pomocy materialnej i rzeczowej gospodarstwom domowym	GOPS, NGO	2023-2031	Liczba rodzin objętych wsparciem	Ograniczenie zjawiska ubóstwa socjalnego na terenie gminy
1.3.2.	Udzielanie uczniom stypendiów szkolnych	UG	2023-2031	Liczba uczniów otrzymujących stypendium	Zapewnienie warunków do nauki dzieciom z rodzin o ograniczonych możliwościach finansowych
1.3.3.	Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie działań przyczyniających się do poprawy lokalnego rynku pracy	GOPS, PUP, UG	2023-2031	Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych na terenie gminy
1.3.4.	Realizacja programów aktywizujących bezrobotnych oraz umożliwiających nabywanie nowych kompetencji	GOPS, PUP, NGO	2023-2031	Liczba osób objętych wsparciem	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych na terenie gminy
1.3.5.	Prowadzenie doradztwa zawodowego dla dzieci i młodzieży	Szkoła, PUP	2023-2031	Liczba zrealizowanych inicjatyw	Odpowiedni wybór przyszłej ścieżki kariery przez dzieci i młodzież

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031

Cel strategiczny 2. Zapobieganie patologiom społecznym						
Cel operacyjny 2.1. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy domowej						
L.p.	Działania	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki realizacji działania	Rezultaty	
2.1.1.	Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy	GOPS	2023-2031	Posiadanie aktualnego Programu	Spadek liczby rodzin w których występuje przemoc domowa	
2.1.2.	Realizacja procedury „Niebieskie Karty”	GOPS, Policja, Szkoła	2023-2031	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”	Spadek liczby rodzin w których występuje przemoc domowa	
2.1.3.	Zapewnienie profesjonalnej pomocy psychologicznej, prawnej i poradnictwa rodzinnego dla osób dotkniętych problemem przemocy i dla osób podejrzanych o stosowanie przemocy	GOPS, ZI, GKPRA, PCPR	2023-2031	Liczba osób objętych pomocą	Objęcie osób oraz rodzin profesjonalnym wsparciem w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej	
2.1.4.	Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych, zmierzających do ograniczenia zagrożenia przemocą w rodzinie	GOPS, ZI, Szkoła, SPZOZ, NGO	2023-2031	Liczba zrealizowanych działań	Zwiększenie świadomości społeczności na temat przemocy domowej	
2.1.5.	Organizowanie profesjonalnych szkoleń związanych z przeciwdziałaniem przemocy	ZI	2023-2031	Liczba przeszkolonych osób	Zwiększenie profesjonalizmu wśród osób mających styczność z ofiarami oraz sprawcami przemocy	
2.1.6.	Zapewnienie schronienia i opieki ofiarom przemocy domowej	ZI, GOPS, NGO	2023-2031	Liczba osób objętych pomocą	Zapewnienie bezpieczeństwa ofiarom przemocy domowej	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031

Cel strategiczny 2. Zapobieganie patologiom społecznym					
Cel operacyjny 2.2. Przeciwdziałanie uzależnieniom w tym behawioralnych					
L.p.	Działania	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki realizacji działania	Rezultaty
2.2.1.	Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	GOPS, GKRPA	2023-2031	Posiadanie aktualnego Programu	Zmniejszenie skali zjawiska uzależnień, w tym od alkoholu na terenie gminy
2.2.2.	Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii odwykowej	GKRPA, GOPS	2023-2031	Liczba osób, które podjęły leczenie odwykowe	Zapobieganie powrotowi osób uzależnionych do nałogu
2.2.3.	Efektywna profilaktyka w celu przeciwdziałania uzależnieniom	GKRPA, NGO, GOPS, UG, Szkoły	2023-2031	Liczba zrealizowanych działań	Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej na temat zagrożeń wynikających z uzależnień
2.2.4.	Dalsze zapewnienie pomocy osobom uzależnionym	GOPS, GKRPA	2023-2031	Liczba osób objętych pomocą	Zapewnienie warunków bytowych osobom uzależnionym
2.2.5.	Świadczenie pomocy finansowej lub rzeczowej na rzecz dzieci z rodzin z problemem uzależnienia	GOPS	2023-2031		Zapewnienie warunków do nauki dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym
2.2.6.	Cykliczne badanie nt. uzależnień wśród uczniów szkół podstawowych	Szkoła, GKRPA	2024, 2027, 2030	Liczba dzieci objętych badaniem	Poznanie skali zjawiska uzależnień wśród dzieci i młodzieży celem szybszego i dokładniejszego reagowania na potencjalne zagrożenia
2.2.7.	Prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych	GKRPA	2023-2031	Liczba przeprowadzonych kontroli	Zapewnienie stosowania zakazu sprzedaży napojów alkoholowych nieletnim oraz osobom będącym pod wpływem alkoholu
2.2.8.	Wzmoczone działania prewencyjne w obrębach punktów sprzedających napoje alkoholowe	Policja	2023-2031	Liczba przestępstw popełniona pod wpływem alkoholu	Zapobieganie spożywaniu napojów alkoholowych w miejscach do tego niewyznaczonych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031

Cel strategiczny 3. Zapewnienie pomocy i wsparcia osobom niepełnosprawnym oraz starszym						
Cel operacyjny 3.1. Wsparcie osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów						
L.p.	Działania	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki realizacji działania	Rezultaty	
3.1.1.	Realizacja świadczeń pieniężnych i niepieniężnych na rzecz osób niepełnosprawnych	GOPS	2023-2031	Liczba rodzin objętych wsparciem	Zapewnienie warunków bytowych osobom niepełnosprawnym	
3.1.2.	Zapewnienie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania	GOPS	2023-2031	Liczba osób objętych wsparciem opiekuńcy środowiskowej	Pomoc w codziennym funkcjonowaniu osobom niepełnosprawnym oraz starszym	
3.1.3.	Realizacja opieki wytchnieniowej dla członków rodzin oraz opiekunów osób niepełnosprawnych	GOPS	2023-2031	Liczba osób objętych opieką wytchnieniową	Wsparcie rodzin osób niepełnosprawnych w sprawowaniu opieki nad podopiecznymi	
3.1.4.	Stworzenie warunków do integracji społecznej osób niepełnosprawnych	GOPS, NGO, Szkoła, UG	2023-2031	Liczba zrealizowanych działań	Zwiększenie świadomości mieszkańców na problemy osób z niepełnosprawnościami	
3.1.5.	Dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	UG	2023-2031	Liczba zrealizowanych działań dostosowujących budynki oraz miejsca do osób niepełnosprawnych	Zwiększenie dostępności miejsc oraz instytucji publicznych	
3.1.6.	Zapewnienie wsparcia osobom z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej	GOPS	2023-2031	Liczba osób objętych pomocą asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej	Wsparcie samodzielnego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami oraz zapewnienie im specjalistycznej opieki	

Cel strategiczny 3. Zapewnienie pomocy i wsparcia osobom niepełnosprawnym oraz starszym						
Cel operacyjny 3.1. Wsparcie oraz aktywizacja społeczna osób starszych						
L.p.	Działania	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki realizacji działania	Rezultaty	
3.2.1.	Udzielanie pomocy materialnej osobom starszym	GOPS, NGO	2023-2031	Liczba osób objętych wsparciem	Poprawa warunków bytowych osób starszych	
3.2.2.	Organizacja pomocy sąsiedzkiej ukierunkowanej na pomoc seniorom	GOPS, NGO	2023-2031	Liczba osób zaangażowanych w pomoc sąsiedzką	Udzielanie wsparcia, w tym wsparcia emocjonalnego oraz dążenie do przełamywania barier społecznych	
3.2.3.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	GOPS, UG, NGO	2023-2031	Liczba zrealizowanych działań	Zwiększenie form pomocy o sektor pozarządowy	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031

3.2.4.	Zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej	GOPS	2023-2031	Liczba osób umieszczonych w DPS	Zapewnienie całodobowej opieki osobom niezdolnym do samodzielnego funkcjonowania
3.2.5.	Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych	GOPS	2023-2031	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych	Poprawa jakości usług opiekuńczych oraz ich dostępności
3.2.6.	Zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu seniorów	GOPS, CKiAL, NGO, UG	2023-2031	Liczba zrealizowanych działań	Zwiększenie dostępu do informacji oraz możliwych form komunikacji dla seniorów
3.2.7.	Organizacja zajęć aktywizacyjno-ruchowych dla osób starszych	CKiAL, NGO, UG	2023-2031	Liczba zrealizowanych działań	Podniesienie ogólnej kondycji fizycznej wśród seniorów

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031

Cel strategiczny 4. Wzmocnienie gminnego systemu pomocy społecznej					
Cel operacyjny 4.1. Wzrost kompetencji kadr					
L.p.	Działania	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki realizacji działania	Rezultaty
4.1.1.	Podniesienie kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach, warsztatach, konferencjach itp.	GOPS, UG, CKiAL, Szkoła, Biblioteka, SPZOZ	2023-2031	Liczba przeszkolonych osób	Wzmocnienie kadr instytucji publicznych
4.1.2.	Zapewnienie stałego rozwoju nauczycieli	Szkoła	2023-2031	Liczba przeszkolonych osób	Zapewnienie stałego rozwoju kadry dydaktycznej w szkole
4.1.3.	Organizacja superwizji dla osób działających w systemie pomocy społecznej	GOPS, ZI, GKRPA	2023-2031	Liczba zrealizowanych godzin superwizji	Wzmocnienie kompetencji kluczowych kadr pomocy społecznej

Cel strategiczny 4. Wzmocnienie gminnego systemu pomocy społecznej					
Cel operacyjny 4.2. Podniesienie potencjału instytucjonalnego w obrębie systemu pomocy społecznej					
L.p.	Działania	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki realizacji działania	Rezultaty
4.2.1.	Kontynuowanie wsparcia organizacji pozarządowych	UG, GOPS, NGO	2023-2031	Kwota przekazana organizacjom pozarządowym na realizację zadań	Wzmocnienie sektora pozarządowego w gminie
4.2.2.	Promocja sektora ekonomii społecznej	GOPS, NGO	2023-2031	Liczba podmiotów ekonomii społecznej	Zmniejszenie bezrobocia wśród osób wykluczonych na rynku pracy
4.2.3.	Bieżące prace remontowe i modernizujące dostosowujące budynki gminne do wymaganych standardów	UG	2023-2031	Liczba wyremontowanych, zmodernizowanych budynków	Zapewnienie odpowiednich warunków lokalowych mieszkańcom

Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

Działania zaproponowane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 stanowią odpowiedź na zidentyfikowane wyzwania i problemy przed jakimi stoi gminny system pomocy społecznej. Dzięki realizacji kierunków działań ujętych w niniejszym dokumencie prognozuje się na przestrzeni kolejnych lat:

- Zwiększenie liczby miejsc spotkań, wydarzeń oraz inicjatyw skierowanych do seniorów lub uwzględniających tę grupę społeczną;
- Zwiększenie dostępu do usług specjalistycznych i opiekuńczych w środowisku zamieszkania oraz w formach instytucjonalnych – domu pomocy społecznej, ośrodkach wsparcia;
- Wzrosną środki finansowe przeznaczane na pomoc oraz aktywizację osób niepełnosprawnych i ich rodzin;
- Zmianie ulegnie przestrzeń publiczna gminy, uwzględniając przy tym wytyczne dotyczące dostępności;
- W dalszym ciągu każda rodzina uprawniona do skorzystania z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej taką pomoc otrzyma;
- Zwiększy się liczba dzieci korzystających z programów dożywiania w perspektywie lat 2023-2025;
- Pozostanie konieczność zatrudnienia jednego asystenta rodziny;
- Zwiększy się liczba rodzin potrzebujących pomocy ze względu na wzrost kosztów życia nierekompensowany wzrostem wynagrodzeń oraz świadczeń. Ubóstwem zagrożone będą zwłaszcza rodziny, których głównym źródłem utrzymania jest gospodarstwo rolne oraz których głowa rodziny ma wykształcenie nie wyższe niż gimnazjalne/podstawowe;
- Ogólną poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej, w tym szczególnie osób niepełnosprawnych;
- Zwiększenie potrzeb pomocy względem osób przewlekle chorych oraz ich rodzin;
- Zwiększenie znaczenia wolontariatu oraz pomocy sąsiedzkiej;
- Integrację społeczną rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu ubóstwa, bezradności opiekuńczo-wychowawczej, bezrobocia, uzależnień i przemocy;
- Dokładniejszą diagnozę zjawiska przemocy domowej w gminie;
- Wzrost świadomości społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży w zakresie zjawiska przemocy domowej;

- Utrzymanie konieczności świadczenia specjalistycznych usług osobom doświadczającym przemocy domowej;
- Wzrost potrzeby zapewnienia pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i ich rodzin,
- Zapewnienie miejsc opieki przedszkolnej wszystkim dzieciom z gminy Gowarczów (których rodzice takowej opieki oczekują);
- Zwiększy się liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu alkoholizmu;
- Konieczność zapewnienia opieki dzieciom w świetlicach wiejskich, szkolnych oraz środowiskowej;
- Zwiększenie świadomości dzieci i młodzieży w zakresie wpływu uzależnień na ich dalsze życie;
- Zostaną poprawione dzieciom i młodzieży warunki życia i rozwoju;
- Dalszy spadek liczby osób bezrobotnych w tym osób długotrwale bezrobotnych;
- Wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie;
- Zapewnienie wysokiego poziomu wykształcenia kadr gminnego ośrodka pomocy społecznej, urzędu oraz pozostałych jednostek organizacyjnych.

Źródła finansowania zadań przewidzianych w Strategii

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie oraz pozyskanie i zabezpieczenie środków finansowych na realizację zadań. Niniejsza Strategia nie wskazuje konkretnych programów, źródeł finansowania ani kwotowych wartości docelowych, gdyż są to czynniki podlegające dynamicznym zmianom. Autorzy Strategii wyszli z założenia, że próba oszacowania całkowitych wydatków potrzebnych na realizację działań strategicznych jest niemożliwa, ponieważ w znacznym stopniu zależy od czynników niezależnych od samorządu. Na realizatorach Strategii ciąży przez to większa odpowiedzialność za budżet oraz poszukiwanie dodatkowych źródeł finansowania. Wśród tych źródeł, oprócz budżetu gminy należy wskazać środki funduszy krajowych, projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe oraz prywatnych darczyńców.

Zgodność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 z innymi dokumentami o znaczeniu strategicznym i planistycznym

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 stanowi integralny i spójny element szerszego procesu zarządzania strategicznego. Strategia jako dokument ukierunkowujący działania gminy w sferze społecznej, musi wpisywać się w ogólne polityki zawarte w dokumentach wyższego rzędu. Cele i działania zawarte w Strategii służące przeciwdziałaniu problemom mieszkańców, stanowią część wizji rozwoju jednostki. Wizja ta często finansowana jest z zewnętrznych źródeł, dlatego tak istotnym jest komplementarne i spójne opracowanie Strategii.

Poziom europejski

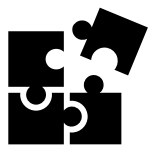
U podłoża polityki społecznej UE leży założenie, że wszystkie państwa członkowskie stoją na straży dobra publicznego poprzez zapewnienie swoim obywatelom, bez względu na rasę, płeć czy wyznanie zabezpieczeń społecznych oraz wynagrodzenia za pracę. Komisja Europejska wspiera i uzupełnia politykę poszczególnych państw członkowskich w dziedzinie włączenia społecznego i ochrony socjalnej.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego wykluczeniu społecznemu została zatwierdzona przez Komisję Europejską w 2010 roku. Jednym z celów tej strategii jest wydzwignięcie z ubóstwa i wykluczenia społecznego co najmniej 20 milionów ludzi i zwiększenie do poziomu 75% zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat. W osiągnięciu tych celów pomocne są inicjatywy przewodnie m.in.

- projekt „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – jego celem jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększenie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie,
- projekt „Europejski program walki z ubóstwem” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a zatem osoby ubogie i wykluczone społecznie będą mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Realizacja celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów jest spójna z celami Strategii Europa 2020 i przyczyni się do osiągnięcia zakładanych efektów w perspektywie długoterminowej.

Poziom krajowy

W polityce krajowej niniejsza Strategia zgodna jest w swych założeniach i proponowanych kierunkach działań z następującymi dokumentami:

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 - Dokument ten zawiera cele i priorytety polityki rozwoju społeczno-gospodarczego Polski do roku 2030. Wśród celów operacyjnych Strategia ta wymienia inwestycje w kapitał ludzki (w ramach celu strategicznego nr 1) oraz w kapitał społeczny (w celu strategicznym nr 3).

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030. Celem głównym jest wydobywanie potencjału osób, aby w pełni uczestniczyły w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym na wszystkich etapach swojego życia. Dopiero wzmocnienie tego potencjału umożliwi rozwój kapitału ludzkiego. Uzupełnieniem celu głównego jest pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej, jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych możliwa będzie do osiągnięcia poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa aż do starości.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów spójna jest również z innymi, aktualnymi na moment opracowywania Strategii dokumentami szczebla krajowego:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku),
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2021-2027 z perspektywą do roku 2030. Nowy wymiar aktywnej integracji,
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030;
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025.

Poziom powiatowy oraz wojewódzki

! Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 uwzględnia zapisy dokumentów regionalnych i lokalnych. Powiązanie to jest niezwykle istotne z punktu zachowania polityki spójności. To właśnie na szczeblu wojewódzkim rozstrzygana jest większość konkursów na realizację projektów przy udziale środków unijnych. Jako główny dokument strategiczny w obszarze polityki społecznej o znaczeniu wojewódzkim należy wskazać **Strategię Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030**. Sformułowane w dokumencie tym założenia określają koncepcję realizacji polityki społecznej na terenie województwa świętokrzyskiego, pozwalają koordynować i koncentrować działania różnych instytucji odpowiedzialnych za politykę społeczną wokół najbardziej istotnych i kluczowych potrzeb w tej sferze. Określone cele i zadania, odnosząc się do poszczególnych kwestii społecznych, stanowią wyzwanie dla wszystkich społeczności lokalnych oraz instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i poprawy jakości życia w województwie. Wskazują określone kierunki zaspokajania potrzeb społeczności. Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030 stanowi niejako „branżowe” rozwinięcie **Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+**, która to jest głównym dokumentem strategicznym opracowanym na rzecz województwa świętokrzyskiego. Wśród celów mających wpływ na politykę społeczną w regionie należy wskazać:

- Profilaktykę zdrowotną służącą utrzymaniu aktywności zawodowej pracowników,
- Edukację ekologiczną,
- Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców,
- Upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie,
- Wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji,
- Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego,
- Poprawę warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców,
- Rozwój i upowszechnienie usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług) w szczególności usług adresowanych dla rodzin oraz osób: z niepełnosprawnościami, osób o ograniczonej samodzielności, seniorów,
- Upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz rozwój podmiotów reintegracyjnych w celu ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego,

- Rozwój ośrodków wsparcia dziennego oraz mieszkalnictwa chronionego,
- Rozwój sektora ekonomii społecznej,
- Poprawa jakości infrastruktury i usług ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej, w tym zapewnienie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób z niepełnosprawnościami i starszych,
- Zapewnienie wysokiej jakości personelu medycznego,
- Kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych,
- Promowanie sportu, rekreacji i aktywnego trybu życia,
- Rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- Wzrost kompetencji kadr administracji publicznej.

Na poziomie powiatowym obowiązuje **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Koneckim na lata 2021-2030**. Dokument ten swoim zakresem obejmuje wszystkie gminy powiatu i angażuje je w realizację przyjętych działań. Działania pogrupowane są w następujące cele szczegółowe:

- Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego;
- Wzrost efektywności polityki społecznej;
- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
- Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym w ramach zintegrowanych i kompleksowych działań;
- Promowanie właściwych postaw społecznych i budowanie zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień oraz eliminowanie skutków niedostosowania społecznego wśród dzieci i młodzieży.

Poziom lokalny

Dokumentem mającym największy wpływ na rozwój gminy jest strategia rozwoju gminy. Strategia taka powinna uwzględniać kierunki rozwoju gminy, w tym w ujęciu społecznym i przestrzennym. Na moment opracowywania niniejszej strategii rozwiązywania problemów społecznych gmina Gowarczów posiada strategię rozwoju gminy obowiązującą do roku 2023. Przygotowana strategia rozwiązywania problemów społecznych jest zgodna z aktualną strategią rozwoju gminy. Można przy tym, z całą pewnością założyć,

że strategia ta będzie również zgodna z kolejną strategią rozwoju gminy, jeżeli tylko zostanie przygotowana i uchwalona wg obowiązującej ustawy i wytycznych w tym zakresie. Pewność wynika z faktu, że strategia rozwoju gminy podlega ocenie Zarządu Województwa pod kątem zgodności ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. Zgodność ze strategią wojewódzką wykazano na wcześniejszych stronach niniejszego dokumentu.

Koordinator Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gowarczowie.

System wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów na lata 2023-2031 jest dokumentem długookresowym, swoją perspektywą obejmującym dziewięć lat. Programowanie strategiczne w tak długim okresie jest z praktycznego punktu widzenia niemożliwe do zrealizowania w 100%, dlatego niniejsza Strategia musi zostawać poddana czasowym weryfikacjom, oraz jeżeli sytuacja będzie tego wymagała – zmianom. Rekomendowanym sposobem aktualizacji Strategii jest proces partycypacyjno-eksperycki, czyli odzwierciedlający przebieg tworzenia niniejszego dokumentu. Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gowarczowie jako koordynator Strategii podejmując decyzję o aktualizacji Strategii będzie brał pod uwagę stopień jej wdrażania, oczekiwania mieszkańców gminy Gowarczów, sytuację społeczno-gospodarczą gminy oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Biorąc powyższe pod uwagę w procesie aktualizacji należy uwzględnić obecne cele strategiczne, ale również nowe, nie ujęte w niej obecnie zadania, które na etapie opracowywania Strategii nie zostały w niej ujęte.

Zadania zaproponowane przez niniejszą Strategię angażują większość gminnych jednostek organizacyjnych, ale również organizacje pozarządowe oraz jednostki niepodlegające Wójtowi Gminy Gowarczów. Tak zaproponowana zasada partnerstwa stanowi odpowiedź na jeden z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej, jednak wdrażanie Strategii przez podmioty niezależne wymaga ścisłej koordynacji i co najważniejsze – współpracy między zainteresowanymi

stronami. Sama realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2031 obejmować będzie pięć głównych etapów, przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela 40. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Etap	Działania	Termin
Etap 1	Podjęcie uchwały przez Radę Gminy w Gowarczowie w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2031	Marzec 2023 roku
Etap 2	Realizacja działań zapisanych na kartach Strategii – koordynacja realizacji osiągnięcia założonych celów	Od I kwartału 2023 roku do IV kwartału 2031
Etap 3	Monitoring	Do 31 marca każdego roku
Etap 4	Ewaluacja śródkresowa	I półrocze 2028 r.
Etap 5	Ewaluacja ex-post Strategii	I kwartał 2032 r.

Źródło. Opracowanie własne.

Monitoring i ewaluacja

Proces monitorowania Strategii służy regularnej ocenie realizacji wskazanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych działań. Proces ten ma charakter ciągły, tzn. realizowany będzie każdego roku obowiązywania Strategii w terminie do 31 marca i będzie dotyczył roku poprzedniego. W matrycach strategicznych do każdego działania zaproponowano wskaźniki realizacji działania. To właśnie te wskaźniki będą kluczowe w procesie monitorowania wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Raporty monitoringowe będą przedkładane corocznie Wójtowi Gminy Gowarczów do 31 marca.

Celem ewaluacji jest ocena osiągniętych rezultatów. Ewaluacja będzie przeprowadzona dwukrotnie: w roku 2028 jako ewaluacja śródkresowa po upływie pięciu lat obowiązywania Strategii oraz w roku 2032 jako ewaluacja końcowa. W procesie ewaluacji kluczowe będą dotychczasowe raporty monitoringowe, które powinny zostać poddane ocenie w perspektywie horyzontalnej. Podejście to umożliwi ocenę wdrażania realizowanych działań. Za ocenę stopnia realizacji działań posłużą „wskaźniki ewaluacyjne”. Mają one charakter policzalnych danych. Poniższa tabela zawiera propozycję tych wskaźników przypisanych do celów strategicznych z uwzględnieniem wartości bazowej, zakładanej wartości śródkresowej („middle”) oraz końcowej („post”).

Tabela 41. Wskaźniki ewaluacyjne Strategii

Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość middle	Wartość post
Pomoc rodzinie w efektywnym zaspokajaniu potrzeb	Liczba asystentów rodziny	1	Nie mniej niż 1	Nie mniej niż 1
	Liczba rodzin wspierających	0	1	2
	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej	10	Mniej niż 10	Mniej niż 8
	Liczba etatów psychologa w szkole	1,25	1,5	2
	Liczba dzieci korzystających z dożywiania w szkole	34	Więcej niż 34	Nie mniej niż 34
	Liczba dzieci otrzymujących stypendia socjalne	57	50	40
	Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny	374	400	425
	Liczba osób długotrwale bezrobotnych	64	Mniej niż 64	Mniej niż 64
Zapobieganie patologiom społecznym	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu	4	10	15
	Liczba prowadzonych „Niebieskie Karty”	12	15	15
	Liczba przeprowadzonych badań nt. uzależnień wśród uczniów (łącznie)	0	2	3
Zapewnienie pomocy i wsparcia osobom niepełnosprawnym oraz starszym	Liczba osób w DPS a które gmina ponosi odpłatność	12	20	28
	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	1	5	10
	Liczba opiekunek środowiskowych	0	1	2
	Liczba osób objętych wsparciem asystenta osoby niepełnosprawnej	0	20	30
Wzmocnienie gminnego systemu pomocy społecznej	Procent decyzji wydanych przez GOPS po ustawowym terminie	0	0	0
	Liczba podmiotów ekonomii społecznej w gminie	0	1	2

Źródło. Opracowanie własne

Powyższe wskaźniki odpowiadają działaniom zaproponowanym w niniejszej Strategii. Zauważalny jest brak wskaźników opisujących liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej. Jest to trudny do analizy wskaźnik, ponieważ spadek lub wzrost jego wartości nie zależy do gminnego ośrodka pomocy społecznej a od ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy i kraju oraz od przepisów prawa. Każda zmiana w poszczególnych, wymienionych w poprzednich rozdziałach ustaw, może przyczynić się do wzrostu liczby rodzin korzystających z pomocy (np. poprzez wzrost kryterium dochodowego, przyznanie nowego świadczenia) lub zmniejszenia się liczby osób uprawnionych (np. poprzez dodanie kryterium dochodowego). Wskaźnik ten ma jednak olbrzymi wpływ na opis zjawisk zachodzących na terenie gminy, dlatego może zostać ujęty w raportach monitoringowych oraz ewaluacyjnych jako wskaźnik horyzontalny. Autorzy niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych proponują zatem poniższe wskaźniki horyzontalne, które pomogą odnieść się do stopnia realizacji strategii:

- Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej
- Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z uwzględnieniem powodów przyznawania pomocy
- Liczba mieszkańców gminy z uwzględnieniem podziału na ekonomiczne grupy wieku
- Liczba osób bezrobotnych.

Ujęcie wskaźników realizacji działań oraz wskaźników horyzontalnych pozwoli na kompleksowe spojrzenie na proces realizacji Strategii. To samo dotyczy wskaźników ewaluacyjnych. Wskaźniki te, uzupełnione o wskaźniki horyzontalne dadzą pełny pogląd na realizację celów. **Wskaźniki ewaluacyjne same w sobie nie podlegają ocenie.**

Spis tabel

Tabela 1. Powody przyznania pomocy przez GOPS w Łopusznie w latach 2018-2021	19
Tabela 2. Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami w latach 2015-2021	21
Tabela 3. Dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2019-2021 roku -liczba świadczeń.....	22
Tabela 4. Świadczenia opiekuńcze w latach 2018-2021 roku	25
Tabela 5. Zasiłek dla opiekuna w latach 2017-2021	26
Tabela 6. Świadczenia alimentacyjne w latach 2016-2021.....	27
Tabela 7. Realizacja programów w zakresie dożywiania	28
Tabela 8. Karty Dużej Rodziny w formie tradycyjnej w latach 2015-2021	29
Tabela 9. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne w latach 2015-2021.....	30
Tabela 10. Stypendia w gminie Gowarczów w latach 2016-2022.....	31
Tabela 11. Liczba uczniów w Gowarczowie	31
Tabela 12. Budynki mieszkalne podłączone do urządzeń sieciowych (w %)	36
Tabela 13. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 (rok 2021).....	38
Tabela 14. Charakterystyka gospodarstw rolnych w gminie Gowarczów	40
Tabela 15. Problemy społeczne w gminie Gowarczów w latach 2018-2021 według zestawienia Pareto-Lorenza.....	44
Tabela 16. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezrobocia	50
Tabela 17. Zasiłek okresowy z powodu bezrobocia w latach 2017-2021	50
Tabela 18. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby lub niepełnosprawności	52
Tabela 19. Świadczenia z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2021.....	52
Tabela 20. Struktura rodzin otrzymujących pomoc z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2021	52
Tabela 21. Zasiłki stałe w latach 2017-2021	53
Tabela 22. Liczba osób korzystających z zasiłków okresowych w latach 2017-2021	53
Tabela 23. Odpłatność za osoby umieszczone w DPS dla osób niepełnosprawnych intelektualnie	54
Tabela 24. Minimum egzystencji dla ubóstwa skrajnego w roku 2021 w Polsce.....	56
Tabela 25. Liczba rodzin, które otrzymały pomoc z GOPS z powodu ubóstwa	57
Tabela 26. Zasiłki okresowe oraz celowe w latach 2015-2021	58
Tabela 27. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.....	59
Tabela 28. Liczba asystentów rodzin oraz rodzin objętych wsparciem w latach 2017-2021	61
Tabela 29. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w latach 2016-2021	61
Tabela 30. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	63
Tabela 31. Liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu przemocy w rodzinie	64
Tabela 32. Charakterystyka pracy ZI w latach 2018-2021	65
Tabela 33. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu	67
Tabela 34. Charakterystyka pracy GKRPA w latach 2020-2021	68
Tabela 35. Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezdomności	69
Tabela 36. Liczba przestępstw na terenie gminy Gowarczów	70
Tabela 37. Liczba zgłoszeń z Gminy Gowarczów oraz powiatu koneckiego.....	71
Tabela 38. Liczba podjętych akcji przez poszczególne jednostki OSP.....	71
Tabela 39. Analiza SWOT obszaru pomocy społecznej gminy Gowarczów	72
Tabela 40. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	99
Tabela 41. Wskaźniki ewaluacyjne Strategii	100

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności gminy w latach 2010-2022.....	12
Wykres 2. Przyrost naturalny oraz saldo migracji w gminie Gowarczów.....	13
Wykres 3. Piramida wieku GUS (2021r.).....	14
Wykres 4. Ludność gminy Gowarczów wg ekonomicznych grup wieku	15
Wykres 5. Liczba osób zatrudnionych w GOPS Gowarczów w latach 2016-2021	17
Wykres 6. Liczba kobiet, mężczyzn, rodzin oraz osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2021.....	18
Wykres 7. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń w latach 2016-2021	19
Wykres 8. Liczba dzieci na które została wypłacona jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka w latach 2016-2021 oraz liczba urodzeń w gminie Gowarczów	23
Wykres 9. Liczba wypłaconych świadczeń rodzicielskich w latach 2016-2021	23
Wykres 10. Usługi opiekuńcze w latach 2016-2021	26
Wykres 11. Budynki mieszkalne w gminie Gowarczów w latach 2010-2021.....	36
Wykres 12. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Gowarczów w latach 2015-2021.....	37
Wykres 13. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności.....	38
Wykres 14. Nowo rejestrowane oraz wyrejestrowane działalności w latach 2015-2021	40
Wykres 15. Stowarzyszenia i organizacje społeczne w gminie Gowarczów w latach 2010-2021	41
Wykres 16. Fundacje, stowarzyszenia oraz organizacje społeczne na 1000 mieszkańców gminy Gowarczów, powiatu koneckiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju w latach 2010-2021 ...	42
Wykres 17. Dochody i wydatki gminy Gowarczów w latach 2010-2021.....	43
Wykres 18. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo.....	45
Wykres 19. Bezrobocie w latach 2003-2021 w podziale na płeć osób bezrobotnych.....	47
Wykres 20. Liczba osób bezrobotnych w ujęciu kwartalnym oraz liczba osób długotrwale bezrobotnych	48
Wykres 21. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%) z podziałem na płeć	49
Wykres 22. Udział osób z prawem do zasiłku z PUP w ogóle osób bezrobotnych.....	50
Wykres 23. Podział respondentów ze względu na płeć.....	74
Wykres 24. Podział respondentów ze względu na wiek	74
Wykres 25. Podział respondentów ze względu na wykształcenie	75
Wykres 26. Jak oceniają Państwo aktualne warunki życia mieszkańców gminy?	75
Wykres 27. Ocena sytuacji w gminie w porównaniu do ostatnich 5 lat.	76
Wykres 28. Czynniki decydujące o warunkach życia w gminie Gowarczów.	76
Wykres 29. Obszary wymagające poprawy w opinii mieszkańców gminy Gowarczów	77
Wykres 30. Propozycje rozwiązań dla dzieci i młodzieży.....	78
Wykres 31. Propozycje rozwiązań dla seniorów.....	78
Wykres 32. Propozycje rozwiązań dla rodzin	79

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Gminy Gowarczów na tle powiatu koneckiego oraz województwa świętokrzyskiego	10
Rysunek 2. Wskaźnik ubóstwa skrajnego w 2020 i 2021 roku wg grup społeczno-ekonomicznych.	56